

د پوهنې وزارت

د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو د
روزنې او د ساینس د مرکز معینیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي
کتابونو د تالیف لوی ریاست

اسلامي ښوونه او روزنه

په اړه لري. په بازار کې یې
ه سر غړوونکو سره به یې

اووم ټولگی

Ketabton.com

د چاپ کال: ۱۳۹۰ هـ. ش.

د پوهنې وزارت
د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو د
روزنې او د ساینس د مرکز معینیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي
کتابونو د تالیف لوی ریاست

اسلامي ښوونه او روزنه

اووم ټولگي

د چاپ کال: ۱۳۹۰ هـ. ش.

الف

لیکوالان:

- مولوي پير محمد روحاني
- استاد سيد فاضل شاه
- استاد غلام الدين، کلاتري
- استاد فيض محمد عثماني
- استاد فضل الله نيازی
- استاد نور الله صافي
- استاد گل آقا شايق

علمي او مسلکي اډيتور ان:

- دکتور محمد يوسف نيازی
- استاد محمد آصف کوجی
- احسان الله ناشر
- استاد رقيب الله ابراهيمي

دیني، سیاسي او فرهنگي کمیټه:

- دکتور محمد يوسف نيازی
- حبيب الله راحل د پوهنې وزات سلاکار د تعلیمي نصاب د پراختیا په ریاست کې.

د څارنې کمیټه:

- دکتور اسلام الله محقق د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو د روزنې او د ساینس مرکز معین.
- دکتور شېرعلي طرفي د تعلیمي نصاب د پراختیا د پروژې مسؤل.
- د سرمؤلف مرستیال عبدالظاهر گلستاني د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف لوی

رئيس.

کمپوز: رقيب الله ابراهيمي
ډیزاين: وليد نوید نسيمي

٢

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی	دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د توري	هر بچی یې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی	د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو	د ترکمنو د تاجکو
ورسره عرب، گوجر دي	پامیریان، نورستانیان
براهوي دي، قزلباش دي	هم ایماق، هم پشه یان
دا هیواد به تل خلیږي	لکه لمر پر شنه اسمان
په سینه کې د اسیا به	لکه زړه وي جاویدان
نوم د حق مو دی رهبر	وایو الله اکبر وایو الله اکبر

بسم الله الرحمن الرحيم

د پوهنې د وزیر پیغام گرانو ښوونکو او زده کوونکو،

ښوونه او روزنه د هر هېواد د پراختیا او پرمختګ بنسټ جوړوي. تعلیمي نصاب د ښوونې او روزنې مهم توکی دی چې د معاصر علمي پرمختګ او ټولنې د اړتیاوو له مخې رامنځته کېږي. څرګنده ده چې علمي پرمختګ او ټولنیزې اړتیاوې تل د بدلون په حال کې وي. له دې امله لازمه ده چې تعلیمي نصاب هم علمي او رضنه انکشاف ومومي. البته نه ښايي چې تعلیمي نصاب د سیاسي بدلونونو او د اشخاصو د نظریو او هیلو تابع شي.

دا کتاب چې نن ستاسو په لاس کې دی، پر همدې ارزښتونو چمتو او ترتیب شوی دی. علمي ګټورې موضوعګانې پکې زياتې شوي دي. د زده کړې په بهیر کې د زده کوونکو فعال ساتل د تدریسي پلان برخه ګرځېدلې ده.

هیله من یم دا کتاب له لارښوونو او تعلیمي پلان سره سم د فعالې زده کړې د میتودونو د کارولو له لارې تدریس شي او د زده کوونکو میندې او پلرونه هم د خپلو لویو او زامنو په ټولنیزه ښوونه او روزنه کې پرله پسې ګډه مرسته وکړي چې د پوهنې د نظام هیلي ترسره شي او زده کوونکو او هېواد ته ښې بریالوي ور په برخه کړي.

پر دې ټکي پوره باور لرم چې زموږ ګران ښوونکي د تعلیمي نصاب په رضنه پلي کولو کې خپل مسؤلیت په رښتیني توګه سرته رسوي.

د پوهنې وزارت تل زیار کاږي چې د پوهنې تعلیمي نصاب د اسلام د سپېڅلي دین له بنسټونو، د وطن دوستۍ د پاک حس په ساتلو او علمي معیارونو سره سم د ټولنې د څرګندو اړتیاوو له مخې پراختیا ومومي. په دې ګډه کې د هېواد له ټولو علمي شخصیتونو، د ښوونې او روزنې له پوهانو او د زده کوونکو له میندو او پلرونو څخه هیله لرم چې د خپلو نظریو او رضنه وړاندیزونو له لارې زموږ له مؤلفانو سره د درسي کتابونو په لا ښه تالیف کې مرسته وکړي.

له ټولو هغو پوهانو څخه چې د دې کتاب په چمتو کولو او ترتیب کې ښې مرسته کړې، له ملي او نړیوالو درنو مؤسسو او نورو دوستو هېوادونو څخه چې د نوي تعلیمي نصاب په چمتو کولو او تدریس او د درسي کتابونو په چاپ او ویش کې ښې مرسته کړې ده، مننه او درناوی کوم.

ومن الله التوفیق

فاروق وردګ

د افغانستان د اسلامي جمهوریت د پوهنې وزیر

لړلیک

مخ	عنوان	د درس شمېره
۱	د حدیث شریف تعریف	لوېری لوست
۴	د حدیث شریف تدوین	دویم لوست
۶	نیت او اخلاص	درېم لوست
۱۰	خیر غوښتنه	څلورم لوست
۱۲	د مسلمان پر وړاندې د مسلمان مسئولیت	پنځم لوست
۱۶	نیک اخلاق	شپږم لوست
۱۸	شفقت او سړپانې	اووم لوست
۲۰	طهارت (پاکوالي)	اتم لوست
۲۲	استیحا او نجاست	نهم لوست
۲۴	اودس	لسم لوست
۲۷	تیمم	یوولسم لوست
۳۰	صلاة (لومړنۍ)	دولسم لوست
۳۴	آذان او اقامت	دیارلسم لوست
۳۸	د لمانځه شریطونه	څوارلسم لوست
۴۰	د لمانځه واجبات او ستونزه	پنځلسم لوست
۴۴	د لمانځه د اداء کولو طریقه	شپاړسم لوست
۴۸	وتر او سنت لومړنۍ	اوولسم لوست
۵۰	تراویح لومړنۍ او سنت لومړنۍ	اتلسم لوست
۵۲	د لمانځه مفسدات او مکروهات	نولسم لوست
۵۴	په لمانځه کې بې اودسه کېدل	شلهم لوست
۵۸	د ناروغ لومړنۍ	یوولسم لوست
۶۰	د سیرت النبی ارزښت	دوه ویشتم لوست
۶۴	نبوي سیرت او تاریخ	درویشتم لوست

۷۸	د اسلام څخه وړاندي د جزيره العرب حالت	څلورويشتم لوست
۷۲	د اسلام څخه د مځه د عربو حالت	پنځه ويشتم لوست
۷۶	د پيغمبر اکرم صلی الله عليه وسلم نسب	شپږويشتم لوست
۸۲	د نبي کریم صلی الله عليه وسلم ميلاد	اووه ويشتم لوست
۸۶	محمد صلي الله عليه وسلم د ځوانۍ په درشل کي	اته ويشتم لوست
۹۰	د کعبې شريفې جوړول	نهمه ويشتم لوست
۹۶	د نبوت او رسالت په سپوري کي	دېرشم لوست
۱۰۲	د وحې د نزول ادامه	يو دېرشم لوست
۱۰۴	خديجه رضي الله عنها	دوه دېرشم لوست
۱۰۶	پټه بلنه(سوري دعوت)	درې دېرشم لوست
۱۰۸	دارالاقم(د رهبرۍ مرکز)	څلور دېرشم لوست
۱۱۰	ايمان او ثبات	پنځه دېرشم لوست
۱۱۲	د نېتم پالنه	شپږ دېرشم لوست
۱۱۴	مرسته او کويک	اووه دېرشم لوست
۱۱۸	د مسلمان پېژندنه	اته دېرشم لوست
۱۲۰	د اسلام پنځه بناوي	نهمه دېرشم لوست
۱۲۴	حياه	څلويښتم لوست
۱۲۶	نېشه يي توکي	يو څلويښتم لوست
۱۲۸	د جماعت لمونځ	دوه څلويښتم لوست
۱۳۰	د جمعي او اخرونو لمونځونه	درې څلويښتم لوست
۱۳۴	د کسوف او خسوف لمونځونه	څلور څلويښتم لوست
۱۳۶	د جنازي احکام	پنځه څلويښتم لوست
۱۳۸	د ميت لسول او وړاندي د جنازي لمونځ کول	شپږ څلويښتم لوست
۱۴۲	زکات	اووه څلويښتم لوست
۱۴۶	د څارويو زکات	اته څلويښتم لوست
۱۵۰	د فصلونو او سورو زکات	نهمه څلويښتم لوست
۱۵۴	حج	پنځوسم لوست
۱۵۸	د حج فرايش او واجبات	يو پنځوسم لوست
۱۶۲	د حج دورونه	دوه پنځوسم لوست
۱۶۴	د حج متفرقه مسائل	درې پنځوسم لوست

د حدیث شریف تعریف

حدیث چې د اسلامي شریعت دویم مصدر دی نو پدی باید وپوهیږو چې کوم علم د پیغمبر ﷺ له ستنو څخه بحث کوي هغې ته حدیث شریف ویل کیږي.

د علم حدیث تعریف ، موضوع ، غرض :

لومړی د حدیث د علم تعریف: حدیث په لغت کې خبرې او هر نوي منځ ته راغلي شي ته وايي.

او په اصطلاح کې: له هغه علم څخه عبارت دی چې د پیغمبر ﷺ قول، فعل، او تقریر د متن او سند له لحاظه خبري.

د حدیث د علم موضوع: د پیغمبر ﷺ وینا، کړنه او تقریر دی.

د حدیث د علم غرض:

د پیغمبر ﷺ رښتیني پیروي ده چې په دواړو جهانونو کې د انسان د سعادت او نیکمرغۍ لامل ګرځي.

زده کوونکي دې په ډله ییزه توګه د ښوونکي په ملاتړ د حدیث د علم د موضوع او غرض تر منځ د توپیر په اړه بحث او مباحثه وکړي.

د حدیث د علم له ځینو اصطلاحاتو سره اشنایي:

۱- **تقریر:** د تقریر څخه مطلب دا دی چې یو یا څو تنو صحابو یو کار سرته رسولی وي او یا یې کومه خبره کړې وي او پیغمبر ﷺ په هغه باندې له پوهیدلو وروسته د هغه په باره کې چوپتیا اختیار کړی وي.

۲- صحابي هغه څوک دی: چې پیغمبر ﷺ یې لیدلی او ایمان یې پرې راوړی وي.
۳- تابعي هغه څوک دی: چې د اسلام په حالت کې یې له صحابي سره سلاقات شوی وي.

حدیث شریف دوه برخې لري:

الف- متن: له هغو الفاظو څخه عبارت دی چې د پیغمبر ﷺ له وینا وړکړنو او تقریر څخه حکایت کوي.

ب- سند: د حدیث راویانو د نومونو له لړۍ څخه عبارت دی.

- زده کوونکي دې په انفرادي یا ډله ییز ډول د لوست د اصطلاحاتو په باره کې له یو بل څخه وپېژني.

د حدیث شریف ډولونه:

حدیث د راویانو د شمیر له لحاظه په درې ډوله دی:

متواتر، مشهور، آحاد.

۱- متواتر حدیث:

هغه حدیث ته ویل کېږي چې د راویانو شمیر یې دومره زیات وي چې تولید یې په دروغو محال او غیر ممکن وي.

د متواتر حدیث شرطونه:

الف: د راویانو شمیره یې زیاته وي.

ب: را تولید یې په دروغو محال وي.

ج: چې د راویانو شمیر یې په ټولو طبقو کې د تواتر له اندازې کم نه وي.

۲- مشهور حدیث:

هغه حدیث ته ویل کېږي چې د پیغمبر (ص) په زمانه کې یې د راویانو شمیر کم وي خو د تابعینو په زمانه کې مشهور شوی وي او د راویانو شمیر یې په ټولو طبقو کې د تواتر اندازې ته نه وي رسیدلی.

۳- آحاد:

له هغه حدیث څخه عبارت دی چې د راویانو شمیر یې د مشهور اندازې ته نه وي رسیدلي او یا دا چې د مشهور حدیث ټول شرطونه پکې پوره نه وي.

- د متواتر حدیث فرق له مشهور او آحاد سره په ډلیټر ډول بیان کړئ.

- ۱- د حدیث د علم تعریف، موضوع، او غرض بیان کړئ.
- ۲- متواتر حدیث تعریف او شرطونه یې بیان کړئ.
- ۳- مشهور او آحاد حدیث بیان کړئ.

د حدیث لغوي او اصطلاحي تعریف ولیکئ او واضح کړئ چې صحابي او تابعي څوک دي؟

د حدیث شریف تدوین

په لومړۍ لوست کې مو د حدیث د علم او د هغه د اقسامو په اړه معلومات ترلاسته کړل په دې لوست کې به د احادیثو د راټولو او لیکلو په هکله خبرې وکړو، آیا تاسو پوهیږئ چې څرنگه احادیث راټول شوي او لیکل شوي دي؟

لومړۍ مرحله:

اصحابو کرامو به د پیغمبر ﷺ په ژوند کې د هغه ټولې خبرې، کړنې او تقریرونه زده کول عمل او استدلال به یې ورباندې کاره او ځینې اصحابو سربیره پر دې لیکل هم.

خو د پیغمبر ﷺ له رحلت څخه وروسته ځینې اصحابو ته دا احساس پیدا شو چې نښوي احادیث باید و لیکل شي تر څو د احادیثو حفاظت او ساتنه وشي په همدې خاطر د احادیثو د لیکلو لړۍ پیل شوه. د احادیثو د تدوین لومړۍ مرحله د اصحابو په دور کې د پیغمبر ﷺ له وفات څخه وروسته پیل شوه او همدا د احادیثو د لیکلو لومړۍ پړاو ؤ.

فعالیت

- زده کونکي دې د تدوین د معنا او مفهوم او څرنگوالي په اړه په خپلو کې سره بحث وکړي. په رسمي ډول د احادیثو د تدوین دویمه مرحله:

کله چې حضرت عمر بن عبدالعزیز د هجرت په ۹۹ کال د مسلمانانو خلیفه شو تصمیم یې ونیو تر څو احادیث جمع او تدوین کړي او په دې کار کې یې دوه هدفه په نظر کې وو.

۱. چې په نښوي احادیثو کې دروغ گڼه شي:

هر کله چې اسلامي فتوحات زیات شول او د مختلفو ادیانو خلک د اسلام په دین مشرف شول د دې وېره پیدا شوه چې د اسلام د بنسټي ډلې د پیغمبر ﷺ په احادیثو کې لاسوهنه ونه کړي او له ځانه جوړ شوي احادیث د پیغمبر ﷺ په احادیثو کې ورگډه نه کړي.

۲. چې نښوي احادیث ضایع نه شي:

د وخت په تیریدو او د اصحابو د شهادت او وفات له کبله د دې ویره وه چې نښوي احادیث به له منځه ولاړ شي بناءً د مسلمانانو خلیفه عمر بن عبدالعزیز خپلو والیانو ته چې د هغوی له جملې

څخه محمد بن عمرو بن الحزم ته چې د مدينې منورې والي ؤ دنده وركړه چې د وخت مشهور عالم محمد بن شهاب الزهري په مرسته نوي احاديث راټول او د كتاب په شكل كې وليكي او دغه كار يواځې په مدينه منوره كې نه بلكې ډيرو علماو په مكه، عراق، بصره او كوفه كې د دې كار په سرته رسولو كې برخه واخيسته.

له دې وروسته د نوي احاديثو د راټولولو او تدوين كار دوام وموند او ټول احاديث په خورا غټو كتابونو كې تاليف شول چې مشهور كتابونه يې په لاندې ډول سره دي.

شمبره	د كتاب نوم	د ليكونكي نوم او د تولد نېټه	د وفات نېټه
۱	صحيح البخاري	ابو عبدالله محمد بن اسماعيل بخاري (ر) ۱۹۴هـ	۲۵۶هـ
۲	صحيح مسلم	مسلم بن حجاج نيشاپوري (ر) ۲۰۴هـ	۲۶۱هـ
۳	جامع ترمذي	محمد بن عيسي ترمذي (ر) ۲۰۹هـ	۲۶۹هـ
۴	سنن ابوداود	سلیمان بن اشعث سجستاني (ر) ۲۰۲هـ	۲۷۵هـ
۵	سنن ابن ماجه	عبدالله محمد بن يزيد قزويني (ر) ۲۰۹هـ	۲۷۳هـ
۶	سنن نسائي	احمد بن شعيب نسائي (ر) ۲۱۵هـ	۳۰۳هـ

*دغه فتره اضافي معلومات دي د زده کونکو لپاره په امتحان کې شامل نه دي

ارزونه

- ۱- آيا د احاديثو تدوين د پيغمبر ﷺ په زمانه كې موجود ؤ؟
- ۲- دا احاديثو تدوين د كوم خليفه په وخت كې پيل شول؟
- ۳- د احاديثو د مشهورو كتابونو نومونه وليكي.

کورنۍ دنده

د احاديثو د تدوين او د هغوي د سترو علماؤ په اړه خپل معلومات وليكي.

د رېښه لوست

نېټ او اخلاص

عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ فَهِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ لِدُنْيَا يُصِيبُهَا أَوْ امْرَأَةٍ يَتَرَوُجُهَا فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ.»

متفق عليه

د راوي پېژندنه:

نوم مبارک يې عمر د پلار نوم يې خطاب کنیه يې ابوحفص او لقب يې فاروق دی. د مسلمانانو دويم خليفه دی د بعثت څخه (۳۰) کاله د مخه زېږېدلی او د نبوت په شپږم کال په اسلام مشرف شوی او له برکته يې اسلام او مسلمانانو قوت وموند.

دده د خلافت په دوران کې شام، مصر، فلسطين، بیت المقدس او عراق فتح شول د هجرت په ۲۳ کال د يوه مجوسي غلام له خوا چې ابولولو نومېده پداسې حال کې چې د سهار د لمانځه په امانت ولاړ و د ۲۳ کلنۍ په عمر په شهادت ورسېد او د پيغمبر ﷺ په څنگ کې خاورو ته وسپارل شو.

فعالیت

- زده کونکي دي د راشدينو خلفاوو د نومونو او ځانگړو صفتونو په باره کې په ډله ييز ډول بحث او مباحثه وکړي.

د کلمو معنا:

د نيت جمع ده - قصد او ارادې ته وايي.

میں نے

نِسْخَہ

کس (نروی کہ نبیخہ)

لاس ته به يي راوړي.

هجر ت پی و

١. النِّيَّاتُ: نَوَى: أَمَرَ: ٢. نَوَى: أَمَرَ: ٣. أَمَرَ: ٤. أَمَرَ: ٥. يَصِيهَا: ٦. هَاجَرَ:

٢٤٠

٢٠٠

۴. امری:

۵-۱۴۱۳

۶. قاجار:

د حاديث شريف معني:

له حضرت عمر (رض) څخه روايت دی فرمايي: چې ما له رسول الله (ص) څخه واړيدل چې وبې فرمايل: ټول اعمال يواځې له نيت سره تړاو لري او بس.

او هر چا ته به هغه څه وي چي زينت يې کړې وي. که يو چا د الله او د الله درمول د رضا او خوښۍ لپاره هجرت وکړ نو د هجرت ثواب به يې له الله تعالي او د الله له رسول سره وي.

او ڪه ٻي هجرت د دنيا د لاس ته راوړلو لپاره ڪړي وي هغه به لاس ته راوړي
او ڪه ٻي هجرت له ښځې سره د نکاح په خاطر ڪړي وي نکاح په ورسره
وکړي.

نو پہ حقیقت کی یہی ہجرت د ہماغہ خہ لپارہ دی چہ نیت بی کری
وی۔

د نيت معنا او هدف:

نیت په لغت کې د زړه قصد او ارادی ته وايي. په پورتنۍ حدیث شریف کې له نیت څخه مقصد هغه هڅه دی چې ورته د رسېدلو په خاطر انسان کار کوي. او نیت عبادت له عادت څخه جلا کوي.

د حدیث شریف حکمت:

په کومه ټولنه کې چې وگړي یې د نیکو کارونو په سرته رسولو ریاکاری کوي او په باطن کې د هغو خلاف نیت لري، دوکه بازي، دروغ ویل، او نفاق خپرېږي.

خو د دی پر خلاف په کومه ټولنه کې چې وگړي یې د خدای (ج) د رضا په خاطر نیک کارونه سرته رسولی، رینښتیتولي، سپېڅلتیا، مینه او اعتماد رامنځ کېږي. نو لازمه ده چې مسلمانان د خدای تعالی د رضا د لاس ته راوړلو لپاره په ټولو کارونو کې د نیت پاکولو ته وهڅول شي.

- زده کونکي دې په ډله ییز ډول د ښوونکي په مرسته د ریا ضرونه او د اخلاص گټې بیان کړي.

د حدیث شریف گټې:

- ۱- د نیت اهمیت: الله تعالی ته یواځې هغه عمل قبول او د ارزښت وړ دی چې په ښه نیت یعنی فقط دده د رضا لپاره پیل شوي وي.
- ۲- د ریا ضرر: هر کار چې د ریا په خاطر تر سره شوي وي نه یواځې دا چې الله تعالی ته قبول نه دی بلکې گناه گڼل کېږي.
- ۳- هجرت: له مکې مکرمې څخه مدینې منورې ته هجرت کول ډېر خطرناک او گران کار و، او د متعبد مسلمان یوه ښه وه، خو بیا هم ثواب او اجر یې په نیت پورې تړلي دي، که چېرې هجرت د الله تعالی د رضا د لاس ته

راوړلو له پاره وي ثواب لري او که چېرې د دنيوي کارونو په خاطر وي اجر او ثواب نلري.

- ۱- د اعمالو ثواب په څه پورې اړه لري؟
- ۲- د حدیث معنا بیان کړئ.
- ۳- د ریا او ځان بنودنې زیانونه څه دي؟

- ۱- د دې لوست حدیث له ژباړې سره ولیکئ.
- ۲- د حدیث دغه عبارت یادکړي. (إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَ إِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى)

څپر غوښتنه

عن أبي حمزة أنس بن مالك رضي الله تعالى عنه خادم رسول الله صلى الله عليه وسلم عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «لا يؤمن أحدكم حتى يحب لأخيه ما يحب لنفسه». متفق عليه

د راوي پېژندنه:

نوم يې انس بن مالک دی د انصارو له جملې څخه يو جليل القدر صحابي دی پوره لس کاله يې د رسول الله په خدمت کې تير کړي دي د فقهاؤ صحابو و له جملې څخه دی. پيغمبر(ص) ورته داسې دعا کړې ده چې عمر دې اوږد او په مال او اولاد کې دې برکت شه او جنت دې نصيب شه. نوموړی صحابي د هجرت په ۹۳ کال وفات شو.

د کلمو معنا:

لا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ: نشي کېدای يو له تاسو پوره مؤمن تر څو څوئس کړي د خپل ورور لپاره. هغه څه چې ځان ته يې خوښوي. ما يُحِبُّ لِنَفْسِهِ: هغه څه چې ځان ته يې خوښوي.

د حديث شريف معنا:

له حضرت انس رضي الله عنه څخه روايت دی چې پيغمبر (ص) وفرمايل: هېڅوک د پوره ايمان خاوند کېدای نشي تر څو خپل مسلمان ورور ته هغه څه خوئس کړي کوم چې ځان ته يې خوښوي.

د حديث شريف حکمت:

د کومې ټولنې وگړي چې خير غوښتونکي او د خير رسوني په فکر کې وي او د داسې ژوند په هڅه کې وي چې يو له بل سره دې ښکېله وکړي او ټولنيزو گټو ته دې پاملرنه وشي او هېڅکله دې ټولنيزې گټې د شخصي گټو قرباني نه شي نو له هر حيله به يوه قوي او پياوړې ټولنه وي.

خو که وگړي يې ځان غوښتونکي وي، ځان ته د گټې او نورو ته د ضرر رسولو په هڅه کې وي په دې صورت کې به په دغه ټولنه کې دښمني، کينې، او حسد ځای نيسي. نو په کار ده چې په مسلمانانو کې نورو ته د خير رسولو احساس را ژوندی او ټول دې ته وهڅول شي. او له منفعت طلبۍ، ځان غوښتنې او له شخصي گټو څخه د عامه گټو له قرباني کولو څخه منعه کړای شي.

- زده کونکي دي په ډله ییز ډول د خیر غوښتنې گټې او د ځان غوښتنې ضررونه بیان کړي.

د حدیث شریف گټې:

۱. د ځان غوښتنې څخه ډډه کول: هغه ځان غوښتونکی انسان چې خپلې گټې د نورو په ضرر کې لټوي کامل مسلمان نه دی.
۲. د ایمان کمال: د یو مسلمان ایمان هغه وخت پوره کېږي چې د نورو لپاره هم خیر غوښتونکی وي.
۳. مؤمن د مؤمن وړور دی: د یو مسلمان اړیکې له بل مسلمان سره له نسبي وړور ګلوی څخه ډیرې پیاوړې وي.
۴. په خیر غوښتنې باندې ټینګار: پیغمبر (ص) په دې حدیث شریف کې مسلمانان خیر غوښتنې ته رابللي او له ځان غوښتنې څخه یې منع کړي دي، لکه چې وايي (لا یؤمنن) یعنې مسلمان کېدلی نشي.

- ۱- د حدیث د گټو په اړه خپل معلومات وړایاست.
- ۲- نورو ته له خیر غوښتنې څخه مقصد څه دی له مثال سره یې بیان کړی.
- ۳- د حدیث شریف معنا بیان کړی.

- ۱- د خیر غوښتنې د اهمیت په باره کې یوه مقاله ولیکئ چې له پنځو کړنیو څخه کمه نه وي.
- ۲- پورتنۍ حدیث شریف حفظ کړی.

د مسلمان په وړاندې د مسلمان مسئولیت

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يَخْذُلُهُ وَلَا يَحْقِرُهُ التَّقْوَى هَاهُنَا (وَيُشِيرُ إِلَى صَدْرِهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ) بِحَسَبِ أَمْرٍِ مِنَ الشَّرِّ أَنْ يَحْقِرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ. كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ دَمُهُ وَمَالُهُ وَعَرْضُهُ.» رواه مسلم

د راوی پيژندنه:

نوم يې عبدالرحمن بن صخرالدوسي لقب يې ابوهريره او د هجرت په اووم کال مسلمان شوی دی ډېره موده يې د پيغمبر (ص) خدمت کړی له همدې امله يې له رسول الله (ص) څخه گڼ شمير احاديث روايت کړي دي. دغه جليل القدر صحابي په تقوی او پرهيزگاري مشهور او د لوړ ډکاوت خاوند و او د هجرت په (۵۱) کال کې وفات شو.

د کلمو معنا:

- ۱- لَا يَظْلِمُهُ: پر هغه ظلم نه کوي.
- ۲- وَلَا يَخْذُلُهُ: هغه يې ملاتړ نه پرېږدي.
- ۳- وَلَا يَحْقِرُهُ: هغه نه سپکوي.
- ۴- التَّقْوَى: پرهيزگاري.
- ۵- بِحَسَبِ أَمْرٍِ: بس ده يو انسان ته.
- ۶- عَرْض: ناموس، عزت، ابرو.

د حديث شريف معنا:

ابوهريره (رض) څخه روايت دی چې پيغمبر (ص) وفرمايل:

مسلمان د مسلمان ورور دی، نه پخپله ورباندی ظلم کوي، او نه يې د مظلوميت پر مهال يې ملا تره پرېږدي، او نه هغه سپکوي. د حديث راوي ابوهريره (رض) وايي چې پدې وخت کې پيغمبر(ص) خپلې سيني ته اشاره وکړه او درې ځلې يې وفرمايل: تقوی په دې ځای کې ده د يو چا د بدوالي لپاره همدا کافي ده چې خپل مسلمان ورور سپک کړي، او د هر مسلمان وينه، مال او آبرو پر بل مسلمان باندې حرام دي.

- ددنی حدیث شریف له نصیحتونو څخه موڅه زده کړل؟

د حديث شريف حکمت:

ورور گلوي، مرسته، يو بل ته درناوی د نورو خلکو پر نفس، مال او آبرو له ظلم او تيري څخه ځان ساتل، له مظلوم څخه دفاع او له الله تعالی څخه وېره د يوې سالمې ټولنې له اساساتو څخه دي، او له دې پرته په ټولنه کې د نظم راوستل اصلاً ممکن نه دي. ځکه خو پيغمبر (ص) په خپلو (جوامع الکلم) عبارتونو کې پورتنی پراخه مفاهيم او مطالب بيان کړي دي.

د حدیث شریف گټې:

۱- اسلامي ورور گلوۍ:

يو مسلمان د بل مسلمان ورور دی البته نارینه د نورو وروڼه اوښځينه د نورو خویندې گڼل کېږي، هر کله چې ټول سره وروڼه او خویندې شول نو لازمه ده هغه حقوق او وجایب چې وروڼه او خویندې یې یو د بل په وړاندې لري د خپل توان په اندازه رعایت کړي.

۲- د ظلم حراموالی:

ظلم د حق پایمالولو ته وايي، هر ډول تیری او ناحقه لاس وهنې ته شاملېږي، ظلم که په هر رنگ او هره بېلګه وي حرام دی.

۳- له مظلوم څخه دفاع کول:

مسلمان ته نه ښايي چې خپل مسلمان ورور د مظلومیت پر مهال یواځې پرېږدي بلکې ملاتړ یې ورباندې لازمي دی.

۴- له سپکاوي څخه منع:

د نورو سپکاوی او ذلیلول حرام دي.

۵- دنورو درناوی: مسلمان باید د نورو درناوی وکړي تر څو هغوی یې هم درناوی وکړي.

۶- اصلي تقوی باطني تقوی ده: ځکه چې که چېرې په باطن کې له الله تعالی څخه ویره نه وي د انسان ټول کارونه په ریا او تفاق بدلېږي.

۷- تر ټولو لوی شر: د مسلمان ورور سپکاوی دی.

۸- د نور پر نفس تیری کول حرام دي: پر نفس باندې د تجاوز ټول ډولونه لکه: وژل، تعذیبول، وهل او ټکول، او له یو بل سره جنگ کول په اسلامي ټولنه کې حرام دي.

۹- د نورو پر مال تیری کول حرام دي: د نورو پر مال، حقونه، او گټو باندې هر ډول تیری کول په اسلامي ټولنه کې حرام دي.

۱۰- د نورو خلکو پر آبرو او عزت تیری کول حرام دی: په اسلامي ټولنه کې د انسانانو آبرو، عزت، او عفت خوندي وي هر ډول تیری ورباندې حرام او ناروا دی.

- ۱- مسلمانان پخپلو کې یو د بل پر وړاندې څه مستقرلیتونه لري؟
 - ۲- لاندې عبارتونه تکمیل کړئ:
- «الْمُسْلِمُ آخِرُ الْمُسْلِمِ لَا وَلَا وَلَا يَحْقُرُهُ»
«كُلُّ الْمُسْلِمٍ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ وَ وَعَرَضُهُ»

- ۱- د دی لوست حدیث له معنا سره ولیکئ.
 - ۲- لاندی عبارتونه په یادو زده کړئ.
- «الْمُسْلِمُ آخِرُ الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يَخْذُلُهُ وَلَا يَحْقُرُهُ»
«كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ دَمُهُ وَمَالُهُ وَعَرَضُهُ»

نېک اخلاق

عَنْ التَّوَّاسِ بْنِ سَمْعَانَ قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ الْبِرِّ وَالْإِثْمِ؟ قَالَ: «الْبِرُّ حُسْنُ الْخُلُقِ، وَالْإِثْمُ مَا حَاكَ فِي نَفْسِكَ، وَكَرِهْتَ أَنْ يُطْلَعَ عَلَيْهِ النَّاسُ» رواه مسلم

د راوی پېژندنه:

نوم يې تواس د سمعان زوی او د شاهي راويانو څخه دی چې په مدينه منوره کې اوسېده اولس (۱۷) حديثونه يې له پيغمبر (ص) څخه روايت کړي او د هجرت په ۵۰ کال کې وفات شو.

د کليمو معنا:

- ۱- الْبِرُّ: نېکي
- ۲- حُسْنُ الْخُلُقِ: نېک اخلاق
- ۳- الْإِثْمُ: گناه
- ۴- مَا حَاكَ فِي نَفْسِكَ: هغه څه چې په زړه کې دې شک پيدا کړي
- ۵- كَرِهْتَ: بد وگڼي
- ۶- يُطْلَعُ: خبر شي

د حديث شريف معنا:

حضرت تواس بن سمعان (رض) وايي چې ما له پيغمبر (ص) څخه د نېک عمل او گناه په اړه پوښتنه وکړه. حضرت محمد (ص) وفرمايل: نېک عمل ښه خوی دی او گناه هغه ده چې په زړه کې دې شک پيدا کړي او دا نه خوښوي چې خلک پرې خبر شي.

فعاليت

- زده کونکي دې د نیکو اخلاقو مثالونه په ډله ییز ډول بیان کړي.

د حدیث شریف حکمت:
د اسلام د ستر پیغمبر (ص) لارښوونې د مسلمان تربیتي سطحه دومره لوړوي چې زړه یې کاملاً پاکېږي او د هغه د ژوند هر حرکت ښک اخلاق تمثیلي او وړو وړو د مسلمان په داخل کې داسې یو قوت پیدا کوي چې پرته له بهرني فشار څخه په خپله د بدو اعمالو څخه ډډه کوي او هېڅکله پدې هڅه کې نه وي چې څرنگه د قانون او نظام له منگولو څخه ځان وژغوري.

- د ښو اخلاقو گټې او د بدو اخلاقو ضررونه په ډله ییزه او فردي توگه بیان کړئ.

د حدیث شریف گټې:

- ۱- ښه اخلاق د ټولو ښکیو بنسټ دی، ځکه چې ښه اخلاق انسان نیکي او دوستۍ ته رابولي او له بدیو څخه یې منع کوي او بد اخلاق دې دښمنۍ او اختلاف ته رابولي.
- ۲- گناه څه شی ده؟ هر هغه کار چې پاک نفس یې په کولو شرمېږي او نه غواړي چې خلک ورباندې خبر شي گناه بلل کېږي.
- ۳- گناه فطرتاً مبعوض عمل دی: گناه هغه ناوړه عمل دی چې حتی مرتکب یې هم نه غواړي چې خلک ورباندې خبر شي.

- ۱- د پورتني حدیث شریف معنا او د راوي پیژندنه بیان کړئ؟

۲- لاندې کلمې معنا کړئ:
الأثم: ما حاك في نفسك:
البر: حُسن الخلق:

- ۳- د ټولنې په اصلاح کولو کې ښک اخلاق څه رول لري؟

کورنۍ دنده

د شپږم لوست حدیث شریف له معنا سره ولیکئ.

شېفت او مهر يانی

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ أُمِّ قُصَيْبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «الرَّاحِمُونَ يَرْحَمُهُمُ الرَّحْمَنُ، أَرْحَمُوا مَنْ فِي الْأَرْضِ، يَرْحَمَكُمُ مَنْ فِي السَّمَاءِ.» رواه أبو داود و الترمذی

د راوی پېژندنه:

نوم يې عبدالله د پلار نوم يې عمرو زوی او پلار دواړه صحابه وو خورا عالم او فاضل و د قرآن عظيم الشان له مشهورو قاريانو څخه و ډير احاديث يې له پيغمبر (ص) څخه روايت کړي دي او د هجرت په ۶۵ کال وفات شوی دی.

د کلمو معنا:

- ۱- الرَّاحِمُونَ: رحم کونکي.
- ۲- أَرْحَمُوا: رحم وکړی.
- ۳- يَرْحَمَكُم: پر تا سو به رحم وکړي.
- ۴- مَنْ فِي الْأَرْضِ: څوک چې په ځمکه کې دی.
- ۵- مَنْ فِي السَّمَاءِ: هغه ذات چې له تاسو بری دی.

د حديث شريف معنا:

له حضرت عبدالله بن عمرو څخه روايت دی چې پيغمبر (ص) وفرمايل: رحم کوونکيو باندې الله تعالی رحم کوي نو تاسې په ټولو هغو ژوندیو چې پر ځمکه ژوند کوي رحم وکړئ تر څو هغه ذات چې بر دی پر تاسو رحم وکړي.

د حديث شريف حکمت:

مهرباني او زړه سوکی چې د اخلاقو يوه مهمه ستن ده يوه داسې رسی ده چې ټول موجودات يې سره تړلي او يو له بل سره يې مرستې او غمخواری ته اړ کړي دي، د زړه له سختۍ، بې رحمۍ او د نورو په حق کې له تيري کولو څخه يې لرې ساتي. له بل پلوه پر مخلوقاتو باندې په شفقت او ترحم سره بنده د الله (ج) د قهر او غضب څخه

په امان کې وي چې په نتيجه کې ټول مخلوقات د آرامۍ او اطمینان په فضاء کې خپل ژوند تېروي، بناءً که د یوې ټولنې وگړي یو پر بل سهرپاڼه وي کارونه به یې په آسانی سره مخ پر وړاندې ځي، ستونزې به یې حل وي او دښمني، د زړه بدوالی او کینې به یې په محبت او مینه بدلېږي.

د حدیث شریف گټې:

۱- رحمت او سهرپاڼې: سهرپاڼې د الله تعالی د خاصو صفتونو څخه ده هر څومره چې دا صفت د انسان په وجود کې وي په هماغه اندازه د الله تعالی د رحمت او سهرپاڼې مستحق گرځي.

۲- د ترحم ددایرې پر احوالۍ: د پیغمبر (ص) په لارښوونو کې ترحم او زړه سوکی دوسره پراخه مفهوم لري چې ټول موجودات په څنگ کې ښیي.

۳- ترحم او سهرپاڼې: ته هڅول: الله تعالی خپله سهرپاڼې پر مخلوقاتو باندې تر ترحم او سهرپاڼې پورې تړلې ده.

فعالیټ

- زده کونکي دې پر مخلوقاتو باندې د ترحم ډولونو په اړه بحث وکړي.

ارزونه

- ۱- د دې لوست حدیث شریف معنا کړئ.
- ۲- لاندې کلمې معنا کړئ.
- ۱- الرَّاحِمُونَ: ۲- اُرْحَمُوا: ۳- يَرْحَمُكُمْ: ۴- مَنْ فِي الْأَرْضِ:

کورنۍ دنده

- ۱- د ترحم او سهرپاڼې په باره کې یوه لنډه مقاله ولیکئ.
- ۲- لاندې عبارات حفظ کړئ: «الرَّاحِمُونَ، يَرْحَمُهُمُ الرَّحْمَنُ، اُرْحَمُوا مَنْ فِي الْأَرْضِ، يَرْحَمُكُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ.»

طهارت پاکوالی

پاکوالی ته نن په نړۍ کې ځانګړې پاملرنه کېږي ، پوهان تل خلکو ته دا سپارښتنه کوي چې خپل ځان او چاپیریال پاک وساتي.

نوطهارت او پاکي په اسلام کې څنګه ده ؟ او څه اهمیت لري؟

۱. د طهارت تعریف:

طهارت په لغت کې پاکوالي ته وايي.

او د فقهاو په اصطلاح کې د بې اودسۍ او نجاست لري کول طهارت بلل کېږي.

فعالیت

- یو زده کوونکی دې د لمانځه د شرتونو نومونه واخلې.
- بل زده کوونکی دې د دې جملې نه هغه شرونه په ګوته کړي چې د طهارت سره ارتباط لري.

۲. د طهارت مشروعیت: پیغمبر اکرم (ص) وايي: (الطَّهْرُ شَطْرُ الْإِيمَانِ) [مسلم]
ژباړه: نظافت د ایمان جز دی.

د حدیث شریف مفهوم دا دی چې طهارت په اسلام کې دومره اهمیت لري چې مستقيماً د ایمان سره رابطه لري ، نوکه څوک غواړي چې ایمان یې کامل شي باید د خپل ځان او چاپیریال نظافت ته ډېر پام وکړي.

۳. د طهارت یا پاکوالي ډولونه:

طهارت یا پاکوالی په دوه ډوله دی:

۱- حکمي پاکوالی: د غټې (جنابت) او ورې بې اودسۍ څخه پاکوالي ته حکمي پاکوالی وايي.

۲- حقيقي پاکوالی: د نجاست څخه پاکوالي ته حقيقي پاکوالی وايي.

د پاکوالي طريقه: له حکمي نجاست څخه پاکوالی په غسل ، اودس او تیمم سره راځي ، خو له نجاست څخه پاکوالی په پاکو او سوچه اوبو د هغه نجس ځایي په مینځلو سره راځي.

فعالیت

- زده کورنګي دې پورتنې مطالب په انفرادي او يا گروهې شکل په سوال او ځواب سره تکرار کړي.

۴. بیت الخلا ته د تللو آداب: هغه څوک چې بیت الخلا يا قضای حاجت ته ځي باید لاندې آداب مراعات کړي:

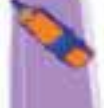
- ۱- باید د خلکو له سترګو پناه شي.
- ۲- باید داسې ځای غوره کړي چې د بولو (مستازو) څانګې وروانه لوري او ځان او لباس یې ککړ نه شي.
- ۳- بیت الخلا ته د ننوتلو څخه د مخه باید «اللهم إني أعوذ بك من الخُبث و الخبائث» وایي.
- ۴- د حشراتو په سمورو کې باید بول ونه کړي.
- ۵- باید په لاره، ادیره، سپوږي او د خلکو د ناستې په ځایونو کې قضای حاجت ونه شي.
- ۶- باید د قضای حاجت په وخت کې خبرې ونه شي.
- ۷- باید قضای حاجت د قبلي په لوري ونه کړي.
- ۸- په ولاړو اوبو کې قضای حاجت ونه کړي.
- ۹- استنجاء یا (اودس وچول) باید په کین لاس وشي.

فعالیت

- هر زده کورنګي دې دپوه ادب دحکمت یاګټې په هکله خپل نظر وړاني

ارزونه

لاندې پوښتنې ځواب کړئ:

۱. طهارت تعریف کړئ.
۲. د طهارت د مشرورعیت دلیل وړانې.
۳. طهارت په څو ډوله دی؟
۴. د بیت الخلا آداب بیان کړئ.

کورنۍ دنده

د پرتلیو پوښتنو ځوابونه په خپلو کتابچو کې وليکئ.

استنجا او نجاست

۱. د استنجا تعريف: استنجا: له خپل مخصوص ځای څخه د نجاست پاكول استنجا بلل كېږي.

۲. د استنجا وسايل: اوبه، لوطه، تيره، دثنياب كاغذ(او هر هغه شی چې ددې ځای نيولی شي) د استنجا له وسايلو څخه شمېرل كېږي. استنجا په هلووكي، خوشاښي، طعام، سكاره، شيشه، د ليكلو كاغذ، وينښان، پنبه، توبه او د څارويو وېښتو باندې مكروه ده.

۳. د استنجا حكم:

۱. استنجا په عادي حالاتو كې (هغه وخت چې نجاست د خپل ځای څخه تجاوز نه وي كړی) سنت موكد ده.

۲. خو كله چې نجاست له خپل ځای څخه لږ تجاوز وكړي استنجا واجب ده، او كه شا او خوا ځايونه ككړ شوي وي نو بيا يې ويتل فرض دی.

۴. د نجاست معنا:

نجاست په لغت كې پلټي، او ناپاكي ته وايي.

او د فقهاؤ په اصطلاح: هر هغه شی چې شريعت پليت بللی وي نجاست گڼل كېږي.

۵. د نجاست ډولونه:

نجاست په دوه ډوله دی: حقيقي او حكمي:

حقيقي نجاست: هغه گندگي ده چې لمونځ ورسره نه صحيح كېږي.

حكمي نجاست: هغه دی چې د نجاست اثر او وجود څرگند نه وي، خو په حكمي او اعتباري ډول سره شريعت نجس گڼلی وي.

۶. د حكمي نجاست ډولونه:

حكمي نجاست په دوه ډوله دی:

۱- لويه بې اودسي: هغه حالت ته وايي چې په انسان باندې غسل واجب وي، او لمونځ ورسره نه كېږي.

۲- كوچنۍ بې اودسي: هغه حالت ته وايي چې پر انسان باندې يواځې اودس كول لازم وي.

- ۷- د حقيقي نجاست ډولونه:
- ۱- غليظه نجاست: هغه نجاست دی چې په قطعي دليل سره ثابته شوی وي، لکه: وینه، خنزیر، د انسان بولي او غایطه مواد، د مردار شوي حیوان غوښه او شراب.
 - ۲- سپک (خفیه) نجاست: هغه دی چې نجاست یې په غیر قطعي دليل سره ثابت شوی وي. لکه: د هغو حیواناتو بول چې غوښه یې خورل کېږي.

فعالیت

- ولي په بعضي شيانو استعلاء مکرره ده؟ په انفرادي یا ګروپي شکل يې ځواب ورکړئ.
- ۸- د نجاست بېل شوی اندازه:
- کله چې غليظ جامد نجاست د یوې شرعي روی، له مقدار څخه لږه اندازه (۳، ۱۲۵ ګرامه) جامو ته ورسېږي لمونځ ورسره کېږي او که مایع وي له ورغوي څخه کمه اندازه (۶ سانتي) معاف ده.
- په خفیف (سپک) نجاست کې بېل شوی مقدار په جامو کې له څلورې برخې نه کمه پاك نه لري. او په بدن کې د غړي څلورې اندازې څخه کمه معاف دی.
- خومسلمان باید تل خپل کونښن وکړي چې ځان او جامې يې پاکي وي، ځکه چې نظافت د ایمان جز دی. همدارنګه يې نظافتي انسان ته مختلفې صحي ستونزې پېداکوي او په ټولنه کې خلک ورڅخه نفرت کوي.

فعالیت

- زده کوونکي دي پورتنی مطلب په انفرادي او یا ګروپي شکل د سوال او ځواب په میتود سره تکرار کړي.

ارزونه

۱. لاندې اصطلاحات تعریف کړئ:
- استعلاء، غليظه نجاست، خفیه نجاست.
۲. لاندې شيانو ته مثال وړایاست:
- غليظه نجاست، خفیه نجاست.

کورنۍ دنده

د ارزونې د برخې پر بنسټ په خپلو کتاېچو کې د ځوابونو سره یو ځای ولیکئ.

لسم لوست

اودس

۱- د اوداسه تعريف:

د معينو اندامونو وينځل او مسح کولو ته اودس وايي.

فعاليت

- د اودس د ګټو په هکله په انفرادي يا ګروپي شکل بحث وکړئ.

۲- د اوداسه حکم:

اودس کول د لمونځونو د ادا کولو لپاره فرض دی.

۳- د اوداسه فرايض:

د اوداسه فرايض څلور دي:

- ۱- د مخ وينځل: د سر له وينځته د زني تر لاندني- برخي پورې، او د يو غوږ له نرۍ خڅه د بل غوږ تر نرۍ پورې.
- ۲- د لاسونو پرېمينځل د څنگلو سره.
- ۳- د سر دڅلورې برخي مسحه کول.
- ۴- د پښو مينځل د ښنگرو سره.
- ۴- د اوداسه سنتونه:
- ۱- نيت کول.

۲- د اوداسه په پيل کي د "بسم الله الرحمن الرحيم" ويل.

۳- درى ځله د لاسونو مينځل تر مروندونو پورې.

۴- درې ځلي د خولي پرېمينځل. (مضمضه).

۵- درې ځلي د پوزي پرېمينځل. (استنشاق).

۱- مسواک وهل.

۷- د بږي خلا لول.

۸- د ګوتو خلا لول.

۹- د مخ او لاسونو او پښو درې ځلې پرېمېنځل.

۱۰- په ټول سر باندې مسحه کول.

۱۱- د غوږونو شا او مخ په نويو اوبو مسحه کول.

۱۲- لومړۍ د ښي غړو ويښل. (تيمن)

۱۳- اوداسه کي ترتيب مراعتول.

۱۴- پرله پسې د اندامونو مينځل.

۱۵- د مينځلو په وخت کي د اندامونو مښل.

۵- د اوداسه آداب (مستحبات):

د اوداسه آداب په لاندې ډول سره دي:

۱. د اوداسه په وخت کي نسبتاً په جګ ځای کېناستل، چي جابې يې لمدې نشي.

۲. د اوداسه په وخت له خلکو سره خبرې نه کول.

۳. په اودس کي له بل چا نه مرسته نه غوښتل. (مګر دا چي عذر ولري)

۴. که ګوته يې په ګوته کړي وي د هغې خوځول. چي ورلاندې ځای يې ښه پاک شي.

۵. په ښي لاس دخولي پرېمينځل او په چپ لاس د پوزي پرېمينځل.

فعالیت

- ستاسو له ټولګيو الو څخه دې درې تنه داسې اودس وکړي چي فرضونه ، سنتونه او اديب زده کوونکو ته پکې عملاً وښايي.

۶- د اوداسه مکروهات:

۵- د اوداسه د سنتو او يا د آدابو ترک کول.

۷- د اوداسه ماتونکي:

اودس په لاندې شيانو ماتېږي:

۱. له بدن نه د بولو، باد او غايطه موادو په خارجېدلو سره.
۲. د بدن نه د وينې او زوې خارجېدل.
۳. په ډکه خوله قې کول.
۴. بې هوښي.
۵. لېوښتوب.
۶. نېشه کېدل (د نېشه يي موادو استعمال)
۷. په لمانځه کې په زوره (قهقهه) خندل.
۸. په اړخ او يا ډډه خوب کول. (هغه خوب چې د اودس د ماتېدو امکان په کې وي)

فعاليت

- د اوداسه د ماتونکو په هکله دې زده کوونکي يو ډبل نه په گروپي توگه پوښتي وکړي.

ارزونه

۱. د اوداسه فرايض بيان کړئ.
۲. د اوداسه ستونزه بيان کړئ.
۳. د اوداسه آداب په لنډه ډول بيان کړئ.
۴. د اوداسه مکروهات په لنډه توگه وړاياسئ.
۵. د اوداسه ماتونکي بيان کړئ.

کورنۍ دنده

هر زده کوونکي دې د پورتنیو سوالونو ځوابونه په خپلو کتابچو کې په ساده ژبه وليکي.

ټيمم

۱- د ټيمم تعريف:

ټيمم په لغت کې قصد، عزم او ارادي ته وايي.

او په اصطلاح کې يې مخصوصه طريقه په پاکو خاورو باندې (د طهارت په نيت)، د مخ او لاسونو مسحه کولو ته ټيمم وايي.

۲- د ټيمم د روا کېدو عذرونه:

په لاندې عذرونو سره ټيمم روا کېږي:

۱- د اوبو نشتوالي يا کم والي: کله چې اوبه نه وي او يا دومره کمې وي که په هغې اودس وشي نو د ځکلو او پخلي لپاره بيا کفايت نه کوي نو په داسې حالت کې ټيمم روا دی.

۲- د اوبو لري والي: د يوه ميل په اندازه لري والي، ځکه يو ميل تگ کې تکليف دی، خو که دده هماغسې لاره وي نو بيا دې لمونځ لږ وروسته کړي او هلته دې اودس وکړي.

۳- مريضې: داسې مريضې چې اودس ورته زيان رسوي.

۴- ډار او خوف: د دښمن او يا د وحشي حيواناتو نه ډار.

۵- بند تگ: څوک داسې ځای کې بندي وي چې د اوداسه اجازه ورته نه ورکول کېږي.

۶- د اوبو د اخيستلو وسه نه درلودل: که اوبه يوازې په اخيستلو(پيږودلو) پيدا کېدلې، خو د انسان سره مالي توان موجود نه وي.

۷- د جازبي دلمانځه د اداکولو لپاره (د هغه چاپاره چې ناڅاپه راپېښ شي او جنازه تياره وي).

۸- د اوبو د استعمال توان ونه لري: لکه هغه څوک چې د څاه سره ولاړ وي خو رسي نه وي چې اوبه ورباندې راوباسي.

۳- د ټيمم کولو طريقه:

په پاکو خاورو باندې دوه ځله د لاسونو وهل چې يو ځل به يې وروسته د ځنډ وهلو په مخ او دويم ځل به يې تر څنگلو پورې په لاسونو باندې راکاږي.

۴- د ټيمم شړطونه:

۱- د ټيمم لپاره نيت کول.

۲- د ټيمم له پاره د رواکوونکو عذرونو څخه د يو عذر موجوديت.

۳- ټيمم بايد په پاچه خاوره باندې وشي.

۴- په ټول مخ او لاسونو باندې تر څنگلو پورې د مسحي لاس راکشول.

۵- ټوله پنجه او يا د پنځې اکثره برخه دوه ځلي په ځمکه وهل.

۵- د تیمم ماتونکي:

- ۱- هر شی چې اودس او غسل ماتوي هغه تیمم هم ماتوي.
- ۲- کله چې هغه عذرونه له منځه ولاړ شي چې د تیمم کول یې روا کړي و، لکه: د اوبو پیدا کېدل.

۶- په موزو باندي مسحه کول:

د مسحي کولو معنا:

مسحه په لغت کې په یو شی باندي لاس راگښلول ته وايي.

او مسحه په اصطلاح کې په خاصو موزو په خاصه توگه د لمدو لاسونو رابنګل مسحه بلل کېږي.

۷- په موزو باندي د مسحي د جواز شرطونه:

- ۱- د موزو اغوستل په اودسه سره.
- ۲- موزي باید دگرځېدلو قابلیت ولري.
- ۳- ښکاري باید په موزو کې پټ وي.
- ۴- موزي باید روغي وي او د درې گوتو نه زیاتي خبرې نه وي.
- ۸- په موزي باندي د مسحي موده:
- ۱- د مقیم لپاره د مسحي کولو موده یوه شپه او ورځ ده.
- ۲- د مسافر لپاره د مسحي موده درې ورځې او درې شپې ده.
- ۹- د موزي د مسحي ماتونکي:
- ۱- هر هغه شی چې اودس ماتوي هغه د موزو مسحه هم ماتوي. (بیا به پښې د اودس کولو نه وروسته مسحه کوي)
- ۲- جنابت او ددې په شان نور لکه حیض او نفاس. (بیا به پښې مینځي)
- ۳- د یوې او یا دواړو موزو ویستل.
- ۴- د پښې اکثره برخه لمدیدل.
- ۵- د مسحي ټاکل شوي موده تېریدل.
- ۶- د درې گوتو په اندازه د موزي شکېدل.

فعالیت

- په عملي ډول دې یو زده کونکي تیمم او په موزو باندي مسحه وکړي.

۱۰- په ټیټو باندي مسحه کول:

د پټۍ معنا: هر هغه شی چې په مات او زخمي غړي د رغولو لپاره ایښودل کېږي پټۍ ورته وايي.

۱- په پټۍ باندې د مسحي حکم:
په پټۍ باندې مسحه کول واجب دي.

۲- په پټۍ باندې د مسحي شرطونه:

په پټۍ باندې د مسحي کولو لپاره علماؤ لاندې شرطونه اېښي دي:

۱. د زخمي او يا ژوبل شوي ځای وينځل به ناشونی وي.
۲. ژوبل شوي ځای ته به اوږه رسېدل او مينځل ضرر رسوي.
۳. له اړتيا نه زياتي اندازه ځای باندې پټۍ نه لگول.
۴. ۱ ۳ د پټۍ د مسحي ماتوونکي:
- د پټۍ مسحه په دوو حالتونو کې ماتيږي:
۱. د پټۍ غورځېدل او لرې کول. (بيا به هغه ځای ووينځي)
۲. د اودس ماتېدل. (بيا به هغه ځای مسح کوي)

فعاليت

- زده کوونکي دې پورتنی مطالب په انفرادي او يا ګروپي شکل د سوال او ځواب په مېتود سره تکرار کړي.

ارزونه

- ۱- د تيمم لغوي او اصطلاحي معنا بيان کړئ؟
- ۲- په موزو باندې مسحه کول تعريف کړئ او مسحه په لغت کې څه ته وايي؟
- ۳- د پټۍ مسحه کولو حکم څه دی؟
- ۴- د موزو د مسحي موده د مقيم او مسافر لپاره څومره ده بيان يې کړئ؟
- ۵- د تيمم د رواوالي سببونه کوم دي، بيان يې کړئ؟
- ۶- د تيمم د صحت شرطونه ذکر کړئ؟

کورنۍ دنده

هر زده کوونکي دې د پورتنیو سوالونو ځوابونه په خپلو کتابچو کې په ساده ژبه وليکي.

صلاة لمونځ

۱- د صلاة (لمانځه) تعريف:

صلاة په لغت کې دعا ته ويل کېږي.
او په اصطلاح کې: عبارت دی له مخصوصو افعالو او افعالو، چې په تکبير سره شروع کېږي او په سلام باندې ختمېږي.

۲- د لمانځه ځينې ځانګړتياوې: (۱)

- ۱- لمونځ پاکي ده.
- ۲- لمونځ د انسان د دعا دقېلېدلو بڼه وخت دی.
- ۳- لمونځ د خداي سره د انسان راز او نیاز دی.
- ۴- لمونځ له فحشاو اوله منکراتو څخه انسان ژغوري.
- ۵- لمونځ تقوا ده.
- ۶- لمونځ د نورو مسلمانانو سره د وروړګلوۍ بڼه رابطه ده.
- ۷- لمونځ دانسان په مخ کې نور او رڼا پيدا کوي.
- ۸- لمونځ انسان ته تسکين او اطمینان ورکوي.
- ۹- لمونځ دانسان صحت ساتي.
- ۱۰- لمونځ د انسان مشکلات آسانه کوي.
- ۱۱- لمونځ انسان د بڼه فاسل خاوند کوي.
- ۱۲- لمونځ د خداي سره دانسان وعده ده چې ښه به کوي او بد به نه کوي.

(۱) د لمانځه ځانګړتياوې اضافي معلومات دي او په امتحان کې شامل نه دي

۱۳- لمونځ تواضع ده.

۱۴- لمونځ انسان ته وفار، درنښت او دخلکو احترام ورپه برخه کوي.

۱۵- لمونځ انسان د وخت ارزښت ته متوجه کوي.

۱۶- لمونځ د توبې او خداى ته د مراجعې ښه وخت دى.

۱۷- لمونځ دخداي د ذکر ښه طريقه ده.

۱۸- لمونځ دخداي مرسته انسان ته ورپه برخه کوي.

۱۹- لمونځ د مخلوق او خالق تر منځ يو ښکلى او په ځاى انځور انځوروي.

۳- د لمانځه د پرېښودو حکم:

۱- د لمانځه له فرضيت نه انکار کفر دى.

۲- د سستۍ او لتۍ له امله دلمونځ نه کول فسق دى.

۴- د لمانځه وختونه:

په احاديثو کې د لمانځه وختونه، معلوم او ټاکل شوي چې تفصيل يې په لاندې ډول دى:

۱- د سهار د لمانځه وخت: د رښتيني سبا راختلو څخه پيل او په لمر ختلو سره پای ته رسېږي.

رښتونی سبا: کله چې سپینوالی عرضاً د آسمان په ګنارو کې خپور شي رښتونی سبا بلل کېږي.

۲- د ماسپښين وخت: پيل يې د لمر له زوال څخه او کله چې د هر شي سيورى د خپلې اندازې دوه برابره شي (پرته د زوال له سيوري څخه) د ماسپښين وخت پای ته رسېږي.

۳- د مازيګر د لمانځه وخت: پيل يې د ماسپښين وخت له پای څخه او کله چې لمر ډوب شي د مازيګر وخت ختمېږي.

۴- د مابڼام د لمانځه وخت: کله چې لمر ډوب شي د مابڼام وخت پیلېږي، او چې شفق (هغه سړه رڼا چې د ورځې په پای کې په افق کې ښکاري) ورکه شي د مابڼام وخت پای ته رسېږي.

۵- د ماسخوتن د لمانځه وخت: د ماسخوتن د لمانځه وخت د شفق له ډوبېدو څخه پیل او د سبا په ختلو باندې پای ته رسېږي.

۵- مکروه وختونه:

په لاندې دریو وختونو کې لمونځ کول منع شوي دي:

۱- د لمر ختلو په وخت کې لمونځ کول روا نه دی .

۲- د زوال په وخت کې لمونځ کول روا نه دی.

۳- د لمر سترګه چې کله زېره شي د لمر تر ډوبېدو پوري د همېغې ورځې د مازدیکر د لمانځه نه پرته بل لمونځ روا نه دی.

مسأله:

وروسته د سهار لمانځه نه تر لمر ختلو پوري او د مازیکر لمانځه څخه تر غروب پوري نفل لمونځ مکروه دی خو قضايي لمونځونه، د تلاوت سجده او د جنازې لمونځ کول (چې همدې وخت کې حاضر شي) مکروه نه دی.

۶- په لاندې وختونو کې د نفونو کول مکروه دي:

۱- د سبا ختلو نه وروسته د سهار له ستون پرته نور نفون کول مکروه دي.

۲- د مابڼام لمانځه څخه مخکې د نفونو کول مکروه دي.

۳- کله چې خطیب د جمعي يا اختر خطبه وايي د نفونو کول مکروه دي.

۴- د اخرونو لمونځ څخه وړاندې او وروسته نفل کول مکروه دي.

۵- کله چې د جماعت لمونځ ولاړ وي د نفونو کول مکروه دي.

- زده کورنکي دې پورتنې مطالب په انفرادي او یا گروهه شکل د سوال او جواب په میتود سره تکرار کړي.

- ۱- لمونځ تعریف کړئ.
- ۲- د لمانځه لس ځانګړتیاوي بیان کړئ.
- ۳- د لمانځه وختونه کوم دي؟
- ۴- د لمانځه مکرره وختونه کوم دي؟ په مختصره توګه یې بیان کړئ.
- ۵- په کومو وختونو کې نقل کول مکروه دي؟

پورتنې سوالونه په خپلو کورونو کې حل او په خپلو کتابچو کې یې ولیکئ.

آذان او اقامت

۱- د آذان تعريف:

آذان په لغت كې اعلان ته وايي.
او د ققهاو په اصطلاح كې د لمانځه لپاره په مخصوصو الفاظو سره اعلان كول آذان بلل كېږي.

۲- د آذان حكم:

آذان د پنځه وخته لمونځونو او د جمعې لمانځه لپاره موكد سنت دى، د نورو لمونځونو (د اخرونو، ستو، نفلونو، استسقاء، خسوف، او كسوف) لپاره مشروع نه دى.

۳- په آذان او اقامت كې بايد لاندې شيان په نظر كې ونیول شي:

- ۱- بايد آذان او اقامت د وخت داخلیدلو نه وروسته وي.
- ۲- آذان او اقامت بايد په عربي ژبه وشي.
- ۳- د آذان او اقامت الفاظ او كلمات بايد پرله پسې او په ترتيب سره وويل شي.
- ۴- آذان بايد په لوړ آواز سره وشي ترڅو نور خلك يې واورې.
- ۵- مؤذن بايد مسلمان ، اوعاقل وي.

۴- د اذان الفاظ:

اَللّٰهُ اَكْبَرُ	اَللّٰهُ اَكْبَرُ
اَللّٰهُ اَكْبَرُ	اَللّٰهُ اَكْبَرُ
اَشْهَدُ اَنْ لَا اِلَهَ اِلَّا اللّٰهُ	اَشْهَدُ اَنْ لَا اِلَهَ اِلَّا اللّٰهُ
اَشْهَدُ اَنْ مُحَمَّدًا رَّسُوْلُ اللّٰهِ	اَشْهَدُ اَنْ مُحَمَّدًا رَّسُوْلُ اللّٰهِ
حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ	حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ
حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ	حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ
اَللّٰهُ اَكْبَرُ	اَللّٰهُ اَكْبَرُ
لَا اِلَهَ اِلَّا اللّٰهُ	

يادونه:

- د سهار د لمانځه لپاره د «حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ» ترجملي وروسته د «الصَّلَاةُ خَيْرٌ مِنَ النَّوْمِ» عبارت دوه ځله ويل كېږي.
- د اقامت په وخت كې همدغه كلمات ويل كېږي، يوازې د «حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ» د كلمې نه وروسته دوه ځله د «قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ» لفظونه ويل كېږي.

- يو زده كړونكی دې په ټولگي كې اذان او بل زده كړونكی دې اقامت په داسې آواز سره ووايي چې د نورو ټولگيو مزاحمت پرې ونه شي، بيا دې بنوونكی او نور زده كړونكی دې خپلې ملاحظې ووايي.

۵- د اذان او اقامت سنتونه:

په اذان کې اووه شیان سنت دي:

- ۱- مؤذن باید صالح، امین او د لمانځه وختونه وپېژني.
- ۲- مؤذن ته ښایي د اذان کولو پر مهال اودس لرونکی وي.
- ۳- مؤذن به اذان په ولاړه کوي.
- ۴- د اذان په وخت کې به د مؤذن مخ قبلي لور ته وي او د «حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ» ویلو په وخت کې به ښي خوا ته او د «حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ» ویلو په وخت کې به کښې لوري ته مخ اړوي.
- ۵- د اذان په وخت کې مؤذن باید خپلې گوتې په غوږونو کې کېږدي.
- ۶- مؤذن باید د ښه آواز لرونکی وي.
- ۷- مؤذن باید د اذان او اقامت ترمنځ فاصله راوړي، یعنې د اذان څخه به څه وخت وروسته اقامت کوي.

۶- د اذان مکروهات:

- ۱- په اذان کې تلحین (د اذان کلمې یا حرکات بدلول، کمول یا زیاتول) مکروه دي.
- ۲- د جنابت په حال کې د اذان او اقامت کول مکروه تحریمي دی.
- ۳- د فاسق اذان مکروه دی.
- ۴- د غیر عاقل ماشوم له پاره اذان مکروه دی.
- ۵- د ښځې اذان مکروه دی.
- ۶- د اذان په وخت کې خبرې کول مکروه دي.
- ۷- د اذان نه وروسته د مؤذن وتل د جومات نه مکروه دي.

۷- د اقامت حکم:

اقامت د ټولو وختي، فرضي او فوري لمونځونو لپاره سنت دی. د اقامت الفاظ کټ مټ د اذان الفاظ دي مګر د (حي علي الفلاح) د ويلو څخه به وروسته (قد قامت الصلاة) زياتوي او همدا راز ټول د اذان احکام د اقامت له پاره هم دي.

فعاليت

- زده کوونکي دې پورتي مطالب په انفرادي او يا ګروپي شکل د سوال او ځواب په مټود سره تکرار کړي.

ارزونه

۱. اذان او اقامت تعريف کړئ.
۲. د اذان او اقامت حکم بيان کړئ او شرطونه يې کوم دي؟
۳. د اذان او اقامت سنتونه څو دي بيان يې کړئ؟
۴. د اذان مکروهات کوم دي په لنډه توګه يې بيان کړئ؟

کورنۍ دنده

د پورتنیو پوښتنو ځوابونه په خپلو کتابچو کې وليکئ.

د لمانځه شړطونه

۱- د لمانځه شړطونه په لاندې ډول دي:

۱. له حقيقي او حکمي نجاست څخه د ځان پاکوالي.
۲. د جامو پاکوالي له نجاست څخه.
۳. په پاکو جامو باندې د عورت پټول.
۴. قبلي ته مخ کول.
۵. د وخت داخليدل.
۶. لمانځه ته د داخليدو نيت کول په داسې ډول چې د تحريمي تکبير سره هېڅ فاصله ونه لري.
۷. د لمانځه د ځای پاکوالی.

مسئله:

۲- د هغه عورت اندازه چې پټول يې د لمانځه پاره ضروري دي عبارت دي له:

- الف: د سړي عورت: د نامه له غوټې څخه تر زنگونو پورې، خو د زنگونو سترگه عورت ده او د نامه غوټې عورت نه ده.
- ب: د ښځې عورت: په لمانځه کې د ښځې ټول بدن عورت دی مګر يوازې مخ، پنجه او قدسونه يې عورت نه دي، يعنې د لمانځه په وخت کې به ټول بدن پټوي پرته له ذکر شمو ځايونو څخه.

مسئله:

که چېرې څوک د قبلي په لوري شکمن شي او نه پوهېږي چې کومې خواته ده، نه څوک داسې پيدا کړي چې پوښتنه ورته وکړي، فکر دي وکړي وروسته له دې چې په هر لوري يې غالب کومان راغی هغه لوري ته دې لمونځ وکړي همدا لوری د ده لپاره قبله ده.

۳- د لمانځه ارکان او فرضونه:

- ۱- د تکبير تحریمه ويل.
- ۲- په لمانځه کې درېدل.
- ۳- د قرائت لوستل که يو آيت هم وي.
- ۴- رکوع کول.
- ۵- سجده کول.
- ۶- د تشهد په اندازه وروستی قعده .
- ۴- د لمانځه د فرضونو حکم:
د فرایضو ادا کول په لمانځه کې حتمي او ضروري دي، که چېرې یې څوک قصداً یا په هیره پرېږدي لمونځ یې نه صحیح کېږي او بېرته به خپل لمونځ راکړځوي، همدا راز د فرضو پرېښودل د سهوې د سجده په کولو نه جبره کېږي.

- زده کونکي دي پورتنی مطالب په انفرادي او یا ګروپي شکل د سوال او ځواب په میتود سره تکرار کړي .

۱. د لمانځه شړطونه څو دي بیان یې کړئ؟
۲. د لمانځه ارکان څو دي بیان یې کړئ؟
۳. که څوک یو فرض له فرائضو څخه په لمانځه کې پرېږدي، نو حکم یې څه دی؟

پورتنيو پرېستو ته په خپلو کتابچو کې په ساده ژبه ځوابونه وليکئ.

د لمانځه واجبات او ستونځه

۱- د لمانځه واجبات:

۱. د فاتحي يعني الحمد لله لوستل.
۲. په ډکو رکعتونو کې د فاتحي له سورت سره د يو بل سورت او يا درې آيتونو يو ځای کول.
۳. په جهري لمونځونو کې (د امام لپاره) په جهري سره قرائت او په خفيه لمونځونو کې په خفيه قرائت.
۴. د الحمد لله لوستل د سورت له لوستلو څخه مخکې.
۵. د هر رکړ اداء کول په آرام او اطمینان سره.
۶. د دوو رکعتونو نه وروسته کيناستل (لومړۍ قعده).
۷. په اوله او دوهمه قعده کې د تشهد لوستل.
۸. په ارکانو کې د ترتيب مراعاتول.
۹. په وتر لمانځه کې د قنوت دعاء لوستل.
۱۰. د دوو لومړيو رکعتونو تعينول د قرائت لپاره (په څلور رکعتي اودرې رکعتي فرضي لمونځونو کې).
۱۱. د اختر په لمانځه کې د زوايدو (اضافي) تکبیرونو ويل.

۲. د واجباتو د پرېښودلو حکم:

که په لمانځه کې يو واجب قصدا پرېښودل شي، لمونځ به بېرته راکړځوي. او که سهوا ترک شي سجده سهوه لازمه يري.

۳. د لمانځه سنتونه:

په لمانځه کې لاندې شیان سنت دي:

- ۱- د نارینه لپاره په تکبیر تحریمه کې د غوږونو تر برابرۍ، او د ښځو له پاره د اوږو تر برابرۍ د لاسونو پورته کول.
- ۲- د تکبیر تحریمه څخه وروسته د ثناء ویل.
- ۳- په لومړي رکعت کې د «اعوذ بالله من الشیطان الرجیم» ویل.
- ۴- د (بسم الله الرحمن الرحیم) ویل.
- ۵- د فاتحې نه وروسته د (آمین) ویل.
- ۶- د رکوع نه وروسته د (سمع الله لمن حمده) ویل د امام لپاره.
- ۷- د (سمع الله لمن حمده) څخه وروسته د (ربنا ولک الحمد) ویل د مقتدي لپاره.
- ۸- هر رکن ته د انتقالیدو لپاره د تکبیر (الله اکبر) ویل.
- ۹- په رکوع کې د (سبحان ربی العظیم) او په سجده کې د (سبحان ربی الاعلی) ویل.
- ۱۰- په رکوع کې د زنگونو د سترگو په سر، د لاسونو ایښودل چې گوټي ښې پراخه ښولې وي، یعنې په عادي حالت د لاسونو ایښودل.
- ۱۱- د ښي پښې ودرول او د چپې پښې غوړول په دواړو قدو او د دواړو سجدو په منځ ناسته (جلسه) کې ورباندې کېناستل.
- ۱۲- د (أشهد أن لا إله إلا الله) په وخت کې د شهادت گوټي پورته کول او د (لا اله الا الله) په ویلو سره ښکته کول.
- ۱۳- د کېناستلو په وخت کې لاسونه په زنگونو باندې ایښودل.
- ۱۴- د فرضو په دوه وروستیو رکعتونو کې د (الحمد لله...) لوستل سنت دي.
- ۱۵- د امام له لوري د انتقالیدو تکبیرونه، سمع الله لمن حمده او سلام لفظ په لوړ آواز سره ویل.

۱- په وروستی ناسته (قعدة) کې درود ویل.

۱۷- د درود نه وروسته د ماثوري (قرآني او مسنونې) دعاء لوستل. لکه: (ربنا آتنا فی الدنیا حسنة و فی الآخرة حسنة و قنا عذاب النار).

۱۸- د سلام گرځولو په وخت کې ښي او کښي لور ته د مخ گرځول.

۱۹- کله چې امام سلام اوري باید مقتديان په نيت کې ونيسي چې زما سلام په دوی، ساتونکو (حفظه) ملایکو او د جناتو په صالحو بندگانو باندې دی.

۲۰- کله چې مقتدي سلام گرځوي په نيت کې به هغه خلک نيسي چې کوم د سلام لور ته وي.

۲۱- مقتدي به د سلام گرځولو په وخت کې په امام باندې هم د سلام اچولو نيت کوي چې کوم لور ته واقع وي او که په امام پسي ولاړ وي په دواړو سلامونو کې به په امام د سلام اچولو نيت کوي.

۲۲- که چېرې يو څوک يوازي لمونځ کوي د سلام اچولو په وخت به په ساتونکو (حفظه) ملایکو د سلام اچولو نيت کوي.

- يو زده کوونکی دې د لمانځه واجبات د نورو زده کوونکو په وړاندې په عملي ډول بيان کړي.

- لومړی: لاندې پوښتنې ځواب کړئ:

- ۱- د لمانځه له واجباتو څخه د يو واجب پاتې کېدل څه حکم لري؟
- ۲- د لمانځه ستونزه څو دي؟ پنځه ښې بيان کړئ.

۳ د لمانځه واجبات بيان کړی.

• دویم: صحیح جملي له (ص) ښي او غلطې جملي له (غ) ښي سره کېږدی.

۱- په وټرو کې د قنوت دعاء د لمانځه له واجباتو څخه ده. ()

۲- د آهین، اعوذ بالله، بسم الله او سمع الله لمن حمده ویل د لمانځه ستونزه دي. ()

کورنۍ دنده

هر زده کوونکی دې د پورتنیو سوالونو ځوابونه په خپلو کتابچو کې وليکي.

د لمانځه د ادا کولو طريقه

۱. د لمانځه د کولو طريقه په لاندې ډول ده:

- ۱- لمونځ کوونکی باید د لمانځه د پیل پر مهال لاسونه د غوږونو د لاندنيو څنډو سره برابر کړي.
- ۲- بیا دې خپل ښي لاس په چپ لاس د نامه لاندې کېږدي، بیا دې ثناء (سبحانک اللهم و بحمدک و تبارک اسمک و تعالی جدک ولا اله غیرک) ووايي.

۳- د ثناء ویلو نه وروسته دې (أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ) ووايي. (چې د ثناء، اعوذ بالله او بسم الله ویل په پټ آواز سره دي او مقتدي به اعوذ بالله او بسم الله نه وايي که چیرته لمونځ جماعت سره و).
 ۴- (الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ) (الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ) (مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ) (إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ) (اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ) (صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ) (۷) دې ووايي.

۵- په پټه سره دې (آمین) ووايي.

۶- وروسته د قرآن کریم یو سورت او یا درې آیتونه تلاوت کړي.

۷- د سورت د تلاوت کولو نه وروسته دې په تکبیر (الله اکبر) ویلو سره رکوع ته تیت شي.

۸- په رکوع کې به په پښتو باندې ولاړ حالت کې لاسونه د زنګونو په سترگو په داسې حال کې کېږدي چې ګوتې یې پراخه عادي نیولي، شا یې غوږولې او سر به یې نه ښکته وي نه پورته رکوع به وکړی.

۹- په رکوع کې دې درې ځله تسبیح (سبحان ربی العظيم) ووايي.

۱۰- کله چې د رکوع څخه سر را اوچت کړي نو لومړی دی (سمع الله لمن حمده) وړایي، او بیا دی (ربنا ولک الحمد) وړایي.

مسأله:

د جماعت په لمانځه کې دې اېام (سمع الله لمن حمده) وړایي، او مقتدي به یوازې (ربنا ولک الحمد) وړایي.

۱۱- د (ربنا ولک الحمد) ویلو نه وروسته دې لمونځ کوونکی لږه شېبه په مطمئن ډول نېغ ودرېږي، بیا به سجدي ته د ټیټېدو پرمهال د تکبیر (الله اکبر) په ویلو سره ټیټ شي، لومړی دې زنگونونه، بیا لاسونه په داسې حال کې چې ګوتې یې مخامخ قبلي ته وي، بیا پوزه او ورپسې تنه په ځمکه کېږدي او په هره سجده کې دې درې ځله (سبحان ربی الاعلی) وړایي. د سجدي پر مهال باید ځنګلي له زنگونو او ورنو نه له ګېلې نه لرې کړي او د پښو د ګوتو سرو ته به د قبلي لور ته کوي، داسې چې له ځمکې څخه به پورته نه وي.

۱۲- بیا دې په تکبیر ویلو سره سم له سجدي څخه سر راپورته کړي او په مطمئن ډول سره دې لاسونه د زنگونو سترګو سره برابره کېږدي، په داسې حال کې چې ټیټه پښه یې ولاړه او کیټه پښه یې ځملولې وي ګڼېږي.

۱۳- د لرې شېبې دې نه وروسته دې دویمې سجدي ته ولاړ شي، او درې ځله دې تسبیح (سبحان ربی الاعلی) وړایي.

۱۴- د دویمې سجده نه وروسته دې په تکبیر (الله اکبر) ویلو سره په داسې حال ودرېږي چې لومړی یې سر، بیا لاسونه ورپسې زنگونو رااوچت کړي، لمونځ کوونکی دې لاسونه په ځمکه نه لګوي او په مستقیم ډول دې دوهم رکعت ته پورته شي.

۱۵- دویم رکعت دې هم د لومړي رکعت په څېر اداء کړي، (لاسونه دې غوږونو ته نه پورته کوي، ثناء او اعوذ بالله به هم نه وړایي، نور پاتې رکعتونه

يوازې په بسم الله الرحمن الرحيم سره پيلېږي).

۱۶- کله چې لمونځ کوونکی د دوهم رکعت له سجدي څخه خلاص شو، نو بيا دې د لاسونو ګوتې خبرې د زنگونو د سترګو سره برابري کېږدي، (داسې چې نبي لاس يې په نبي زنگون او کېن لاس يې په کېن زنگون کېښودل شوی وي، له بلې خوا نبي پښه ولاړه او کينه پښه يې ځملولې وي او پرې ناست وي او بيا دې (التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ) ووايي.

۱۷- که چېرې لمونځ دوه رکعته وي بيا دې درود شريف (اللهم صل على محمد و على آل محمد كما صليت على ابراهيم و على آل ابراهيم انك حميد مجيد، اللهم بارك على محمد و على آل محمد كما باركت على ابراهيم و على آل ابراهيم انك حميد مجيد) او ماثوره دعا (ربنا آتنا في الدنيا حسنة وفي الآخرة حسنة وقنا عذاب النار) تر ويلو وروسته سلام وکړځوي. ۱۸- که چېرې لمونځ درې رکعته وي بيا د دريم رکعت له دويمې سجدي وروسته تشهد، درود، او دعا ويلو وروسته سلام وکړځوي. ۱۹- که څلور رکعتيز وي، بيا دې د څلورم رکعت له دويمې سجدي وروسته همدا پورتنی عمل ترسره کړي.

۲. د سړي او ښځې د لمانځه ترمنځ توپيرونه:

د ښځې لمونځ د سړي له لمانځه نه په لاندینو شیانو کې توپير لري:

۱- ښځه به د تکبير تحریمه په وخت کې لاسونه تر اوږو پورته کوي، او سړی د غوږو تر څنګې پورې.

۲- ښځه به د ولاړې په وخت لاسونه سينې سره نيسي، او سړی يې تر نامه لاندې.

- ۳- په سجده کې به ښځه ځنگلي د زنگونو سره ښېلوي، نارینه به يې جلا کوي.
- ۴- په سجده کې به ښځه څپته له وړونو سره ښېلوي او سړي يې جلا کوي.
- ۵- د لمانځه په تولو ناستو کې ښځه دواړه پښې ښي طرف ته باسي او په ځمکه کېږي.

۱- ښځه به د سجدې په وخت کې ځنگلي له ځمکې سره لگوي.

- يو زده کوونکی دې عملاً دوه رکعتيز لمونځ د خپلو ملگرو په وړاندې ادا کړي. ښوونکی او نور زده کوونکي دې خپلې ملا حظې په آخر کې وړاندې کړي.

۱- لاندې پوښتنو ته ځواب وړایاست:

- أ. د ثنا دعا کومه ده او له دې څخه وروسته به لمونځ کوونکی څه وايي؟
 - ب. د (ولا الضالین) نه وروسته کومه کلمه پټه تکرارېږي؟
 - ج. (سمع الله لمن حمده) او (ربنا ولک الحمد) په کوم ځای کې ویل کېږي؟
- د. د انتقالو تکبیرونه وړایاست.
- ۲- د ښځې او سړي د لمانځه تر منځ مهم توپیرونه وړایاست.

د دې لوست عمده ټکي په خپلو کتابچو کې وليکئ.

وټرو او سنت لمونځونه

۱. د وټرو د لمانځه حکم:

د وټرو لمونځ د امام ابوحنيفه رحمه الله عليه په نظر واجب دی، لکه څرنگه چې د اخترونو لمونځ دی، او د يارانو په نظر موکد سنت دی.

۲. د وټرو د لمانځه مقدار:

د وټرو لمونځ درې رکعتونه دی.

۳. د وټرو د لمانځه وخت:

د وټرو لمونځ د ماسخوتن له لمانځه څخه وروسته ادا کېږي.

۴. د وټرو لمونځ کې قرائت:

د وټرو په ټولو رکعتونو کې د قرائت لوستل لازم دی.

۵. د قنوت ويل:

له رکوع څخه مخکې د وټرو په درېيم رکعت کې د قنوت دعا ويل کېږي:

د قنوت دعا:

اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْتَغْفِرُكَ وَنَسْتَغْفِرُكَ وَنُؤْمِنُ بِكَ وَنُتَوَكَّلُ عَلَيْكَ وَنُثْنِي عَلَيْكَ الْخَيْرَ. وَنَشْكُرُكَ وَلَا نَكْفُرُكَ وَنُخْلِجُ وَتُزَكُّكَ مَنْ يَفْجُرُكَ. اللَّهُمَّ إِيَّاكَ بَعْدُ وَلَكَ نُصَلِّي وَنَسْجُدُ وَإِلَيْكَ نَسْعَى. وَنَحْفِدُ وَنُزْجِرُ رَحْمَتِكَ وَنَخْشَى عَذَابَكَ إِنَّ عَذَابَكَ بِالْكَفَّارِ مُلْحَقٌ.

۶. سنت لمونځونه:

سنت په دوه ډوله دی یو ته موکد سنت او بل ته غیر موکد یعنې مندوب وايي.

۷. موکد سنت:

هغه دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم پرې هميشه والی کړی، خو کله کله یې د دې لپاره پرېښي چې د فرضو گومان پرې ونه شي.

۸. غیر موکد سنت (مندوب):

هغه سنت دی چې رسول اکرم صلی الله علیه وسلم کله کړي او کله پرېښي وي.

د موگدو سونتونو وختونه:

ټول موگد سونت دوولس رکعته دي چې د وختونو ترتيب يې په لاندې ډول دی:

- ۱- د سهار له فرضو څخه مخکې دوه رکعته، او په کولو يې ډېر ټاکنېد شوی دی.
- ۲- د ماسپښين له فرضو څخه مخکې څلور رکعته لمونځ په يو سلام سره. (او يا هم د جمعي لمانځه څخه مخکې).

۳- د ماسپښين له فرضو څخه وروسته دوه رکعته.

۴- د مابڼام له فرضو څخه وروسته دوه رکعته.

۵- د ماخوستي له فرضو څخه وروسته او د وترو څخه مخکې دوه رکعته.

۶- د جمعي له لمانځه څخه وروسته څلور رکعته په يو سلام اداء کول.

۹. د غير موگدو سنتو وختونه:

د غير موگد سنتونو وختونه په لاندې ډول دي:

۱- د ماسپښين له دوه رکعته سنتو سره نور دوه رکعته يو ځای کول.

۲- د مازديگر له فرضو څخه مخکې څلور رکعته.

۳- د ماخوستي له فرضو څخه وروسته څلور رکعته علاوه د هغه موگدو سنتو څخه.

۴- د مابڼام له فرضو څخه وروسته شپږ رکعته.

ارزونه

۱- د وترو د لمانځه حکم څه دی؟

۲- د وترو لمونځ څه وخت اداء کېږي؟

۳- د قنود دعا وړایاست.

۴- غير موگد سنتونه کوم دي؟

کورنۍ دنده

د موگدو او غير موگدو سنتو وختونه په خپلو کتابچو کې وليکۍ.

د تراويح لمونځ او قضايي لمونځونه

۱. د تراويح لمونځ: د تراويحو لمونځ د بڼځو او سپرو لپاره موکد سنت دی، ځکه چې نبي اکرم صلی الله عليه وسلم او راشده خلفاو پرې هميشه والی کړی. جماعت کول هم پکې سنت دي.
- مسئله: نقل په پيل باندې لازمه پرې، بناء کله چې چا پرې پيل وکړ او بيا نې پرېښود يعني فاسد يې کړ وروسته به يې قضاء راوړي.
۲. د تراويحو د لمانځه وخت: د تراويحو لمونځ د ماخوستن لمانځه څخه وروسته او د وترو څخه وړاندې اداء کېږي.
۳. د تراويحو د رکعتونو شمېر: تراويح شل رکعته دي، دوه دوه رکعته په يو نيت او سلام اداء کېږي، او بيا د هرو څلورو رکعتو وروسته يوڅه ناسته کېږي، يعني په لسو سلامو شل رکعته تراويح پوره کېږي، بيا له دې څخه وروسته د وترو لمونځ هم په جماعت سره اداء کېږي. ياده دې وي چې پرته له روژې له مياشتې څخه په نورو مياشتو کې وتر په جماعت سره نه اداء کېږي.
۴. قضايي يا فوتي لمونځونه: کله چې له چا څخه لمونځ قضاء شي هر وخت چې فرصت ومومي بايد قضايي راوړي مگر په هغه درې وختونو کې دې نه کوي له کومو څخه چې د لمانځه کولو څخه منعه راغلي ده.
۵. د قضايي لمونځونو د ادا کولو کيفيت: په قضايي لمونځونو کې ترتيب واجب دی. کله چې له چا څخه د سپرو لمونځونو څخه لږ لمونځونه قضاء شوي وي، دا سپری د ترتيب خاوند دی، فقهاء کرام وايي د ترتيب په خاوند د ترتيب مراعتول واجب دي، د ترتيب معنا داده چې قضايي لمونځونه به د وختي لمونځ نه مخکې کوي، او بيا به د قضايي ترمنځ هم ترتيب مراعتوي يعني کوم لمونځ چې ترې مخکې قضاء شوی وي هغه به وړاندې کوي.

۲. هغه شيان چي ترتيب پری ساقطیږي:
- ۱- کله چي قضايي لمونځونه پرته له وټرو څخه سپړو ته ورسېږي.
 - ۲- کله چي له سړي څخه قضايي لمونځونه هېر شي.
 - ۳- کله چي وخت تنګ وي او دواړه (وختي او قضايي لمونځونه) نه ادا کېږي.

زده کوونکي دي پورتني مطالب په انفرادي او يا گروپي شکل د سوال او ځواب په مېتود سره تکرار کړي.

- ۱- لاندې پوښتني ځواب کړئ:
 - أ. د وټرو او تراويحو لمونځونه څه حکم لري؟
 - ب. د وټرو او تراويحو لمونځونه څنگه اداء کېږي؟
 - ۲- لاندې صحيح جملو ته د (ص) ښه او غلطو جملو ته د (غ) ښه کېږدئ:
 - أ. د تراويحو لمونځ د ماخلوستن له وټرو څخه وروسته اداء کېږي. ()
 - ب. د چا څخه چي د پنځو لمونځونو څخه زيات لمونځونه قضاء شي د ترتيب خاوند دی. ()
 - ج. د ترتيب خاوند به وختي لمونځ په قضايي لمونځ باندې مخکي کوي. ()
 - د. د وخت په تګوالي سره ترتيب ساقطیږي. ()
 - ه. شل رکعته تراويح به په لسو سلامونو سره سرته رسېږي. ()

پورتينو سوالونو ته په خپلو کتابچو کي ځوابونه وړاياست.

د لمانځه مفسدات او مکروهات

۱. د لمانځه مفسدات:

فساد په لغت کې: د صلاح ضد ته وايي. او د فقهاوو په اصطلاح کې په عبادت کې ناسم وصف فساد بلل کېږي. په عباداتو کې د فساد معنی بطلان دی او په معاملاتو کې فساد بېله معنا او بطلان بېله معنا لري، هډوف دا چې معاملات د فساد څخه وروسته صحيح کېدای هم شي خو عبادات داسې نه دي.

۲. د لمانځه مفسدات:

- ۱- خبرې کول.
- ۲- خوراک او څښاک کول اگر که په هېره هم وي.
- ۳- داسې کار کول چې د لمانځه څخه بیرون کس پرې د لمانځه کوونکي گومان ونه کړي.
- ۴- له قبلي څخه د سنيې ټکر ځول.
- ۵- د لمانځه په منځ کې درې پرله پسې قدمونه اخيستل.
- ۶- لمړتوب او بې هوښي.
- ۷- د پوره یو رکن اداء کول په داسې ډول سره چې عورت یې څرگند، او یا ورسره دومره نجاست وي چې لمانځه ورسره نه کېږي.
- ۸- داسې خدا چې خپله یې واورې.
- ۹- په خوله د سلام اچول یا ځوابول.
- ۱۰- د نیوی امورو لپاره ژبل، خو که چېرې د خدای له ویږې وي بیا یې لمانځه نه فاسدېږي.
- ۱۱- هغه الفاظ ویل چې د لمانځه څخه نه دي لکه: (الله و انالله راجعون) او یا (الحمد لله) ویل.
- ۱۲- په داسې شکل سره د قرائت کول چې د کلمې معنا غلطوي.
- ۱۳- له امام نه پرته بل چاته فتحه ورکول.
۳. د کراهیت معنا:

کراهیت په لغت کې د محبت ضد ته وايي. او د فقهاوو په اصطلاح کې هر هغه شی چې پرېښودل یې له کولو څخه غوره وي تنزیهې مکروه بلل کېږي او که چېرې منعه والی یې په ظني دلیل ثابت وي تحریمي مکروه بلل کېږي.

کله چې لمانځه د تحریمي کراهیت سره اداء شي راګرځول یې واجب دی، او که د تنزیهې کراهیت سره شوکی وي بېرته راګرځول یې مستحب دي.

۴. د لمانځه مکروهات:

لاندې شیان په لمانځه کې مکروه دي:

- ۱- د سترو او واجباتو پرېښودل. لکه: د امام متابعت په لمانځه کې پرېښودل.
- ۲- په لمانځه کې په نورو کارونو باندې د لاسونو مصروفول لکه:
 - د ګوتو څخه ټکونه ویستل.
 - د کانو او ګوتو لري کول، وینښتان ویستل.
 - له خپلو جامو او لاسو سره لوبې کول.
 - په اشاره باندې د سلام ځوابول.
 - ۳- په لمانځه کې په نورو شیانو باندې د سترګو مصروفول لکه:
 - د آسمان لوړ ته کتل.
 - د سترګو پټول.
 - ښي او کښي لور ته کتل.
 - ۴- خپل مخصوص اډکار او دعاګانې نه لوستل. لکه د رکوع په حالت د قرائت لوستل.
 - ۵- په مسنونو طریقه د ارکانو نه ادا کول لکه:
 - نا سمه رکوع.
 - نا سمه سجده لکه د پګړۍ په ول سجده کول.
 - غیر منظم دریدل.
 - ۶- بې ضرورتو تېوڅی او اوسپلی کول.

فعالیت

- زده کوونکي دې نور هغه امور چې د لمانځه د روحيې خلاف دي او بعضي اشخاص هغه کوي په ګوته کړي.

ارزونه

- ۱- لاندې پوښتنې ځواب کړئ:
 - ا- کراهیت او فساد څه معنا لري په لنډ ډول بې تعریف کړئ؟
 - ب- د لمانځه د مکروهاتو څخه پېڅه وړایاست.
 - ج- د لمانځه پېڅه مفسدات بیان کړئ.
- ۲- لاندې صحیح جملو ته (ص) او غلطو جملو ته (خ) نښه کېږدئ:
 - ا- په لمانځه کې د ګوتو څخه ټکونه ویستل مکروه دي. ()
 - ب- د رکوع په حالت کې د قرائت لوستل لمونځ فاسدوي. ()
 - ج- په لمانځه کې خبرې کول مکروه دي. ()

کورنۍ دنده

د دې لوست عمده ټکي په خپلو کتابچو کې وليکئ.

په لمانځه کې بې اودسه پېدل

کله چې څوک پرته له کومې ارادې په لمانځه کې بې اودسه شي:

۱- لمونځ دې پرېږدي اودس ته دې ولاړ شي او پس له اوداسه دې خپل لمونځ د هغه ځای څخه پېل کړي چې په کوم ځای کې بې اودسه شوی دی. خو له سره راکړخول بې غوره دي.

۲- که چېرې بې اودسه شوی شخص امام وي، یو له خپلو مقتديانو څخه دې امام کړي او پاتې لمونځ به دی په خپل امامت مقتديانو ته پوره کوي.

۳- که چېرې یو لمونځ کونکي ته د وروستۍ ناستې څخه وروسته بې اودسي پېښه شي د لمانځه څخه دې وگرځي، اودس دې وکړي، او بیا دې سلام واړوي، دا درې واړه هغه صورتونه دي چې خبرې بې نه وي کړي، خو که خبره بې کړي وي، بیا بې لمونځ فاسدېږي بربړه ده چې قصداً، سهواً او خطا بې له خولې وتلي وي او بیا ورباندې جواز نه لري.

۴- که چېرې کوم لمونځ کونکی وروسته له بې اودسي څخه د اودس لپاره قدمونو اخیستلو او یا له قبلي څخه مخ گرځولو ته اړ ؤ او دا کار بې وکړ لمونځ بې نه فاسدېږي اگر که له درې قدمونو څخه زیات هم تللی وي.

۲- د سهوي سجده:

سهوه غفلت او بې پروايۍ ته وايي.

د سهوي سجدي حکم: د سهوي سجده واجب ده.

د سهوي د سجدي سببونه: د سهوي سجده په لاندې شیانو واخیږي:

۱- کله چې د واجباتو څخه یو بې د خپل ځای نه وړاندې یا وروسته، سهواً زیات او یا پرېښودل شي.

۲- کله چې لمونځ کونکی فرض د خپل ځای څخه سهواً مخکې یا وروسته کړي.

• **مسأله:**

د سنتو په پرېښودلو باندې د سهوې سجده نه لازمه بري، ځکه چې د سنتو په پرېښودلو باندې لمونځ نه نيمگړی کېږي.

• **مسأله:**

د فرضو پرېښودل په سجده سهوه باندې نه جبره کېږي، ځکه چې د فرضو پرېښودل لمونځ باطلوي، خو که چېرې څوک د لمانځه په کوم رکن کې سهوه شو بېرته به يې راکړځوي او که چېرې يې د خپل ځای څخه وروسته کړ بيا به د سهوې سجده کوي.

۳- **د سهوې د سجدي وخت:**

د سهوې سجده هغه دوه سجدي دي چې د لمانځه زيات د او نيمگړتيا پوره کوي او وخت يې د اخري قعدې د تشهد او يو سلام گرځولو څخه وروسته دی.

۴- **د سهوې د سجدي طريقه:**

د وروستۍ قعدې د تشهد څخه وروسته يو سلام اول کېږي او بيا د دې څخه وروسته دوه د سهوې سجدي کېږي، او د دې څخه وروسته تشهد (التحيات...) د دوهم ځل لپاره په همدې ناسته کې، او بيا به درود (اللهم صل...)، او دعاء چې مخکې ندي ويل شوي ولولي، او بيا به بني او کين لور ته سلام واوروي.

۵- **په لمانځه او يا اوداسه کې شک کول:**

۱- که چېرې يو چاته دا شک پيدا شو چې لمونځ يې کړی او که يې نه دی کړی، دې سړي لمونځ نه دی کړی، ځکه نه کول يې يقيني او په کولو کې يې شک دی.

۲- که چېرې يو چاته د سلام گرځولو او يا د اخري قعدې د تشهد نه وروسته شک پيدا شو دا شک هيڅ باوري نه دی او اعتبار ورته نشته.

۳- که چېرې څوک ډېر شکي وي او هر وخت ورته شک پيدا کېږي، دا به په غالب گمان عمل کوي.

۴- که چېرې څوک په دې باور وي چې اودس مې کړی دی خو فکر کوي چې ممکن يې اودسه شوی وي، د دې سړي اودس شته، مگر که په ياد يې وي چې دی يې اودسه ؤ خو ممکن د عادت سره سم ده اودس کړی وي، نو دا يې اودسه دی.

۶- **د تلاوت سجده**

د تلاوت د سجدي حکم:

د تلاوت سجده کول واجب دی.

۷- د تلاوت د سجدي اسباب:

د تلاوت سجده په لاندې درې سببونو باندې واچېږي:

- ۱- تلاوت: د تلاوت سجده په تلاوت کوونکي باندې واچېږي.
- ۲- اوریدل: د تلاوت سجده د سجدي د آیت په اوریدلو په اوریدونکي باندې هم واچېږي.
- ۳- اقتداء: که امام د تلاوت د سجدي آیت ولوست په مقتدي باندې هم واچېږي ، که څه هم چې اوریدلی نې نه وي.

۸- د تلاوت سجدي ادا کول:

تکبیر په وایي (خو لاسونه به غوږونو ته نه پورته کوي) او سجدي ته به ښکته کېږي، داسې سجده به کوي لکه څنګه چې د لمانځه سجده کوي او بیا به له سجدي څخه د پورته کېدو لپاره تکبیر وایي، دا دواړه تکبیرونه ویل واجب دي، د تلاوت سجده کې تشهد او سلام نشته. په سجدي کې به (سبحان ربی الاعلی) درې ځلي وایي، د تلاوت د سجدي آیتونه په لاندې جدول کې روښانه شوي دي، او همدارنګه په قرآن کریم کې هم دغه ځایونه په ښه شوي دي.

۹- د تلاوت د سجده شمېر:

شمېره	سورت	آیت	شمېره	سورت	آیت
۱	الاعراف	۲۰۶	۸	النمل	۲۵
۲	الرعد	۱۵	۹	الم سجده	۱۵
۳	النحل	۴۹	۱۰	ص	۲۴
۴	الاسراء	۱۰۷	۱۱	حم سجده	۳۸
۵	مریم	۵۸	۱۲	النجم	۲۲
۶	الحج	۱۸	۱۳	الانشقاق	۲۱
۷	الفرقان	۲۰	۱۴	العلق	۱۹

- یوزده کوونکي دي د خپلو ملګرو په وړاندې د تلاوت سجده عملاً اداء کړي او هم دي د وجوب اسباب څرګند کړي.

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځوابونه وولئ:

۱. د سهرې سجدي حکم څه دی؟ او سيمونه يې په لنډ ډول بې بيان کړئ.
۲. د تلاوت د سجدې اسباب څو او کوم دي؟
۳. د تلاوت د سجدې د آيتونو شمېر څو دی؟
۴. که چېرې امام په لمانځه کې بې اودسه شي څه بايد وکړي؟

لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:

۱. د ستو په پرېښودلو باندې د سهرې سجدهلازمېږي.
۲. د فرضو پرېښودل د سهرې په سجدې باندېکېږي.
۳. د تلاوت سجدې په دې سورتونوکې دي.

کورنۍ دنده

پورتني سوالونه سره د ځوابونو په خپلو کتابچو کې وليکئ.

د ناروغ لمونځ

د ناروغ لمونځ ناروغۍ ته په کتلو په لاندې ډولونو دی:

- ۱- کله چې ناروغ ته ودرېدل ناشوني شول بيا به لمونځ په ناسته، رکوع او سجدي سره کوي.
- ۲- که چېرې کوم ناروغ ته د رکوع او سجدي کول ناشوني شول، بيا به رکوع او سجده په داسې حال په اشاره کوي چې د سجدي اشاره به د رکوع له اشارې څخه ټيټه وي، خو د سجدي لپاره دې څه شي نه پورته کوي چې هلته وړاندې سجده وکړي.
- ۳- که چېرې څوک په ناسته هم قادر نه و، دا سړی به ستونزې ستغ په داسې حال کې ځملي وي، مخ په قبلي به ملاست، رکوع او سجده به په اشاره باندې ترسره کوي.
- ۴- کله چې کوم ناروغ په دې قادر نه وي چې د سر په اشاره باندې لمونځ وکړي، له ده څخه لمونځ وروسته کېږي، د سترگو او ريځو په اشارې سره لمونځ کول ورته روا نه دی.
- ۵- هغه بنده چې په خپل ژوند کې د سر په اشاره باندې په لمونځ کولو باندې قادر نه و او مړ شو، په ده باندې ددې لمونځونو د کفارې وصيت لازم نه دی، اگرکه ډېر لږ هم وي.

۲- د مسافر لمونځ:

څرنگه چې سفر ستونزې لري نو ددې لپاره ورته ځانگړي احکام خاص شوي چې په لاندې ډول دي:

- ۱- د روژې په مبارکه مياشت کې مسافر ته روژه خړول روا دی.
- ۲- مسافر ته د سفر په خاطر په اغوستل شويو موزو باندې درې ورځې او شپې مسحه کول روا دي.
- ۳- په مسافر باندې د جمعې او اخرونو لمونځونه او قربانۍ نه شته.
- ۴- مسافر په سفر کې څلور رکعتي فرض لمونځونو کې قصر کوي او دوه رکعتنه کوي. همدا راز د لمونځ وروسته کول هم ورته روا دي په هغه صورت کې چې د غلو او شوکمارو څخه وېره ولري.
- ۳- قصر:
- د څلور رکعتيزو لمونځونو نيمايي کول او پر ځای يې دوه رکعتنه کول قصر بلل کېږي، بيا د سهار او ماښام لمانځه کې قصر نه کېږي.
- ۴- د قصر حکم: قصر په سفر کې (عزيمت) دی.
- ۵- د قصر شرطونه: فقهاء کرامو د قصر لپاره لاندې شرطونه ايښي دي:

۱. د سفر اندازه او لپاره به په عادي تګ سره درې ورځې او شپې وي. (۱)
۲. سفر د مسافر د خپل کلي يا قريې څخه د وتلو نه حسابرې، يعني کله چې مسافر د خپلې علاقې څخه بيرون شو مسافر بلل کېږي.

۳. د سفر نيت به کوي.

۴. بايد کوم سفر چې نيت يې لري له درې ورځو څخه کم نه وي.

۵. **د سفر په هکله مسئلې:**

- ۱- يو سړی له خپل اصلي ټاټوبي څخه هغه چې پکې زېږېدلی او هستوګنه کوله، ولاړ او بل ځای کې يې هستوګنه غوره کړه، د ځينو اړتياوو له امله د څه وخت لپاره خپل ټاټوبي ته راغی، دا سړی به په خپل اصلي ټاټوبي کې قصر کوي، په دې شرط چې د دواړو تر منځ فاصله درې ورځې او يا له دې څخه زياته وي.
- ۲- که له يو چا څخه په سفر کې لمونځونه قضاء شول او بيا کور ته راستون شو د سفر د لمانځه قضايي به دوه رکعته راوړي، او که چېرې په کور کې ترې قضاء شوي وي، او قضاء يې په سفر کې راوړي هم هغه څلور رکعته به پوره کوي.

ارزونه

۱- لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووايست:

أ- د سفر ځانګړي احکام څو دي په لنډه ډول يې بيان کړئ؟

ب- قصر څه ته وايي، او حکم يې څه دی؟

ج- قصر څو شرطونه لري په لنډه ډول يې بيان کړئ؟

د- لاندې صحيح جملو ته (ص) او غلطو جملو ته (غ) نښه کېږدئ:

۱- د سفر اندازه به په عادي تګ سره درې ورځې ده. ()

ب- که له يو چا څخه په سفر کې لمونځونه قضاء شول په کور کې به يې پوره اداء کوي. ()

ج- په مسافر باندې د جمعي، اخرونو لمونځونه او قرباني نشته. ()

د- کله چې ناروغ ته درېدل ناشوني شول بيا به لمونځ په ناسته کوي. ()

کورنۍ دنده

پورتنيو سوالونو ته په خپلو کتابچو کې ځوابونه وليکئ.

(۱) بعضی معاصرو علماو د شرعی سفر اندازه تقریباً ۸۹ کیلومتره تعیین کړي ده

د سیرت النبی ارزښت

الله تعالی فرمایي: لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ د الاحزاب سورت، ۲۱ آیت.
ژباړه: (په حقیقت کې ستاسو لپاره د الله په رسول کې یوه خورا غوره نمونه ده)
الله تعالی پدې مبارک آیت کې مونږ ته د پیغمبر ﷺ په پیروۍ او اطاعت امر کړی دی،
لږې امله لازمه ده چې د نبي کریم ﷺ سیرت زده کړو ترڅو وکولای شو هغه پسي
اقتداء اود هغه لاره تعقیب کړو، د سنتو او طریقو پلټنه یې وکړو او په لارښوونو یې عمل
وکړو. نو د اسلام په پوهیدو او پیژندو کې د سیرت څه اهمیت دی؟ د سیرت مفهوم
او ځانګړتیاوې کومې دي؟ او د سیرت د تدریس موخې څه دي؟

د سیرت تعریف:

په لغت کې: د سنت، طریقي او تګلارې په معنی راغلی دی.
په اصطلاح کې: سیرت د یوه شخص د ژوند حالاتو، تاریخ او هغه پورې اړوندو
موضوعاتو ته ویل کېږي.

کله چې سیرت مطلق ذکر شي نو د حضرت محمد ﷺ سیرت ور څخه مراد وي.

فعالیت

- د سیرت علم د کوم علم سره زیات ورته والی لري؟ د حدیثو د علم سره، د تاریخ د علم سره، او که د کوم بل علم سره؟

هغه عمده موضوعات چې په سیرت کې څیړل کېږي عبارت دي له:
د پیغمبر ﷺ د میلاد له مهال څخه د نبوت مقدماتي نښې او نښانې ، د حضرت محمد ﷺ

وړوکتوب، رشد، ځواني، په مختلفو حالاتو کې دالله (ج) ساتنه دخپل پیغمبر نه ، پیغمبر باندې دوحی دناز لیدلو وخت، پټ او ښکاره دعوت ، دقریشو له خوا د مسلمانانو ډول ډول رنډونې ، دمسلمانانو هجرت حبشي ته، د مکې مکرمې څخه بهر داسلام دمقدمس دین خپریدل، ديثرب (مديني منوري) دخلکو سره تړون، يثرب (مديني منوري) ته هجرت، په مدينه منوره کې داسلامي ټولنې جوړول ، قبائلو او ګاونډيانو سره تړونونه، دمسلمانانو پرضد د مشرګانو او يهودو توپنې اودسيسي، دهغوی په وړاندې دمسلمانانو دفاع او د پیغمبر اکرم ﷺ غزاګانې، ګاونډيو حاګمانو ته ددعوت دپيغامونو لېږل، دجزيرة العرب مختلفو سيمو ته د اسلام رسېدل، د پیغمبر ﷺ سفرونه، د هغه ﷺ ځلانده صفات، او له نیمګړې دنيا څخه دهغه رحلت.

د سیرت النبي ځانګړتیاوې

نبوي سیرت ډیرې ځانګړتیاوې لري چې ځینې یې دا دي :

۱ - د نبی کریم ﷺ سیرت د نورو انبیاءوسیرت په پرتله تر ټولو صحیح ترین سیرت دی، ځکه چې دغه سیرت د متصلو روایاتو، پیژندل شوو او موثوقو شخصیاتو له لارې نقل شوی دی، تردې چې دثبت او تدوین مرحلې ته رسیدلې دی.

د سیرت تدوین په (۱۰۱ هجري) کال کې د عمر بن عبدالعزیز د خلافت په دور کې پیل شو، نو ځکه د سیرت علماء په ډیرې آسانی سره کولای شي د پیغمبر اکرم (ص) صحیح سیرت له ناسمو اقوالو او ضعیفو کیسو څخه جلا کړي.

۲ - دسیرت لار ښوونې هر اړخیزې او دژوند ټولو حالاتو ته شاملې دي، چې د هر چا لپاره په هر وخت اوشیبه کې د ژوند غوره نمونه دي.

۳ - د پیغمبر ﷺ روښانه سیرت د ی چې د هغه د ژوند د حالاتو پړاوونه په څرګند ډول بیانوي: چې د پیغمبر ﷺ د پلار عبداللّٰه او مور یې یې آمنه بنت وهب د واده له وخت څخه پیل ، اود پیغمبر ﷺ پیدایښت، بعثت، د دعوت پړاوونه، غزاګانې او د وفات په څرګند ډول بیانوي.

- زده کوونکي دي پورتنې مطالب په انفرادي او يا گروپي شکل د سوال او ځواب په طريقې سره تکرار کړي.

د سیرت النبي د زده کړې ارزښت

- ۱- د نبي کریم ﷺ سپېڅلې سیرت له فضایلو، نیکو اخلاقو، نصیحتونو او عبرتونو څخه ډک دی چې انسان د خیر په لور هڅوی.
- ۲- د پیغمبر ﷺ دسیرت زده کړه دا روښانه کوي چې د اسلام سپېڅلې دین د صبر، زغم، فکر، عقل، حکمت، او بشريت ته د ښېگڼو او گټو رسولو دین دی.
- ۳- د پیغمبر ﷺ سیرت مصلحتینو او داعیانو ته دټولنې د اصلاح بلنه او لارښوونه کوي.
- ۴- د پیغمبر ﷺ سیرت د اسلام د سپېڅلي دین لوړ مقام او برتري د جاهلیت د زمانې د ناوړو دودونو، بې عدالتیو او ظالمانه رسومو په پرتله مونږ ته راپه گوته کوی.
- ۵- د نبوي سیرت لوستل او د پیغمبر ﷺ او اصحابو کرامو له زیارونو او تکیفونو (چې د اسلام د دین لپاره یې گاللې) خبریدل، د انسان صبر، زغم او حوصله زیاتوي.
- ۶- دسیرت د زده کړې له برکته کولی شو د دین په ډیرو مقاصدو پوه شو، او د قرآن کریم د زیاتو آیاتو په تفسیر او شان نزول خبر شو.
- ۷- نبوي سیرت د اسلامي امت د وحدت څرگندونه کوي او دا راپه گوته کوي چې اسلام څرنگه وکولی شوه د مختلفو، یو بل دښمنو او خپرو قومونو، ملتونو او قبائلو څخه یو واحد، قوي عزتمند او یو موټی ملت جوړ کړي، او ټول سره وروپه کړي، او د دوی مشران چې د تقوی، اخلاص او الهي وېرې څخه برخمن وو، د خپلو کشرانو او اتباعو په زړونو کې تر ټولو گران او عزتمند کړي.
- ۸- دسیرت لوستل او تدریس مسلمان ته د اسلامي فرهنګ او پوهې دیوړې مسهې برخې دغښتندۍ او بډایني لامل گرځي . چې عقائدو، احکامو او اخلاقو ته هم شاملېږي.

- ۱ - نبوي سیرت په لغت او اصطلاح کې تعریف کړئ.
- ۲- د نبوي سیرت درې ځانګړتیاوې څرګندې کړئ.
- ۳- د نبوي سیرت د زده کړې ارزښت د مسلمانانو د ژوندانه په مختلفو اړخونو کې څرګند کړئ.

ددې لوست د مطالبو خلاصه د نبوي مقالې په لړ کې په خپلوالفاظو وليکئ.

نبوي سیرت او تاریخ

د تاریخ تعریف:

تاریخ په لغت کې دیوې پېښې دوخت اوزمان تعیین ته وايي. په اصطلاح کې: د تیرو وختونو دسهمو پېښو او واقعاتو دوخت او زمانې ټاکل دي، لکه: دسهمو شخصیتونو، ډلو، دهغوۍ دژوند اوسړک دحالاتو، تمدنونو، ښارونو، دودونو، راجونو، عادانو، کړنو، صنعتونو اوانسابو څخه بحث کوي.

سیرت د تاریخ اساس او بنسټ دی:

دپیغمبر ﷺ سیرت دتاریخ اساس او بنسټ دی چې مسلمانان پرې ویاړي، ځکه لومړنۍ تاریخي پېښې چې مسلمانانو لیکلي دي، هغه دسیرت پېښې وې، بیا د وروستنیو حوادثو تدوین تر نن ورځې پورې د هماغه سیرت لړۍ ده.

د سیرت او تاریخ د سند د نقلو لویطریقه:

د روایت په سلسله دتاریخي پېښو ققول، اوصحیح روایتونه له غلطو روایتونو څخه جلا کول دایرازي د عربو او مسلمانانو ځانگړتیا وه چې نور ورځني بې برخې و، ځکه چې مسلمانانو دسیرت لیکنه خپله دیني وجیبه گڼله، دوی زیار بابه ترڅو په روایاتو کې کوم شک او شبه پاتې نشي، او سیرت له هروډول درواغو څخه پاک وي، دغه تگلاره لومړۍ د حدیثو او سیرت په لیکنه کې رامنځته شوه، او بیا دتاریخ په لیکنه کې ورڅخه کار واخیستل شو، اودتاریخ پورې اړوندو حقائقو د تمیز لپاره معیار وټاکل شو.

- د سیرت او د تاریخ دعلم تفاروتونه واضح کړئ.

د نبوي سیرت مصادر:

مونږ کولای شو د نبوي سیرت مصادر په لاندې ډول خلاصه کړو:

۱- قرآن کریم: د نبوي سیرت یوه پراخه برخه په قرآن کریم کې په اجمالي توګه ذکر شوی ده.

۲- نبوي سنت: د نبوي سیرت زیاته برخه د احادیثو په کتابونو کې ذکر شوي ده، د احادیثو کتابونه عبارت دي له: کتب الصحاح، سنن، مسانید، مستدرکات، معاجم، او د سننو د کتابونو له قاموسونو څخه.

۳- د محمدي صفاتو (شمایلو) کتابونه:

د محمدي شمایلو کتابونه هغه کتابونه دي چې مؤلفینو یې د نبی کریم ﷺ اخلاقو، عاداتو، فضایلو او سلوکو ته ځانګړې توجه کړې وي.

۴- د نبوي دلایلو کتابونه (محمدي معجزې):

په دغو کتابونو کې د پیغمبر ﷺ معجزې، او د نبوت دلایل ذکر شوي دي.

۵- د محمدي خصائصو کتابونه:

دغه کتابونه د پیغمبر ﷺ او د هغه د امت د خصائصو او ځانګړتیاوو په هکله بحث کوي.

۶- د غراگانو کتابونه:

دغه کتابونه د اسلام په اول کې د مسلمانانو د دینمنانو د سازشونو، د سیسو، د مسلمانانو د دفاع، او د پیغمبر ﷺ دغزواتو څخه بحث کوي.

۷- د سیرت ځانګړي کتابونه:

دغه کتابونه د سیرت دعلم پورې د اړوندو موضوعاتو څخه بحث کوي.

د سیرت د لیکنې پیل او د سیرت مشهور کتابونه:

۱- د صحابه و دوره: د سیرت تدوین په ابتدایي بڼه د (۵۰-۱۰۰) هجري کلونو څخه پیل شو، چې حضرت عبد الله بن عباس رضي الله عنه به خپلو شاګردانو ته د پیغمبر ﷺ دنسب، او د هغه دغز آګانو په هکله معلومات ورکول او هغوی به

ليکل، همدا راز عبد الله بن عمرو بن العاص او براء بن عازب رضي الله عنهما به هم خپلو شاگردانو ته د سيرت د علم تدریس کاوه.

۲- د تابعينو دوره: د سيرت تاليف د تابعينو په زمانه کې پيل شو، عروه بن زبير بن عوام د رسول الله (ص) د غزاگانو کتاب وليکه.

د پيغمبر (ص) په سيرت او غزوانو کې تر ټولو مهم کتاب چې د تابعينو په زمانه کې وليکل شو هغه د اَبان بن عثمان (رح) کتاب ؤ چې ليکل يې د (۸۳) هجري څخه دمخه بشپړ شو.

د هغه څخه وروسته په دويمه درجه کې د وهب بن منبه چې په (۱۱۰) هجري کې وفات شوی، او د موسی بن عقبه چې په (۱۴۱) هجري کې وفات شوی د سيرت کتابونو دي.

دغو کسانو د صحابه کرامو په زمانه کې ژوند کاوه او د هغوی څخه يې زده کړه کړې وه.

۳- د اتباع تابعينو دوره: په دغه دوره کې چې کوم کتابونه ليکل شوي دي په لاندې ډول دي:

«السير والمغازي» د محمد بن اسحاق (المتوفی ۱۵۱ هـ) ليکنه، او «السير النبویة» د ابن هشام (المتوفی ۲۱۳ هـ) ليکنه، دې دواړو مؤلفانو د تابعينو څخه زده کړې کړې وې.

همدارنگه (الموطأ) د امام مالک (رح) (المتوفی ۱۷۹ هـ) ليکنه، دا د احاديثو کتاب دی خو زياته برخه احاديث يې د پيغمبر (ص) په سيرت او اوصافو پورې اړه لري. (صحيح البخاري) د محمد بن اسماعيل البخاري (رح) (المتوفی ۲۵۶ هـ) ليکنه، او (صحيح مسلم) د امام مسلم (رح) (المتوفی ۲۶۱ هـ) ليکنه، په دغو کتابونو کې د احاديثو ډېره برخه د پيغمبر (ص) دنبت څخه مخکې او وروسته، د ژوند حالات، د هغه خصائص، فضائل، غزوات، او د يارانو مناقب او فضيلتونه بيانوي.

وروسته بيا نور کتابونه هم وليکل شول چې ځينې يې دا دي:

۱- عبد الملک بن هشام د محمد بن اسحاق کتاب (السير والمغازي) مختصر کړ، بيا د دغه (مختصر) لپاره، امام ابو القاسم عبد الرحمن اندلسي د (الروض الانف) په نوم شرحه وليکله.

- ۲- محمد بن سعد جي د واقدي شاگرد و د (الطبقات الكبرى) ڪتاب په اتو جلدونو کي وليکه جي لومړي اودويم جلد يې يواځي د پيغمبر ﷺ د سيرت او غزواتو د بحث لپاره ځانگړي شوي دي.
- په اوسني عصر کي د سيرت په مختلفو اړخونو کي ډير کتابونه تاليف او تدقيق شوي دي چې ځيني يې لاندې ذکر شوي دي:
- سيرة النبي: دامام ابن کثير ليکنه.
 - سيرة النبي: دعلامه شهابي نعماني ليکنه.
 - الرحيق المختوم: دمبارکپوري ليکنه.
 - فقه السيرة: د محمد الغزالي ليکنه.
 - نبي الرحمة: د محمد بن مسعود ياقوت ليکنه.
- تهذيب سيرة النبي (ابن هشام) د عبد السلام هارون ليکنه. (۱)

فعاليټ

- زده کوونکي دې پورتي مطالب په انفرادي او يا گروپي شکل د سوال او ځواب په طريقې سره تکرار کړي.

ارزونه

۱. د نبوي سيرت تاثير د تاريخ په تدوين کي بيان کړی.
۲. د سيرت النبي ﷺ تدوين په مسئله توگه څه وخت پيل شو؟ او د دوو کتابونو نومونه واخلئ چې په مسئله توگه د نبوي سيرت په هکله تاليف شوي وي.

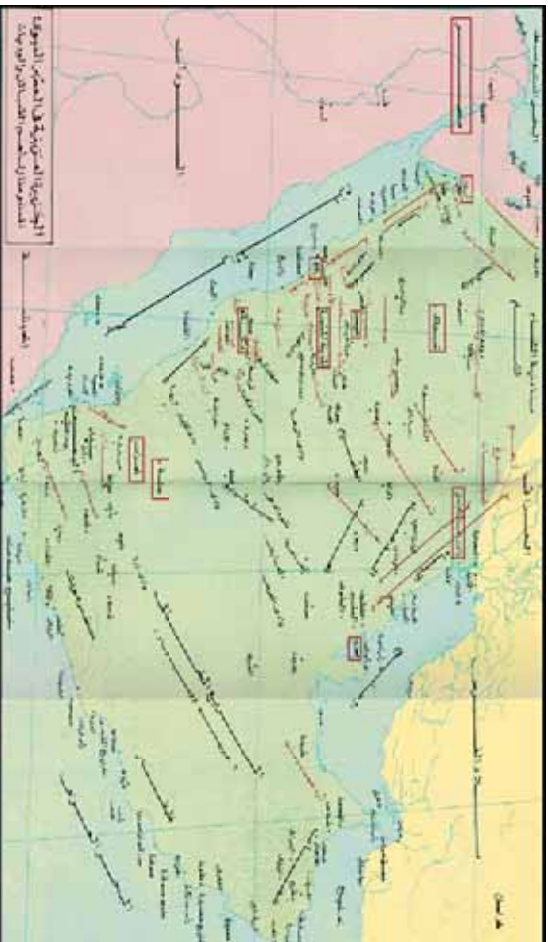
کورنۍ دنده

د لوست مهم مطالب په مختصر ډول په خپله ژبه د يوې مقالې په لړکې وليکئ.

(۱) د (سيرت د ليکني پيل او د سيرت د مشهورو کتابونو) بحث، اضافي معلومات دي، او په امتحان کي شامل نه دی.

د اسلام څخه وړاندې د جزیره العرب حالت الف - (د بتانو د عبادت پېل)

د شېرېدې پېړۍ په دويمې نيمايي کې د جزیره العرب حالت

- ◆ په عربي جزيره کې حاکم دين کوم ؤ؟
- ◆ د بتانو عبادت څرنگه شروع شو؟
- ◆ بتان له کومه ځايه خڅه عربي جزيري ته راوړل شول؟

د دين تعريف:

دين په لغت کې: د شريعت، قانون، مذهب، ملت، لارې، جزا او حساب په معنا راځي دی.

په اصطلاح کې: د انسانانو د ژوند هغه نظام دی چې اعتقادي، فکري، اخلاقي او عملي اړخونه يې په بر کې نيسي.

د اسلام څخه دمخه د عربانو دين:

له هغه وخته چې په مکه مکره کې د ابراهيم عليه السلام ځوځات (نسل) مېشت شول، اوبيا د عربي جزيرې په نورو سيمو کې خپاره شول، نو عربان د ابراهيمي دين پيروان وو. د يو الله بنده گي يې کوله، خو د يورې اورېدې مودې دتيريدو وروسته هغوی هغه څه چې يې زده کړي و هغه يې هير کړل، او پرته له ځينو ديني شعائرو څخه نور هيڅ شی هم په هغوی کې پاتې نه و.

د بتانو عبادت پيل:

د لومړي ځل لپاره د نوح عليه السلام په زمانه کې د بتانو عبادت پيل شو. د نوح عليه السلام د قوم څخه پنځه تنه د (ود، سواح، يغوث، يعوق او نسر) په نامه نیک، بڼه او عبادت کوونکي خلک وو، د هغوي مرگ د خلکو د وېرې غم او ځپگان لامل وگرځيد، يوه سړي دوی ته وويل: آيا ددوی څيرې ستاسو لپاره د لرگي څخه جوړې کړم، چې د هغو په ليدو سره تاسو ته آرايي حاصله شي؟ دوی وويل: هو! که کولای شي دا کار وکړه.

نو څيرې يې د هغوی د ژوندانه د حالت په شان د خلکو لپاره جوړې کړې د هرې کورنۍ چې به کومه څيره خوښېده هماغه به يې وړه او په خپلو کورونو کې يې کيښوده، هغې ته به يې کتل او څه اندازه غمونه او اندېښنې به يې کميدلې، وخت په همدې توگه تيريد، دويمه او دريمه پېړۍ يو په بل پسې تيرې شوې خو ټولو خلکو به د هغو څيرو سره د لومړنۍ پېړۍ په شان کړنه کوله تر څو څلورمه پېړۍ را ورسېده، خلکو وويل: که چيرې مونږ ددغو نیکو او صالحو اشخاصو د څيرو عبادت وکړو نو دا به الله ته زموږ د نږدېوالي لامل و گرځي او دوی به د الله په وړاندې زموږ شفاعت وکړي، بڼه ددغو مجسمو، اوشکلونو عبادت يې پيل کړ، اوراتلونکو نسلونو هم دې کار ته دوام ورکړ.

د عربو پر حُکمکه دبتانو د عبادت پیل:

پیغمبر ﷺ د الله جل جلاله د لوري د اسي خلکو ته ولیل شو چې هغوی د جاهلیت په تورو تیارو کې ژوند تیراوه او دغه تیاره دهغوی د ژوندانه په هره برخه حاکمه وه.

له دې څخه مخکې ټول عرب د ابراهیم (عليه السلام) دسپېڅلي دین پیروان وو.

یو کس چې عمرو بن لحي نومېده، او د بني خزاعه د قبیلې مشر و، هغه یوه ورځ شام ته سفر وکړ، کوري چې د شام خلک د بتانو عبادت کوي، داکار یې ډیر خوښ شو، له شام څخه یې یو بت چې (هبل) نومېده له ځانه سره مکې ته راوړ، او د کعبې شریفې په منځ کې یې کېښود. دمکې خلک یې ددغه بت بندګۍ ته راوبلل دمکې خلکو دده بلنه ومنله، او دبتانو عبادت یې پیل کړ، لږه موده وروسته د ټول حجاز اوسیدونکو د مکې دخلکو لاره ونيوله.

د حجاز دخلکو دپخوانیو بتانو له جملې څخه (لات، منات او عزرا) وو، چې په مختلفو سیمو کې یې شتون درلود. له دې وروسته بت پرستي او د الله جل جلا له سره شریک نیول په ټول حجاز کې خپور شو، په هر کلي او بیا په هر کور کې د بتانو عبادت پیل شو، مسجد الحرام یې له بتانو څخه ډک کړ، په دې توګه بت پرستي د جاهلیت ددین یو مظهر وګرځید.

د بت پرستي، مراسم:

د بت پرستي مراسم دا رنگه وو:

خلکو به د بتانو عبادت کاوه، هغوی ته به یې پناه وړه، په ستونزو کې به یې بتانو ته فریاد او زاری کولې، خپل ضرورتونه او اړتیاوې به یې له بتانو غوښتلې، داسې عقیده یې درلوده چې بتان د الله په وړاندې زموږ سپارښتنه کوي، د هغو په شا اوخوا به یې طوافونه کول، هغو ته به یې سجده کولې، او د بتانو لپاره

او دهغو په نامه به يې قربانۍ کولې.
 خپل هر شی (خير او شر) به يې په غشو معلومول، د کاهنانو، منجمانو او
 غيب ويونکو په خبرو يې باور درلود، فال اچونه په هغو کې مروجې وه.
 دا دين- چې پر شرک، بت پرستۍ ، وهمياتو او خرافاتو ولاړ و، د ډيرو عربانو
 دين و.

فعاليت

- زده کوونکي دې پورتنۍ مطالب په انفرادي او يا گروهې شکل د سوال او
 ځواب په طريقې سره تکرار کړي.

ارزونه

۱. دين په لغت او اصطلاح کې څه ته وايي؟ تعريف يې کړئ.
۲. د کعبې شريفې په چاپېريال کې خلکو څه وخت د بتانو عبادت پيل کړ؟
۳. مشرکان په بت پرستۍ کې د يو شمير مراسمو پاېند وړ ځينې له هغو څخه
 شرحه کړئ.

کورنۍ دنده

د لوست مطالب په مختصر ډول د يوې مقالې په ترڅ کې په خپله ژبه وليکئ.

د اسلام څخه د مخه د عربو حالت پ-دیني، اخلاقي، ټولنیز او سیاسي حالت

د اسلام د ځلانده لمر د څرک وهلو نه وړاندې عربو څرنګه اخلاق درلودل؟
او د هغوی ټولنیز او سیاسي حالت څرنګه وو؟

دیني حالت:

کله چې د اسلام سپېڅلی دین څرګند شو، عربانو چې د ابراهیم (ع) ددین د پیروګ دعوایې درلوده دهغه دشریعت د اوسرو او نواهیو څخه ډیر لری پاتې وو، د ګڼ شمیر بتانو عبادت یې کاوه او د ابراهیمي دین ټول اخلاقي مکارم یې پرېښي و.

له همدې امله د وخت په تیریدو سره په دوی کې ناوړو تقلیدونو او دودونو وده وکړه، چې په پایله کې بت پرستي منځ ته راغله، دغو کارونو د دوی په دیني، ټولنیز او سیاسي ژوند باندې د پام وړ اغیزې وکړې.

اخلاقي او ټولنیز حالت:

پرته له شکه د عربو د جاهلیت په دور کې داسې ناوړه، ټیټو او ناګارو اخلاقو شتون درلود چې سلیم عقل نشو منلی او بیداره وجدان نشو قبلولی، خو ددې تر څنګ د دوی په منځ کې ځینې ستایل شوي اخلاق او غوره عادتونه هم و چې د عربو مشرانو او شاعرانو به پرې ویار کاوه لکه: سخاوت، ځوانمردي، په وعدو وفا، میرانه، عزت النفس او داسې نور.

عربي ټولنه په بيلا بيلو طبقو ویشل شوې وه چې دهرې طبقې ژوند به د بلې طبقې له ژوند سره توپیر درلود.

نارینه به د کورنۍ مشر، او دپوره واک خاوند و، د سړي او ښځې اړیکه د واده د مراسمو په ترڅ کې د ښځې د اولیاؤ د نظر لاندې سرته رسیده، خو په ځینو طبقاتو کې به د سړو او ښځو ترمنځ ډول، ډول ناروا اړیکو شتون درلود چې مونږ هغې ته د بدکاری، فساد او بې پټۍ پرته بل تعبیر نه شو ورکولی. د جاهلیت په زمانه کې به د ډېرو ښځو لرل د یوه کس لپاره په سپراني، ویاړاو نیکۍ دلالت کاوه، د پلرونو ښځې (مېرې) به یې له طلاقیدو یا د پلار له مړینې څخه وروسته زامنو په نکاح کولې.

پلرونو به د خپلو اولادونو سره جلا، جلا چند درلود، ځینو به ویل: زامن زموږ د ځیگر ټوټې دي چې د ځمکې په سر گرځي، او ځینو به خپلې لورگانې د ننگ، عار، فقر او لوږې له امله ژوندۍ څښولې، د زوی په زیربېدلو به خوشحاله کیدل، او د لوږو په زیربېدنه به خورا زیات خپه کیدل او د ډېر غم او قهر له کبله به یې د مخونو رنگونه توږیدل، د خلکو څخه به پتیدل، ګواکې چې په کور کې ورته کوم لوی غم پېښ شوی دی. خرافات ددوی ترمنځ دومره اوج ته رسیدلي وړ چې کله ناکله به یې خپل مقصد ته د رسیدو په موخه زامن نذر او قرباني کول او خلکو به د څارویو په څیر ژوند کاوه.

ښځې به یې د خرڅلاو لپاره بازار ته وړاندې کولې او کله به هم ورسره د کانو، لرگیو او نورو جماداتو په څیر معامله کیده.

سياسي حالت:

د اسلام د ظهور په وخت کې د عربي جزيرې حاکمان په دوه دوره وو:

۱ - تاجداره پاچاهان : چې دا ډول حاکمان په حقيقت کې دخپلواکۍ او بشپړې آزادۍ څخه برخمن وو.

۲ - د قبایلو او پرگنو مشران : ددغو مشرانو حاکمیت او امتياز د تاجدارو پاچاهانو په څېر و، ډيرو بې بشپړه آزادې درلوده خو ځينو نورو بې د تاجدارو پاچاهانو پيروي کوله.

هغو خلکو به د قبيلو مشري په غاړه اخيسته چې دنورو په پرتله به بې ډيره پانگه او طاقت درلود.

قبيله د يوه واړه حکومت په څير وه چې دقومي يووالي، متقابلې گټې او د خپلې خاورې د ساتنې او د ډبنس د ځپلو پر بنسټ تشکيلېده.

د حجاز حکومت د ټولو عربانو لپاره د احترام وړ و، هغه بې د ديني مرکز لارښود، ساتونکي او خادم گڼلو، د اوسني پارلمان په څير د ادارو او تشکيلاتو خاوند و، خو دا حکومت ډير کمزوری او ناتوانه وه.

اقتصادي حالت:

اقتصادي حالت د ټولنيز او امنيتي حالت تابع وي، دا قضيه هغه وخت په سمه توگه روښانه کېږي چې دهغوی د ژوندانه بڼې اوحالت ته نظر وکړو، تجارت چې د ژوندانه د اړتياو د پوره کولو تر ټولو لويه وسيله ده يوازې د سولې او امن په سيوري کې وده کولی شي؛ چې سوله او امن په جزیره العرب کې يوازې د حرامو په مياشتو (اشهر الحرم) کې شتون درلود، او د عربو مشهور بازارونه به په همدې مياشتو کې گرمېدل.

دڅارويو ساتنه په جزیره العرب کې رواج درلود، په ځينو سيمو کې به کرهڼه او

زراعت هم ترسترگو کیده، د عربوډیرې نېغې به په وړیو وریشلو اخته وي خو دا ټول شیان به په جگړه کې له منځه تلل، بې وزلي، لوږه او برېښتوب د ټولنې په ټولو برخو څرګند وړ.

دښمني، د قوم او قېلې پلوي کول ددوی په منځ کې عامه وه، خلک په ډلو او ګروپونو ویشل شوي وه او هرې ډلې به یوازې د خپلې قېلې او خپل ټولنې لپاره کار کاوه.

د شخړې او جګړې پر مهال به هیڅا هم دا لټه نه کوله چې حق د کومې ډلې سره دی، بلکه د هغوی کوښښ به دا وړ چې څرنگه بل لوری زیانمن، ناتوانه او کمزوری کړي.

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتنۍ مطالب په انفرادي او یا ګروپي شکل د سوال او ځواب په طریقه تکرار کړي

ارزونه

- ۱- د جاهلیت په زمانه کې د عربو دیني او اخلاقي حالت بیان کړئ.
- ۲- د جاهلیت په زمانه کې د عربو سیاسي او اقتصادي حالت بیان کړئ.

کورنۍ دنده

د لوست مهم مطالب په مختصر ډول په خپله ژبه د یوې مقالې په لړ کې ولیکئ.

د پېغمبر اکرم صلی الله علیه وسلم نسب

د نبي کریم (ص) د نسب سلسله چیرته رسیږي؟ او نږي کورنۍ کومه ده؟

د پېغمبر اکرم (ص) نسب:

نوم نبي محمد بن عبد الله بن عبدالمطلب بن هاشم قریشي دی، چې د نسب سلسله یې عدنان او د هغه څخه پورته اسماعیل بن ابراهیم علیهما السلام ته رسیږي.

نږي کورنۍ:

نږي کورنۍ په هاشمي کورنۍ مشهوره ده چې نسبت یې د نبي اکرم (ص) نیکه هاشم بن عبد مناف ته کیږي، لدې امله باید د هاشم او له هغه څخه وروسته امورو او حالاتو ته یوه کتنه وکړو.

هاشم:

هاشم چې نوم یې عمرو و، هغه د بني عبد مناف د څوځات نه یوازې کس و چې د الله د کور زایرینو ته یې اوبه ورکولې او د هغوی خدمت یې په غاړه درلود، بلای شخص و او د خلکو په منځ کې د زیات شرافت او عزت څخه برخمن و.

عبدالمطلب:

عبدالمطلب به د هاشم په څیر دا الله (ج) دکور میلمنو ته اوبه ورکولې، او د هغوی خدمت به یې کاوه، اود خپل قوم په منځ کې داسې شرف، عزت او مرتبې ته ورسیده چې هیڅ یو له نیکونو څخه یې دې مقام ته نه و رسیدلی.

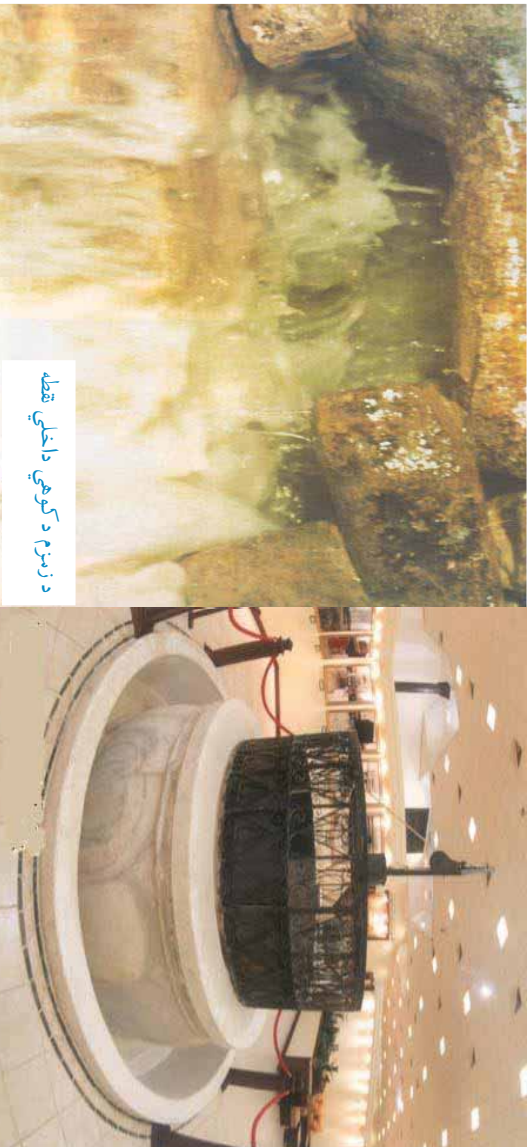
د عبدالمطلب په زمانه کې د کعبې شریفې په هکله دوه سېمي پېښې واقع شوې:

— د زمزم د شاه کیندل.

— د فیل واقعه.

۱- د زمزم د شاه د کيندلو لنډه کيسه:

عبدال مطلب ته په خوب کې د زمزم د شاه ځای ور په گوته شو، بيا يې د شاه په کيندلو پيل وکړ، په شاه کې يې قيمتي شيان لکه توري، زغري او دوه د سرو زرو هوسۍ و موندلې چې (جرهميانو) د خپلو وتلو په وخت هلته خښې کړې وې. د تورو خڅه يې کعبې ته دروازه جوړه کړه او دواړه د سرو زرو هوسۍ يې په دروازه کې کينودلې او حاجيانو ته يې دزم زم داوبو ورکول پيل کړ.

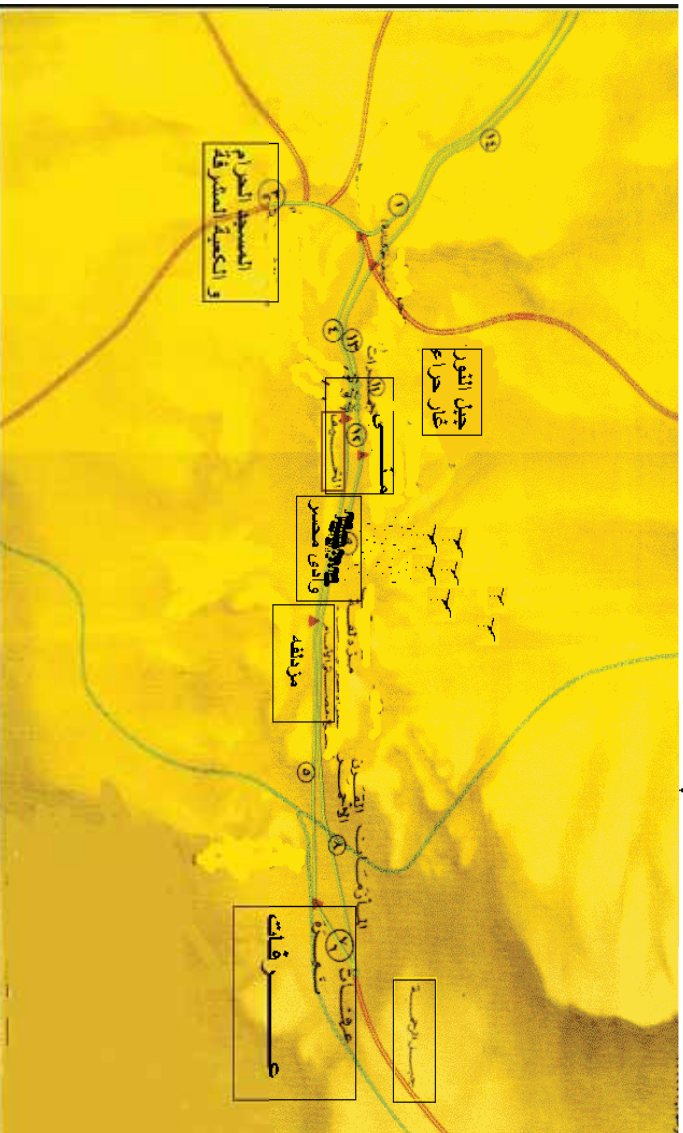
کله چې د زمزم شاه ښکاره شوه نو قریشو د عبدال مطلب سره جنجال او منازعه پيل کړه، هغه ته يې وويل: مونږ ته هم په هغې کې برخه راکړه.

عبدال مطلب وويل: زه داسې کار نه کوم.

د قریشو سره د همدې منازعې په پايله کې عبدال مطلب پر خپل ځان نذر کينود، چې که چيرې الله (ج) ده ته لس زامن ورکړل، او په هغه څه کې بريا ته ورسېږي چې د قریشو سره په کې ښکېل دی نو د خپلو زامنو خڅه به يو تن په کعبه کې قرباني کړي.

- زده کوونکي دي پورتنی مطالب په انفرادي او یا کړونکي شکل د سوال او ځواب په طریقه تکرار کړي
- د فیل د پېښې لنډيز:**

کله چې (حبشي ابرهه) چې په یمن کې د حبشي د پاچا والي و، په کعبه شریفه کې د عربو د زیارت کول او راټولیدل ولیدل نو لوی معبد یې د (صنعا) په ښار کې جوړ کړ، او غوښتل یې چې خلک د مګې په ځای هلته ولاړ شي، او د شپيته زریز لښکر سره د مګې په لوري روان شو، تر څو کعبه وړانه کړي، او د ځان لپاره یې لوی فیل غوره کړ، او خپل حرکت ته یې دوام ورکړ، کله چې لوی فیل د محسر وادی ته (چې د منی او مزدلفې تر منځ پرته ده) ورسید، فیل یې خپله سینه پر ځمکه کینوده او جگ نشو د کعبې په لوري له ورنگ څخه یې ډډه وکړه.

عبدال مطلب د ابرهه په وړاندې:

عبدال مطلب د څو زامنو سره د ابرهه د پوځيانو د مرکز په لوري حرکت وکړ، کله چې د ابرهه دروازي ته ورسېدل ، ابرهه ته وويل شو، عبدال مطلب ستا د دروازي مخني ته راغلي دی.

هغه وويل: عبدال مطلب څوک دی؟

هغه ته وويل شو: هغه د قریشو مشر او دمکي دکاروان څښتن دی ، هغه خلکو ته په هواره ځمکه او هوايي سرغانو ته د غرونو په لوړو څوکو کې خواره ورکوي.

ابرهه ورته د داخلیدو اجازه ورکړه.

بيا يې خپل ژباړونکي ته وويل: له هغه څخه پوښتنه وکړه چې څه اړتيا لري؟ ژباړونکي د حاجت پوښتنه وکړه.

هغه وويل: حاجت مې دادی چې دوه سوه اوبنان موزما نيولي دي، هغه ماته بیرته راکړه. ابرهه خپل ژباړونکي ته وويل: کله مې چې ته ولیدې په حیرت کې شوم خو کله مې چې ستا خبرې واوریدې نو ډیر بې اعتنا او بې پروا شوم. زه راغلی يم خو کعبه ونړوم، هغه کعبه چې ستا دین او ستا د پلرونو دین دی، ته ددو سورو اوبنانو په هکله زما سره خبرې کوې؟ او د کعبې په هکله هېڅ نه وايې؟

عبدال مطلب وويل: (أنا ربُّ الإبل ، ولستِ ربُّ یَحْمِیهِ) زه د اوبنانو څښتن يم ، کعبه خپل څښتن لري ، هغه به یې ساتي.

ابرهه د عبدال مطلب د خبرو په ځواب کې وويل : هېڅوک نشي کولای چې زما د پرمختګ خنډ شي.

عبدال مطلب ورته وويل: نور دا ستا کار دی .

نو هغه دوه سوه اوبنان یې چې نيولي وو عبدال مطلب ته واپس کړل. عبدال مطلب راستون شو او قریش یې د کیسي څخه خبر کړل، بیا یې د کعبې د دروازي په کړۍ او پردو پورې خپل ځان په ډیر عجز ، ویرې او زاری و ځړاوه، عبدال مطلب او قریشو الله تعالی ته پناه یوړه او د هغه څخه د مرستې او ساتنې غوښتونکي شول. بیا د مکې څخه ووتل خو په درو، غارونو او د غرونو په څوکو کې پناه واخلي او په دې انتظار وو چې قادر او توانا خدای څه وخت د ظالمو سرکښانو تغیر تولوي.

کله به چي د ابرهه لښکر د سهيل ، شمال يا ختيځ په لوري روانيده نو فيل به په چاکی سره مخکي کيده او کله به يې چې د کعبې په لوري مخ کاوه فيل به په گوندو کيده او خپله سينه به يې په ځمکې گڼېوده، په همدې حالت کې وړ چې الله تعالی پر هغوی باندي د وادي محسر په سيمه کې ډلی ، ډلی مرغان را ولېږل او هغوی يې د سجېل په کانډو وويشل ، په پايله کې هغوی د خوړل شوو وښو په څير و گرځيدل ، الله تعالی ابرهه په داسې رنځ اخته کړ چې غړي يې بند بند جدا کېدل صمعا ته په لار کې و چې زړه يې وچاوديد سينه يې څيرې شوه او هلاک شو.

دا واقع د محرم په مياشت کې پنځه پنځوس ورځې مخکې د نبي کریم (ص) د زېږېدنې څخه منځ ته راغله.

- خوښه زده کوونکي دي (دښوونکي) په مرسته ډیورتني لوست ځنې ترڅي دتولکيوالو په وړاندې تمثيل کړي

عبدالله د پيغمبر صلی الله عليه و سلم پلار:

د نبي کریم (ص) د پلار نوم عبدالله و، عبدالله د عبدالمطلب تر ټولو ښه زوی او دی هماغه ذبیح دی.

کله چې د عبدالمطلب زامن لسو تنو ته ورسېدل او پوه شو چې هغوي کولای شي د قريشو مخه ونيسي نو زامنو ته يې د خپل نذر خبره وکړه، او دوي فرمانبرداري ښکاره کړه، نومونه يې په غشو وليکل او هغه يې د هبل ساتونکي ته ورکړل خو په غشو فال ونيسي ، غشی د عبدالله په نامه راووت. عبدالمطلب عبدالله او چاره د ځان سره واخيستل ، او د کعبې په لور يې مښه کړه تر څو عبدالله حلال کړي، قريشو او په ځانگړې توگه ابو طالب او مامانگانو يې د عبدالله د حالولو مخ نيوری کاوه.

بيا يې غشی د عبدالله او سلو اوينانو تر منځ واچوه غشی د اوينانو په نامه راووت، عبدالمطلب سل اوينان د عبدالله په ځای حلال کړل.

د پیغمبر (ص) مور آمنه:

عبدالمطلب د خپل زوی عبدالله لپاره یوه نجلی د آمنې بنت وهب بن عبد مناف په نامه غوره کړه هغه په خپل وخت کې د مرثې او نسب له حیثه د قریشو بهترینه نجلی وه، پلار یې د بني زهروه قبیلې سردار و، عبدالله په مکې کې د هغې سره واده وکړ. بیا وروسته د تجارت په مقصد شام ته ولاړ، په لاره کې ناروغ شو، د ناروغتیا په حالت کې مدینې ته ورسید او هلته د ۲۵ کلنۍ په عمر وفات شو.

درسونه او عبرتونه:

- ۱- د کعبې شریفې عظمت او لوڼې.
- ۲- د بیت الله، او قریشو به مقابل کې د ابرهه کینه، او حسد.
- ۳- پدې اړوند کلک او راسخه ایمان درلودل چې پاک الله (ج) دخپل کور دفاع او ساتنه په خپله کوي.

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتنی مطالب په انفرادي او یا ګروپي شکل د سوال او ځواب په طریقي سره تکرار کړي.

ارزونه

۱. نبوي کورنۍ په هاشمي کورنۍ مشهوره ده، هاشم څوک دی؟
 ۲. د الله د کور په هکله عبدالمطلب ته دوه مهمې واقعي پېښې شوي هغه څه وې؟
- څرګندي یې کړئ.
۳. د نبي کریم (ص) پلار څه وخت وفات شو؟

کورنۍ دنده

د لوست مهم مطالب په مختصر ډول په خپله ژبه د یوې مقالې په لړ کې ولیکئ.

د نبي کریم (ص) پېدايښت

د نبي کریم ﷺ ميلاد په ټول انساني تاريخ کې يوه لويه پېښه وه چې د تاريخ او بشري ژوند مجرا ته يې بدلون ورکړ.
نو د ميلاد پېښه يې څنگه وه؟ او د ماشومتوب دوره يې څنگه تيره شوه؟

مولد النبي ﷺ:

پيغمبر اکرم ﷺ د دوشنبې په سهار چې د ربيع الاول دولسمه وه د ابو طالب په کور کې د بني هاشم له ځوځا ته دنيا ته تشريف راوړ. دا ميلاد د عام الفيل چې د (۵۷۱)م کال د اپريل د مياشتې له شلمې يا دوه ويشتمې نېټې سره برابره ده منځ ته راغی.

کله چې محمد ﷺ دنيا ته راغی، مور يې هغه خپل نيکه عبد المطلب ته وليږه او همد ا راز هغه ته يې د خپل لمسي د زېږېدنې په هکله زيری ورکړ، عبدالمطلب خوشحاله شو او لمسی يې د کعبې شريفې داخل ته يوړ، د الله تعالی شکر يې اداء کړ او هغه ته يې د محمد نوم غوره کړ په داسې حال کې چې دا سې نوم په عربو کې نا اشنا و، او هغه يې په اوومه ورځ سنت کړ. لومړنۍ بڼې چې محمد ﷺ ته د هغه د مور څخه وروسته شيدې ورکړې، ثوبه د ابولهب وينځه وه.

د بني سعد په قبيله کې:

د عربو ښاريانو عادت در لود چې د خپلو ماشومانو لپاره به يې شيدې ورکوونکې ښځې (مرضعي) کتلې تر څو د هغوي ماشوم د ښار د بيماريو څخه لرې خپل ژوند تېرکړي، قوي جسمونه او اعصاب ولري او د عربي فصيحه ژبه په اصلې ټاټوبي کې په سمه توگه زده کړي.

عبدالمطلب هم د بني سعد بن بکر له قبيلې څخه يوه ښځه د حليمه سعديه په نامه د خپل ماشوم د شودو ورکولو لپاره غوره کړه.

د پيغمبر ﷺ رضاعي وروڼه - حمزه بن عبدالمطلب، عبد الله بن حارث، ابو سفیان بن حارث، او رضاعي خويندې يې - انيسه بنت الحارث او شيمابنت الحارث دي.

د مهرباني مور په څير کې:

حليمې سعد يې د شيدو د مودې د پوره کيدو څخه وروسته محمد ﷺ خپلې مور ته وسپاره، تر شپږ کلنۍ پورې يې د خپلې مور په څنگ کې ژوند کاوه، نو آسمن يې يې هود وکړ چې د خپل مېړه په ياد يثرب کې د هغه د قبر زيارت وکړي.

آمنه د خپل يتيم زوی محمد ﷺ، خادمه ام ايمن او پالونکي عبدالمطلب سره له مکې څخه روانه شوه او د پنځوسو کيلو مترو فاصلې د وهلو وروسته يثرب ته ورسیده يوه مياشت يې هلته تيره کړه د بيرته را ستندو پر مهال آمنه ناروغه شوه او د لارې په اوږدو کې يې ناروغي سختېده چې بالاخره د (ابواء) په سيمه کې چې د مکې او مدينې تر منځ پرته وه وفات شوه او هم هغلته دفن شوه.

د زړه سواندي او خواخوږي نېکه سره:

عبدال مطلب د محمد ﷺ سره يو ځای مکی ته راستون شو، د عبدالمطلب زړه سوی، سهر باني او شفقت پر خپل یتیم لمسي باندې ورځ په ورځ زیاتېده، ځکه په داسې ارزښت کې ولوېده چې دده تیر پړهرونه یې بیا را تازه کړل، په محمد ﷺ یې زړه سوی او نرمي دومره زیاته شوه چې په هېڅ یو زوی یې دومره نه وه زیاته شوې، هغه به ویل: په الله قسم چې د ده په وجود کې لویي او دېده نغښتي ده، نو د هغه سره به په یوه فرش کېناسته، د هغه په سر به یې لاس راکاره او د هغه هر کار د عبدالمطلب د خوشحالي لامل گرځیده. لنډه دا چې اته کاله یې د خپل ارزښتناک عمر تیر کړل چې نیکه یې (عبدال مطلب) په مکه کې وفات شو او د وفات څخه مخکې یې ابو طالب چې د محمد ﷺ تره و د خپل لمسي د سرپرستی او پالنې لپاره وگماره.

د خپل تره د سیوري لاندې:

ابو طالب د خپل وراره محمد ﷺ حق لکه څنگه چې لازم و اداء کړ. پیغمبر ﷺ یې دخپل زوی سره یو ځای کړ هغه ته به یې ځانگړی درناوی او عزت ورکاوه او د تل لپاره یې ملاتړ و.

- زده کوونکي دې پورتنی مطلب په انفرادي او یا گروهیي شکل د سوال او ځواب په طریقي سره تکرار کړي.

۱. پیغمبر ﷺ چه وخت پیدا شو؟
۲. د محمد ﷺ د مور د وفات پېښه شرحه کړئ.
۳. د رسول الله ﷺ د مور له مړینې وروسته د هغه نیکه د رسول الله ﷺ سره څرنگه کړنه کوله؟

د لوست مهم مطالب په مختصر ډول په خپله ژبه د یوې مقالې په لړ کې ولیکئ.

محمد ﷺ د ځوانۍ په درشل کې

محمد ﷺ د وړوکتوب دوران تیر کړ خو د بلوغ مرحلې ته ورسید په میرانه، امانت، صبر او استقامت کې یې ساری و، همیشه یې رښتیا ویل او له ناوړو کارونو څخه یې ځان ژغوره تر دې چې د خلکو په منځ کې په (امین) مشهور شو.

علي بن ابی طالب (رض) وايي: پیغمبر ﷺ د ښه خورې، نرم مزاج او ورین تندۍ خاوند و، هېڅ کله هم بد خوږه، زړه سختۍ، بد ویونکې او عیب پلټونکې نه و... نو دده دوړوکتوب او د ځوانۍ پر مهال څه نښې ښکاره شوې چې ځینو یې د ده پر نبوت گواهي ورکوله. نو دغه پېښې چې رامنځ ته شوې کومې دي؟

بحیرا راهب:

کله چې پیغمبر (ص) دولس کلنۍ ته ورسید، کاکا یې ابو طالب هغه د تجارت په نیت له ځان سره شام ته بوتلو، تردې چې بصرې ته چې په شام کې د عربو یوه سیمه گڼل کیده او د یونانیانو د سلطې لاندې وه، ورسیدل. په دې ښار کې یو راهب د جرجیس په نامه چې په (بحیرا) مشهور ؤ ژوند کاوه، کله چې قافله ورسیده بحیرا ددې قافلې خواته ورغی او په پوښتنو او پلټنو یې پیل وکړ تر څو د پیغمبر ﷺ حضورته ورغی او هغه یې له لاسه ونيوه او وه یې ویل: دا (کس) د عالمیانو سردار او د پروردگار رالیږل شوی پیغمبر دی، دا هغه څوک دی چې پاک الله به یې د عالمیانو د رحمت لپاره غوره کوي.

او بیا یې درې ته ډیره درنه میلمستیا وکړه، ددوې اکرام او عزت یې وکړ، او له ابو طالب څخه یې وغوښتل چې هغه بیرته مکې ته بوځي او په راتلونکې کې یې هم د شام له راتګ څخه رساتي، هسې نه چې یونانیان او یهودیان ده ته تاران ورسوي. ابو طالب د راهب خبره ومنله او دی یې د خپلو زامنو سره مکې ته ولیږه.

د فجار جگړه:

نبي کریم ﷺ شل کلن و چې د عکاظ په بازار کې د قریشو چې بني کنانه هم ورسره ملګري وه او د قیس عیلان د قبیلې تر منځ جگړه پېښه شوه، دا جگړه د فجار په نامه مشهوره ده.

ددې جګړې لامل داو چې دیني کنانه قبیلې د قیس دقبیلې څخه درې سړي ووژل ، سمدستي داخبره دعکاظ په بازار کې خبره شوه دواړه خواوې د جنگ لپاره راولاړې شوي

اوبو د بل خڅخه يې د ديت غوښتنه کوله په دې جنګ کې د قریشو او بني کنانه سرمشري د حرب بن امیه په غاړه وه ، دجنګ په لومړۍ ورځ د قيس قبيله پر بني کنانه بر لاسي وه خو د ورځې په پای کې جګړه دقریشو په ګټه تمامه شوه.

د جګړې پر مهال د قریشو ځينو وگړو دواړه خواوې سولې ته را وبللې ، په دې توګه چې دواړه خواوې دې خپل مړي وشميري ،هر لوري چې ډیر مړي درلودل د هغو ديت دې واخلي ، سوله په همدې توګه تر سره شوه، کومه دښمني او کرکه چې ددوی تر منځ وه له منځه ولاړه او دا جګړه د فجار په نامه لدې کبله ونومول شوه ځکه چې په دې جګړه کې د منځه وړاوسو مياشتو حرمست او عزت له منځه تللی و.

د فضول تړون (حلف الفضول):

د فضول تړون د هغه عزتمن تړون څخه عبارت و چې د بیوزلو او غریبانو د حقوقو د دفاع او ساتنې لپاره را بلل کیده، کله چې قریش د فجار له جګړې څخه را ستانه شول، نو هغوی دا تړون په مکه کې د عبدالله بن جدعان په کور کې وکړ. په دې تړون کې ټولو ژمنه وکړه چې په مکه مکره کې که د مګې اوسیدونکي وي یا د کوم بل ځای ، په هر چا چې تیری او ظلم وشو، نو د مظلوم په څنګ کې به ودریږو او له هغه څخه به ملاتړ کوو تر څو مظلوم ته د هغه حق ورکړل شي. قریشو دا تړون د (حلف فضول) په نامه ونوماوه.

دې تړون د قریشو مرتبه د نورو قبایلو په منځ کې لوړه کړه کله چې پیغمبر (ص) په دې تړون کې برخه واخیسته نو په دغه وخت کې شل کُل و.

دا تړون د (حلف الفضول) به نامه ځکه ونومول شو چې دې تړون د جرهم د قبیلې (حلف الفضول) د تړون سره ورته والی اومشابهت در لود کومه چې پخوا په مکه مکره کې میشت وه. هغه تړون ددا سې کسانو په زیار شوی و، چې د هغوی دنومونو پیل (دفضل) په لفظ سره شوی و، لکه: (فضل بن حارت، فضل بن وداعه، فضل بن فضاله) له دې امله په (حلف الفضول) مشهور شو. د دې دواړو تړونو ترمنځ یو بل ورته والی په دې کې ووجي ددواړو تړونونو اساس اړینست یو شان و لکه: ددو جګړه مارو ډلو ترمنځ عدالت او انصاف نامینول، د مظلوم حق له ظالم څخه اخیستل، دلاوریو او مساپرو حق د استوګنو څخه اخیستل دغه لوی انساني تړون پر محمد ﷺ باندې ډیره ژوره اغیزه وکړه ځکه چې دغه تړون خلک د خیر او نښګینې لوري ته را بولي. نبي کریم ﷺ په دې تړون کې تشریف درلود، وروسته له دې چې په پیغمبرۍ عزتمن شوی وېی فرمایل: د عبد الله بن جدعان په کور کې چې په کوم تړون کې حاضر وم ، هغه ماته د سرو اوبینانو څخه زیات ارزښتناک و، که په اسلام کې هم یوه داسې کار ته وبلل شم، نو به یې منم.

ستونزون او له هڅو ډک ژوند:

پیغمبر ﷺ د ځوانۍ په پیل کې د بني سعد په قبيله کې پسمو نه خړول ، همدارنگه دخپلې کورنۍ پسمو نه یې د مکې مکرمې دقاریط په سیمه کې خړولي دي.

کله یې چې د ځوانۍ په درشل پېښه کېښوده نو تجارت ته یې مخه کړه نبي کریم ﷺ دسائب مخزوي سره گډ تجارت کاوه چې د هغه بې ساری شریک و، کله چې مکه فتحه شوه سائب مخزوي پیغمبر اکرم ﷺ ته هر کلی ورپیلو، او ورته یې وویل: زما گرانه وروره او د تجارت ملگری په خیر راغلي.

په پنځه ویشت کلنۍ کې د خدیجه الکبری د مال په اوږند شام ته د تجارت لپاره ولاړ، خدیجه بنت خویلد یوه شریفه ، بډایه او تاجره ښځه وه په خپل مال کې د تجارت لپاره به یې ځینې نارینه استخدامل او هغه ته به یې یوه ټاکلې برخه ورکوله. قریشو د تجارت دنده درلوده، کله چې خدیجه د نبي کریم ﷺ له رښتینولۍ، اخلاص، امانت دارۍ، ځوانمردۍ او نورو لویو اخلاقو څخه خبره شوه نو یو سړی یې هغه ته ولېږه او له انحضرت ﷺ څخه یې وغوښتل چې ددې پانگه د تجارت لپاره ددې د مړینې میسره په ملنیا شام ته یوسي، پیغمبر ﷺ د هغې وړاندیز ومانه او د میسره سره شام ته روان شو.

- زده کوونکي دي پورتنی مطالب په انفرادي او یا گروپي شکل د سوال او ځواب په طریقي سره تکرار کړي.

د خدیجې رضي الله عنها سره واده:

کله چې نبي کریم (ص) له شامه څخه مکې ته راستون شو، خدیجې رضي الله عنها په خپل مال کې داسې امانت او برکت ولید چې هیڅکله یې هم نه و لیدلې، همدا رنگه کله چې میسره خپل د سترگو لیدلۍ حال (د نبي کریم (ص) صفتونه، روغ فکر او رښتینولۍ) خدیجې ته بیان کړ، خدیجې خپل ورک شوی گوهر بیا وموند.

د قریشو مشرانو او مخورو خلکو د خدیجې (رض) سره نکاح کول غوښتل خو خدیجې دې کار ته غاړه نه ایښوده. خدیجې خپله د زړه خبره خپلې د راز ملگری نفیسي بنت منبه سره شریکه کړه، نو نفیسه د نبي کریم (ص) حضور ته ورغله او د خدیجې د نکاح خبره یې ورسره وکړه، هغه قبوله کړه، بیا یې د خپل کاکا سره مجلس وکړ هغوی د خدیجې کاکا ته ورغلل او خدیجه یې د نبي کریم ﷺ لپاره وغوښته. د هغه له رضا وروسته نکاح وتړل شوه، د نکاح په مراسمو کې د بني هاشم، اویني مضرد قبیلو مشران حاضر وو د نکاح مهراښل اوښي وټاکل

شوي دا نکاح د شام له سفر څخه دوه میاشتې وروسته ترسره شوه.

پښتونه او نصیحتونه:

۱- عدالت په هر وخت، او دهر چا له خوا چې بې وړانديز شي د ستاينې اومنلو وړ دی.

۲- د فضول تړون د جاهليت د تیارو په وړاندي د یو روښان څراغ په څیر و، دا خبره په دې دلالت کوي، چې په یوه ټولنه یا یو نظام کې دفساد خپریدل دټولو فضلیتونو دمنفي کېدو په معنا نه ده.

۳- ظلم په هره بڼه چې وي مردود دی، که څه هم په ډیر لږ شمیر خلکو ناندې واقع شي، اسلام د ظلم سره په جگړه کې دی او د مظلوم په څنګ کې پرته له رنگ، دین، وطن او جنس څخه ولاړ دی.

۴- د خیر او نیکو کارونو لپاره د تړون جواز، مسلمانانو ته جائز دی چې د حلف الفضول په شان تړونونه د کفارو سره لاسلیک کړي. په دې شرط چې داسلام د مقاصدو سره مطابقت ولري.

۵- مسلمان باید په ټولنه کې همیشه فعاله ونډه واخلي او د چاپیریال په حوا دثو کې باید هیڅکله هم بې پروا پاتې نشي.

۶- الله تعالی خپل پیغمبر ته مناسبه میرمنه غوره کړه ترڅو د هغه مرسته وکړي غمونه یې کم کاندې او د رسالت د کړاوونو په زغملو کې یې مرسته لاه وي.

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتنی مطالب په انفرادي او یا ګروپي شکل د سوال او ځواب په طریقي سره تکرار کړي .

ارزونه

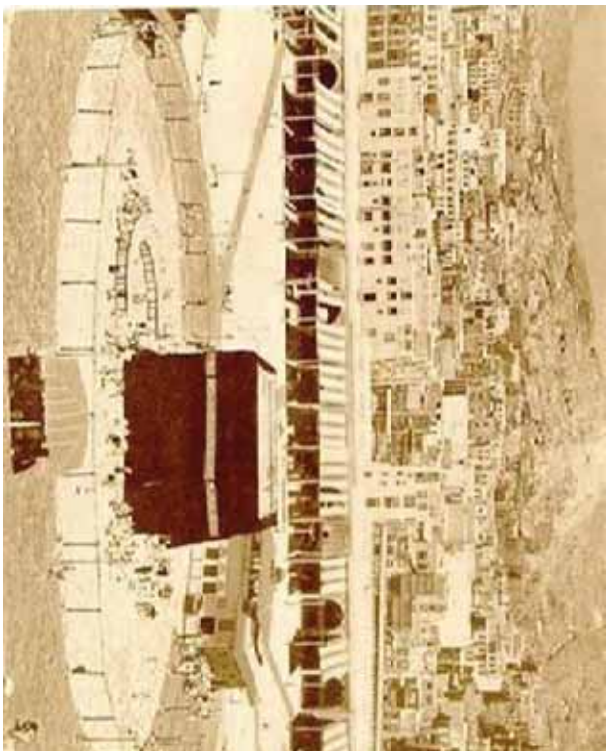
- ۱- د پیغمبر ﷺ اخلاق د ځوانی پر مهال او له پیغمبرۍ څخه دمخه څرنگه وو؟
- ۲- آیا نبي کریم ﷺ د ځوانۍ پر مهال کوم ټاکلی کسب او کار درلود؟ څرګند یې کړئ ؟
- ۳- د حلف الفضول څخه څه پندونه او نصیحتونه اخستلای شو څرګند یې کړئ ؟
- ۴- یحیرا راهب پیغمبر ﷺ څرنگه وپېژنده؟

کورنۍ دنده

د لوست سهم مطالب په مختصر ډول په خپله ژبه د یوې مقالې په لړ کې ولیکئ.

د کعبې شریفې جوړول

نبی کریم صلی الله علیه وسلم د ۳۵ کلونو په عمر کې و چې قریش د کعبې جوړولو لپاره راغونډه شول د کعبې د چټ جوړول هغوی ته زیات ارزښت درلود خو د کعبې له ړنگولو یې ونیوه درلوده. قریشود کعبې د چټ د جوړولو لپاره مناسب لږکې برابر کړل ، د کعبې کوټه د اسماعیل علیه السلام له وخته تر دغه دمه چټ نه درلود او د تیرویو دیوال ؤ، په همدې کال کې پر مسجد الحرام باندې سیلاب راغی نږدې و چې کعبه ورانه او وینجاړه شي ، او قریش دې ته اړشول چې کعبه شریفه له سره جوړه کړي.

قریشو پریکړه وکړه چې د کعبې په جوړولو کې د حلال او پاکیزه مال څخه پرته بل مال مصروف نکړي او هغه پیسې چې د ناروالارو لکه، سود اوقمار څخه په لاس راغلي وي د کعبې په جوړولو کې ورڅخه استفاده ونه کړي.

ولید بن مغیره مخزنوېي د کعبې په ورانولو پیل وکړ، کولنک یې را واخیست، او ونې ویل:ای

پروډرگاره اډنيکي نه پرته بله هېڅ اراده نه لرم) د رکښتو برخه يې ورانه کړه ، کله چې هغه ته په لومړي ورځ کومه ستونزه پېښه نه شوه ، نو ځکه په دوهمه ورځ يې خلکو په وړاندو کې مالات او پيروي وکړه ، او هغو بنسټونو ته ورسېدل چې د ابراهيم عليه السلام په لاس جوړ شوي وو.

له هغه وروسته يې د کعبې په جوړولو پيل وکړ ، داسې چې کعبه يې په څو برخو ووېشله او د هرې برخې جوړول يې يوې قبيلې ته وسپارل. هرې قبيلې د کانو په راوړلو او په جوړولو پيل وکړ ، د کعبې شريفې د جوړولو دنده د يورومي معمار په څاره وه.

کله چې ديوال د حجر الاسود د اېښودلو تر ځايه پورته شونو دا چې د حجر الاسود دکافي دکښنودلو ويلار په دجا په برخه شي ددوی تر منځ اختلاف پيدا شو ، او تر څلورو يا پنځو ورځو پورې يې دوام وکړ ؛ نږدې و چې دا اختلاف د حرم شريف په منځ کې په يوې خونړۍ جگړې بدل شي.

فعالیت

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په انفرادي او يا گروهېي شکل د سوال او ځواب په طريقې سره تکرار کړي.

په حجر اسود کې د تحکیم واقعہ:

حجر اسود د سپينو زرو د غلاف سره

حجر اسود د پرته له غلاف څخه

ابو اميه بن مغيره وړانديز وکړ: د دې جنجال د اوارولو په هکله به هغه لومړنی سړی چې د جومات په دروازه راننځي حکم ټاکو، ټولو ومنله، الله غونډل چې لومړنی سړی کوم چې د جومات په دروازه راننځي هغه به رسول الله ﷺ وي کله چې خلکو هغه وليده نو د خوښۍ غږونه يې پورته شول، او ويې ويل دا هماغه امين دی؛ دا محمد دی؛ مونږ دده پرېکړه منو هغه ته يې د شخړې په هکله معلومات ورکړل محمد صلی عليه وسلم يو ځادر راوغوښت حجر الاسود يې په ځادر کې کښېنود، د جنجال کوونکو قامونو له مشرانو څخه يې وغوښتل چې هغوی ټول د ځادر پيڅکې ونيسي او هغه پورته کړي او ځای ته يې ورسوي او بيا يې په خپله د حجر الاسود تيره راواخيسته او په خپل مبارک لاس يې په خپل ځای کې کښېنوده او دا د جنجال داوارولو يوه مناسبه طريقه وه چې ټول خلک پرې راضي شول.

د کعبې د جوړولو پر مهال د قریشو مال کم شو نو سهرلي برخه يې پرېښوده چې تر اوسه پاتې ده او د حجر يا حطيم په نامه يادېږي همدارنگه د کعبې دروازه يې هم د ځمکې څخه لوړه کړه.

د کعبې د جوړولو پر مهال پيغمبر ﷺ ته دوه ځانگړي وياړونه ور په برخه شول:

يو د مکې د قبيلو ترمنځ د احتمالي جنگ مخنيوی و، اوبل په خپلومبارکو لاسونو د حجر الاسود ايښودل په ټاکلي ځای کې و.

د بهشت څخه وړاندي د نبوي سیرت لنډه پيژندنه:

پيغمبر صلی الله عليه وسلم د ډیور نیکو صفاتو خاوند و لکه: د خلکو سره ښيگڼه، تواضع او عاجزي، سړانه، رښتينولي، ميلمه پالنه، امانتداري، سخاوت، په وعده وفا، انصاف، شفقت پاک نفسي، کلکه او مضبوطه اراده او داسې نور.

هغه شراب نه څښل، د بتانو نذرانې يې نه خوړلې، په هغو سرا سموکې چې د بتانو د لمانځنې لپاره به تياريدل گډون نه کاوه، د ژوند له لمرنيو شپو څخه يې د بتانو څخه کرکه درلوده، بلکه د ځمکې په سر يې هغه تر ټولو موجوداتو بد گانه، اونه يې په بتانو قسم زغملای شو.

محمد ﷺ د خلکو ترمنځ په ښو خويونو، او غوره خصلتونو شهرت درلود. هغه تر ټولو ښه گاونډی، تر هر چا د اوچتو اخلاقو څښتن، د ډير لوی زغم خاوند، په خبرو کې تر ټولو رښتينی، زيات سهر يان، نرم خو به او په وعدو ولاړ شخص و. لنډه دا چې د انسانيت او دکمال ټول صفتونه پر هغه ﷺ تمام شوي وو.

د کعبې شریفې د جوړولو تاریخ:

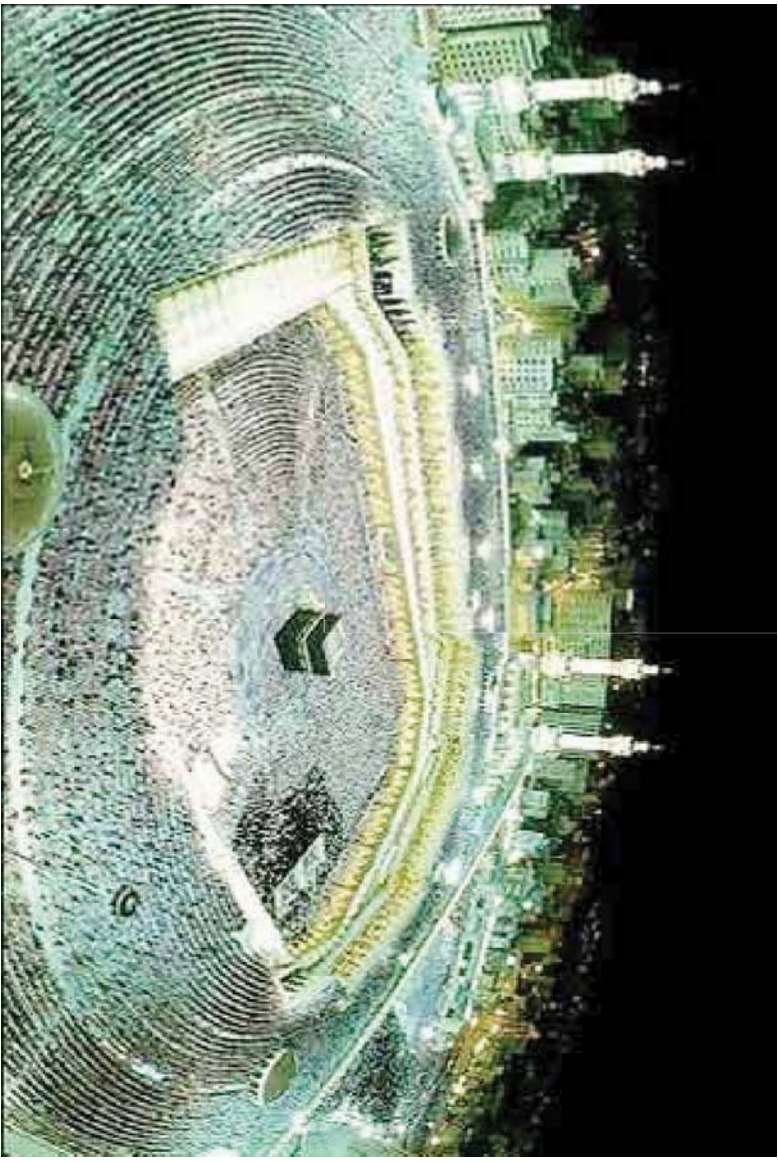
۱- د کعبې شریفې د جوړولو په اړوند ډول ډول روایتونه راغلي دي. ځینو مؤرخینو د کعبې تاریخ حتی د ادم علیه السلام له زمانې څخه ډیر مخکې په گوته کړی او وايي: د ادم عليه السلام د زیږېدنې څخه لا ډیر مخکې ملائکو کعبه شریفه جوړه کړې وه. خو بله ډله په دې نظر ده چې: لومړنۍ هغه کس چې کعبه یې جوړه کړه ادم عليه السلام و، او کله چې یې د کعبې ودانۍ سرتې ورسوله الله (جل جلاله) ورته وحې وکړه چې د کعبې څخه طواف وکړي او ورته یې وویل: (ته لومړنی انسان او د لومړنۍ کور او ودانۍ ده). دهغه څخه وروسته ډیرې تیرې شوې او د نوح عليه السلام زمانه راوړسېده نوح عليه السلام د کعبې د حج مراسم اداء کړل. د څو پیړیو په تیریدو سره د ابراهیم عليه السلام زمانه راغله هغه هم د کعبې بڼا دونه اوچت کړل.

په هر حال هغه څه چې د قران کریم په قطعي دلیل ثابت دي هغه دادي: یواځینې هغه دوه سړي چې د بیت الحرام بڼا دونه یې ودرول هغه ابراهیم او دهغه زوی اسماعیل عليه السلام وو. ۲- کعبه شریفه څلور ځله جوړه شوې او یو ځل په پاڅه شان تریم او رغول شوي ده: لومړی ځل: د لومړي ځل لپاره کعبه ابراهیم عليه السلام جوړه او اسماعیل عليه السلام به ورسره مرسته کوله. دوهم ځل: د پیغمبر ص دبعثت څخه دمخه قریشو کعبه له سره جوړه کړه چې پیغمبر ص هم په کې شریک و.

دریم ځل: دیزید بن معاویه په زمانه کې، کله چې د عبد الله بن زبیر (رض) دمحاصرې پروخت نړیایانو کعبه په ټانکونو (مستجینقونو) وویشتله، او اور یې واخیست عبد الله بن زبیر رضي الله عنه هغه له سره آباده کړه.

څلورم ځل: د عبد الملک بن مروان په زمانه کې، کله چې عبد الله بن زبیر ووژل شو عبد الملک بن مروان کعبه په هغه نقشه جوړه کړه څرنگه چې د پیغمبر ص په زمانه کې وه.

پنجم ځل: د کعبې ترمیم او رغونه:
د سعودي پاچا خادم الحرمين الشريفين ملک فهد بن عبد العزيز آل سعود کعبه د مسجد
الحرام په شمول دننه او بهر ټوله په اساسي توګه ترمیم او ورغوله.

۱- د هغې شخړې لامل چې د حجر الاسود د کښودلو پر مهال د قبایلو تر منځ پېښه شوه څه ؤ؟

۲- د نبي کریم ﷺ د تحکیم قضیه څنگه منځ ته راغله په لنډه توګه یې شرحه کړئ؟

۳- هغه نیک صفتونه چې د بعثت څخه وړاندې په نبي کریم ﷺ کې راغونډ شوي وو څېنې له هغو څخه بیان کړئ.

۴- دبعثت څخه د مځه د پیغمبر ﷺ غبرګون د بنالویه وړاندې څرنگه و؟

د لوست مطالب په خپل تعبیر سره ولیکئ اوهم ورته مناسب عنوان غوره کړئ.

د نبوت او رسالت په سپوري کي

وروسته له دې چې الله تعالی پيغمبر ﷺ ته د نبوت او رسالت عزت ور په برخه کړ نو ژوند يې په دوو برخو ويشل کيږي؛ چې هره يوه برخه يې خپلې ځانگړتياوې لري. دا دوه برخې د مکي او مدني دورو څخه عبارت دي، نو دا دوه دورې څه ځانگړتياوې لري؟ کومو مرحلو ته شامليدای شي؟

مکي دور – نبوت او دعوت:

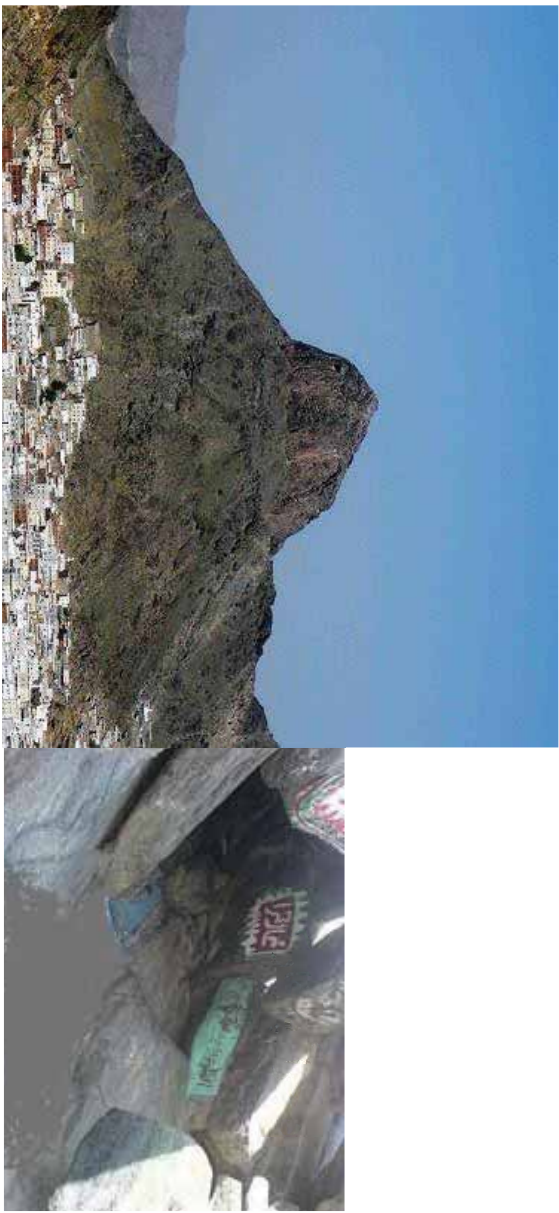
دواړو دورو گڼې مرحلې تيرې کړي دي او هره مرحله يې خپلې ځانگړتياوې لري. که چيرې هغو حالاتو ته ښه څير شو چې دغه پړاوونه پرې تير شوي دي دا خبره په ډاگه څرگندېږي، چې مونږ کولای شو مکي دوران چې تقريباً (ديارلس کاله) ورو په دريو برخو وويشو.

- ۱- د پټې بلنې مرحله، چې درې کلونه وړ.
- ۲- مکي والو ته ډاگيزه او ښکاره بلنه، چې د بعثت له څلورم کال څخه پيل او د بعثت د لسم کال تر آخره پورې يې دوام وکړ.
- ۳- د مکي څخه بهر د دعوت د خپريدو مرحله، چې د لسم کال له وروستيو څخه پيل او د مدنيې منورې د هجرت د وخت سره سره مدني دور ته هم شاملېږي او د نبي کریم ﷺ د ژوند تر آخره پورې يې دوام وکړ.

فعاليت

زده کوونکي دې پورتنې مطالب په انفرادي او يا گروپي شکل د سوال او ځواب په طريقې سره تکرار کړي.

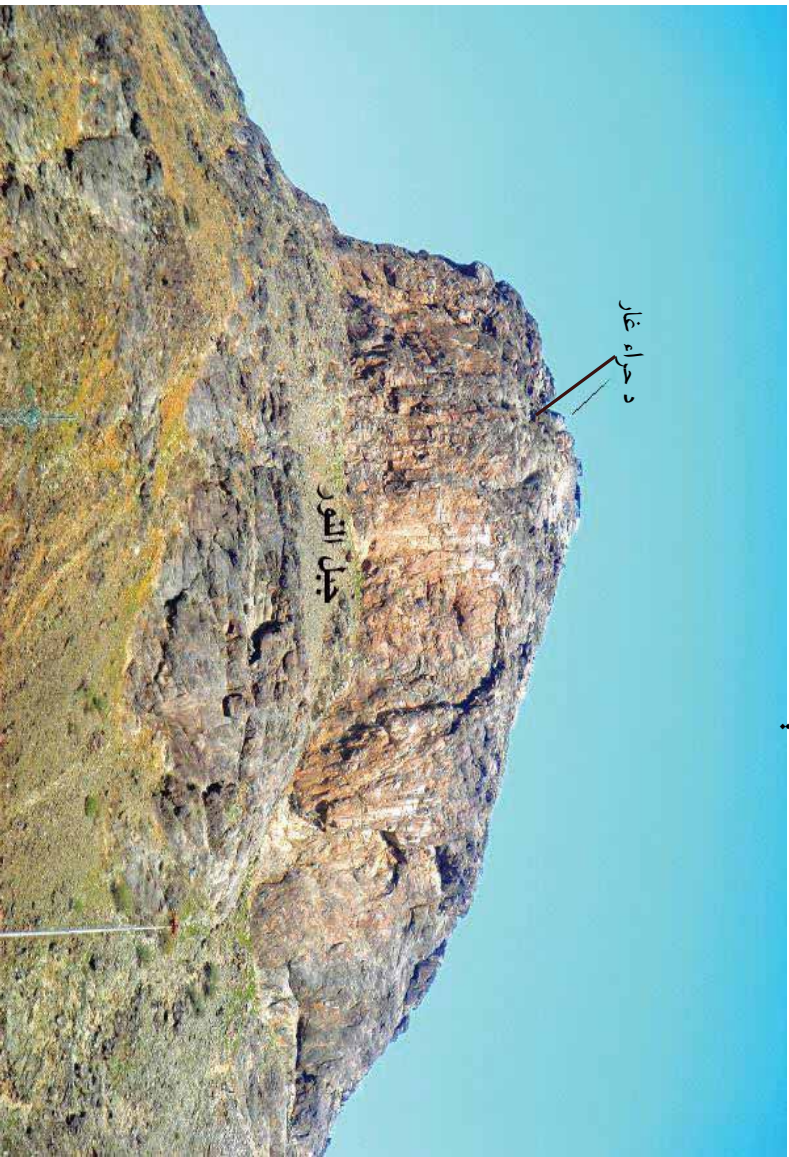
د حراء غار قبلي ته مضامخ

د حراء غار (جبل النور):

کله چې د نبي کریم (ص) عمر خلوپښتو کلونو ته نږدې شو نو گوښه والی او خلوت يې اختيار کړ؛ اوبه او خواړه به يې د ځان سره واخيستل او د حراء د غار په لور چې په (جبل النور) کې موقعيت لري روان شو. که چېرې تاسې د مکې مکرمې څخه د سهريل په لور د يوه ساعت په واټن لار ووهئ نو هلته به تاسې يو غروږينئ چې د نوراني منارې په څير ځلېږي دا غر هماغه د جبل النور غر دی چې د حراء غار پکې شتون لري، چې نبي کریم ﷺ به د روژې (رمضان) مياشت په دغه غار کې تېروله او خپل وخت به يې په عبادت، د کاياتو په ننداره او د هغه قدرت په سوچ او فکر کې تېراوه چې د کاياتو تر شا وجود لري، هغه شرکي عقايد چې دده قوم پرې اخته وړده ته دمنلو وړنه و، او د روښنايۍ هغه لاره چې د ده صلی الله عليه وسلم اعتماد او رضا پرې حاصلېدی شوی له ده څخه ورکه وه نو له دې امله به هر وخت پرېشانه و.

دغه خلوت او عزلت ددې لپاره و ترڅو دی ﷺ د هغه لوی مسئوليت او امانت لپاره چې د ده په انتظار کې دی تيار شي.

جبرائیل له وحي سره:

کله چې د پیغمبر ﷺ عمر پوره خلوبښت کاله شو نو د نبوت وړانگو یې په ځلیدو پیل وکړ، هغه دا و چې دسکې هر یو کافي به ورته سلا مونه کول، هر خوب به یې چې لیده حقیقت به یې څرگندیده اوڅیونه یې لکه د روڼ سپار ځلیدل، په همدې توگه یو کال تیر شو.

د رمضان میاشت په داسې وخت کې راوړسیده چې پیغمبر ﷺ د دریم کال په رمضان کې د حراء په غار کې گوښه ناست و، الله تعالی وځوښتل ترڅو د ځمکې خلک د خپل رحمت څخه برخمن کړي نو محمد ﷺ یې په نبوت عزتمن کړ او جبرائیل (ع) یې د قران کریم د څو آیتونو سره د ده حضور ته راولیږه. وحي څه وخت نازله شوه؟

د دوشنبې په ورځ د رمضان المبارک یوویشتمه چې د (۱۱۰) میلادي کال د اگست د لسمې نېټې سره سمون خوري کله چې پیغمبر (ص) د خلوینبست کلي، په عمر کې و، وحی پر انحضرت (ص) باندې نازله شوه. عائشه صدیقه رضي الله عنها پدې هکله داسې روایت کوي: د رسول الله (ص) د وحی پیل له نیکو او بنو خوبیونو څخه شوی و، د حرا په غار کې به یې له خلکو گوښه ژوند کاوه، پرته له دې چې کورته ولاړ شي، څو مسلسلې شپې به په عبادت مشغول ؤ او د هغو شپو لپاره به یې توبنه ورسره ورله، بیا به خدیجې ته راستون شو او همغوره نوره توبنه به یې د ځان سره واخیستله.

د حرا په غار کې و چې وحی پرې نازله شوه ملائکه ورته راغله او ورته یې وویل: ولوله، ده وویل: زه لوستل نشم کولی، رسول الله ﷺ وویل: بیا ملائکې زه ټینگ ونیولم، او زور یې کړم، بیا یې پرېښودم، بیا یې وویل: ولوله! ما وویل: زه لوستونکې نه یم، بیا یې دویم ځلې ونیولم او ډیر زیات یې زور کړم او ډیر په تکلیم شوم، بیا یې پرېښودم او ونیې ویل: ولوله! ما وویل: زه لوستونکې نه یم، دریم ځلې یې ونیولم او را ټینگ یې کړم او بیا یې پرېښودم او راته یې وویل:

﴿ اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ وَإِنَّكَ أَكْرَمُ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ ﴾ (۱)

ژباړه: ولوله (ای پیغمبره) د خپل رب په نوم چې هغه پیدا کړل، پیدا یې کړ انسان د کلکې شوې وینې له توتې څخه، ولوله او ستا رب ډیر مهربان دی، چې هغه د قلم په مرسته علم وښوده، انسان ته یې هغه علم ورکړ چې هغه پرې نه پوهیده.

پیغمبر (ص) د حرا له غاره راستون شو زړه یې درزیده او خدیجې رضي الله عنها ته یې وویل: ما ونغاړه، ما ونغاړه! هغه یې په خادر کې ونغښت ترڅو یې ژیره ورکړه شوه او خدیجې رضي الله عنها

نه ئې وويل: په ما څه شوي دي؟ او خديجه ئې له هغې پېښې څخه چې په ده تېره شوې وه خبره كړه او وېي ويل: د خپل ځان په هكله وويږېدېم، خديجه وويل: هيڅكله داسې نده، په الله قسم دى چې پاك الله به تا نه رسواكوي ځكه چې ته خپلوي پالې، د بيوزلانو مرسته كوي، پريوتې خلك تر منزه رسوي، د ميلمه عزت او پالنه كوي او د حق په لاره كې د ستونزو د لرې كولو لپاره ملا تړي.

خديجه د رسول الله ﷺ سره خپل د تره زوى ورته بن نوفل ته ورغله، هغه په جاهليت كې د نصرانيت دين قبول كړى ؤ او يو سپين بېړى بوډا سپرى و چې سترگو ئې ليد نشو كولى.

خديجه ورته وويل: اى د تره زويه! د خپل وراره خبرې دې واوړه، ورته ورته وويل: اى وراره! څه شوي دي؟ پيغمبر ﷺ هغه ته ټوله كيسه بيان كړه. ورته وويل دا هماغه ملائكه ده چې الله تعالى موسى عليه السلام ته هم را ليږلې وه، اى كاشكې زه ځوان او غښتلى واى (تر څو ستا مرسته يې كړې واى) او كاشكې چې زه هغه وخت ژوندى واى كله چې تا خپل قوم له كور او وطنه اوباسي؟ پيغمبر ﷺ وويل: ايا هغوى به ما د مكې څخه وباسي؟ ده وويل هوا هر چا چې ستا په خير پيغام راوړى دى، دېمنىي ورسره شوې ده. نو كه زه چېرته هغه وخت ژوندى وم په ټول توان او طاقت سره به ستا ملاتړ وكړم. له دې پېښې وروسته ورته جوړ تر وفات شو او وحى هم بنده شوه.

- زده كوونكي دې پورتنې مطالب په انفرادي او يا گروهه ښكېل شكل د سوال او ځواب په طريقې سره تكرار كړي.

۱. مکی دور پہ دریو پراوونو ویشل کیری نومونه بی واخلی.
۲. ولی نہی کریمؐ له پیغمبری محکمې د حرا غارتہ تشریف وړلو؟
۳. کله چي پیغمبرؐ ورقہ بن نوفل د وحی له نازلیدو خبرکړ د هغه عکس العمل څه و؟

د لوست مطالب په خپل تعبیر سره ولیکئ او هم ورته مناسب عنوان غوره کړئ.

د وحي د ټول ادا مه

د وحي ډولونه:

- ۱ - رښتني خوبونه: چي د پيغمبر ﷺ لپاره د وحي پيل و.
- ۲ - هغه څه چي ملايكي دده په ذهن او زړه كي تلقينولو، پرته له دې چي ملايکه وړيني.
- ۳ - کله به ملايکه د يوه سړي په څيره كي نبي کریم ﷺ ته راتله ترڅو هغه څه چي ورته وايي نښه پرې پوه شي، په دغسې حالت كي به صحابه و هم جبرائيل عليه السلام ليد.
- ۴ - پرېښته به د رنگ د کرنگار په څير ورته راتله او ددې ډول وحي زغمل به ورته سخت تمه پيل، حتی په سخته يخني كي به دده په مبارکي ټنډې د خولو څانځکي معلوميدل، او که په دغه حالت كي پر سپرلي-سپور ونوسېرلي- به پر ځمکه گونډې لگولې.
- له پيغمبر اکرم (ص) به کله ملائکه په خپل اصلي شکل كي ليدله، او د الله (ج) له خوا راليرل شوی فرمان به يې ورته سپارلو. دا ډول وحي دوه ځله پېښه شوې ده چي د(النجم) په سورت كي يې بيان راغلي دی.
- ۶ - آسمان ته د تللو پر وخت هم الله جل جلاله پر هغه ﷺ وحي نازله کړه، لکه د معراج په شپه چي په پيغمبر (ص) وحي نازله شوه.
- ۷ - د الله تعالی کلام به پرته د پرښتي له واسطې نبي کریم (ص) ته وحي کيده لکه څنگه چي الله تعالی د موسی بن عمران سره خبرې کړې وې، چي دغه وحي د موسی عليه السلام لپاره د قران په نص، او د پيغمبر (ص) لپاره د اسراء او معراج په حديث كي ثابته ده.

جبرائيل دوهم ځلي وحي راوړي:

وحي څو ورځې ځنډ شوه، نبي کریم ﷺ د وحي د نازلیدو په انتظار كي و چي الله تعالی دوهم ځلي په وحي مشرف کړ، پيغمبر ﷺ فرمائي: يوه مياشت د حرا په غار كي معتکف شوم کله چي زما اعتکاف پای ته ورسیده د حرا له غاره راکوز شوم، يو آواز مې واورید، نو نبي، کښې مخي او شاته مې وکتل څه مې ونه ليدل، کله چي مې پورته خواته وکتل همغه ملايکه مې وليده چي د حرا په غار كي ماته راغلي وه، پر هغه کړسې- چي د آسمان او ځمکي تر منځ يې قرار درلود ناسته وه، نو ډير زيات وويريدم او د هغې د ليدو له ويرې پر ځمکه پريوتم.

﴿يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ فَأَنْذِرْ رُؤُسَ الْكُفَرِ وَيَا أَيُّهَا فَطِيرُ الْإِجْرِ فَهَجِرْ﴾ (١)

خدیجی ته راغلم او ودي ويل: ما ونغاوه، ما ونغاوه. هغي زه ونغبستم بيا دا آيتونه نال شول:

ژباړه: ای ځان نغبنونکی، خلاستونکيه، پاڅيره او خبرداري ورکړه، او د خپل رب لويې اعلان کړه، او خپلې جايې پاکې وساته، او له چټلۍ څخه په څنگ اوسه.

د دې څخه وروسته پيغمبر ﷺ شل کاله د ارامۍ خوب او راحت پر ځان او پر خپله کورنۍ بند کړ او د الله (ج) دين ته دبنې لپاره يې خپله ملا وتړله د الهي رسالت د تبليغ دروند پيټی يې په غاړه واخيست، دظلم، تيري، اود جهالت سره دکلکې مبارزې دروند بار يې په اوږو کيښود نوځکه يې دشلو کلونو څخه زياته موده په مختلفو نړ څوکې هلې ځلې اوکوښښونه کول، او په دې لاره کې يې نې ساري زحمتونه وکالل.

کله يې چې اسماني آواز تر غوږو شو او ددعوت په رسولو مأمور شو نو ددنيا هيڅ ډول خنډونو او ستونزو ونشوای کړای دده د لوړې موخي د لارې خنډه واقع شي.

- زده کوونکي دې پورتنې مطالب په انفرادي او يا گروپي شکل د سوال او ځواب په طريقې سره تکرار کړي.

١. د وحې ډولونه په لنډه توگه بيان کړئ.

٢. جبرائيل اسين د دويم ځل لپاره د څرنگه وحې سره راځي؟

د دوست عمده مطالب په خپل تعبير سره وليکئ، او يو مناسب عنوان ورته وټاکئ.

خديجه رضي الله عنها

خديجه څوک ده؟ څرنگه يې د پيغمبر ﷺ ملاتړ وکړ، او د پيغمبر ﷺ سره د هغې نکاح د دعوت په نشر او خپرولو کې څه اغيزه درلوده؟

خديجه څوک ده؟

خديجه بنت خويلد بن اسد ده، چې د پيغمبر اکرم ﷺ سره په دريم نيکه کې شريکيږي. هغه رضي الله عنها د (طاهري) په نامه هم ياديدله، د عام الفيل څخه پنځلس کاله د مځه زيريدلې وه. په ټولو بنځو کې د حسب او نسب له مخې کابله او د بنو اخلاقو څښتنه وه پيغمبر ﷺ فرمايي: (د جنت په بنځو کې تر ټولو غوره خديجه بنت خويلد، فاطمه بنت محمد، مريم بنت عمران او آسيه بنت فراحم د فرعون بنځه ده).

خديجه لومړنۍ بنځه ده چې په نبي کریم ﷺ يې ايمان راوړی دی.

خديجه رضي الله عنها د نبي کریم ﷺ لومړنۍ بنځه وه چې کونډه وه او د رسول الله ﷺ سره د واده پر مهال يې عمر (۴۰) کاله و، پيغمبر اکرم ﷺ (۲۵) کلن و چې د خديجې (رض) سره يې واده وکړ. دوی وروسته له واده (۲۵) کاله گډ ژوند درلود.

خديجه د رسول اکرم (ص) ملا تړي:

کله به چې د پيغمبر ﷺ په وړاندې ستونزې راتلې ام المؤمنين خديجه رضي الله عنها به د هغه تر څنگ ولاړه وه، او دهغه ﷺ کړاو نه به يې کمول، هغه ته به يې ارزښتناکې مشورې ورکولې، په خپله پانگه يې هغه سره همدردي کوله، او په خبرو سره يې هغه ته تسلي ورکوله.

د پيغمبر ﷺ ماشومان:

د پيغمبر (ص) ټول ماشومان د خديجې رضي الله عنها څخه وو، يوازې ابراهيم له ماريې څخه و، هغه ماشومان چې د خديجې رضي الله عنها څخه وو عبارت دي له: قاسم، عبدالله او څلور لورگانې يې هره يوه زينب، رقيه، ام کلثوم او فاطمه ده.

قاسم او عبدالله په ورکټوب کې وفات شوي دي.

د خديجې رضي الله عنها مړينه:

له بنديز او محاصرې څخه ډير وخت نه و تير شوی چې خديجې د پاک الله دلوري اجل بلونکې ته لبيک وويل او له هجرت څخه درې کاله دمخه وفات شوه، نبي کریم ﷺ ددې په مړينه ډير سخت غمجن شو، پيغمبر ﷺ يې قبر ته بنکته شو او په خپلو مبارکو لاسونو يې په قبر کې کښنوده، خديجه رضي الله عنها د روژې په لسمه د ۱۵ کلونو په عمر له فاني

دنيا سترگي پتي کړي.

داکال په "عام الحزن" يعني د غم په کال ونومول شو ځکه په دې کال کې نبي کریم ﷺ دوه مهرم شخصيتونه له لاسه ورکړل چې خديجه او ابو طالب و. ځکه چې د اوده شخصيتونه د هميش لپاره دپيغمبر ﷺ ملاتړي وواو دپيغمبر ﷺ سره يې يې کچه مينه درلوده او پر هغه زيات مهربانه وو. ددوي په مرگ پيغمبر (ص) يوازې پاتې شو او په کورنۍ کې يې بل مرستندوی او ملاتړی نه درلود. پيغمبر ﷺ دخديجې له وفات څخه وروسته واده وکړ مگر د خديجې (رض) مينه دپيغمبر ﷺ په زړه کې دژوند تر اخرنيو شپو پورې ځای نيولای و او تل به يې د هغې يادونه کوله.

فعاليت

- زده کړونکي دې پورتي مطالب په انفرادي او يا گروپي شکل د سوال او ځواب په طريقې سره تکرار کړي .

امهات المؤمنين:

امهات المؤمنين هغه گڼه ده چې قرآن کریم د نبي کریم (ص) مېرمنې په هغې عزتمني کړيدي. الله جل جلا له فرمايي: **اَوَزُوجِهِ امَّهَاتِهِنَّ** [۱ الاحزاب : ۶]

ددې کښې له اطلاق څخه موخه د نبي کریم (ص) له رحلت وروسته ددغو بيبيانو سره د نکاح د حرمت اعلان و. داگڼه د هغې وياړمنې امتياري ذنبې په څير وه چې دوي ته د احترام، درناوي او د دعوت په لار کې د نه ستړيدونکو هلو ځلو لپاره ورکړل شوه.

ارزونه

۱. خديجه رضي الله عنها څوک وه؟
۲. هغه لاملونه چې د پيغمبر ﷺ سره د خديجې (رض) د واده د ترغيث باعث شوي څه و؟ بيان يې کړئ.
۳. خديجې رضي الله عنها به نبي کریم ﷺ سره همدردې کوله هغه ته به يې تسلي ورکوله، داموضوع شرحه کړئ .
۴. له امهات المؤمنين څخه مراد څه دی ؟ او دا ځانگړتيا چې الله تعالی هغوي ته ورپه برخه کړه څه مطلب افاده کوي؟

کورنۍ دنده

د لوست عمده مطالب په خپل تعبير سره وليکئ او يو مناسب عنوان ورته وټاکئ.

پټه بلنه (سري دعوت)

پيغمبر ﷺ د رسالت په رسولو او د توحيد او د يو الله د عبادت په لور د خلكو په رابللو مامور شو، نو رسول الله ﷺ دخپل رسالت تبليغ څرنگه او له كومه ځايه پيل كړ؟ او د خلكو غبرگون ددې نوې بلنې په وړاندې څرنگه و.

د پټې بلنې پيل: د مدثر سورت د څو آيتونو له نازلېدو وروسته نبي كريم (ص) خپل دعوت او بلنه د يو الله په لوري پيل كړه.

ولی د دعوت پيل په پټه وشو؟

رسول الله (ص) په داسې قوم کې ژوند کاوه چې پرته له بت پرستۍ يې بل کوم دين نه درلود، ددوي دليل د بوټانو په عبادت کې دا ؤ چې ددوي پلرونو د بتانو عبادت کاوه. د ستونزو او شخړو په حل کې يې پرته له تورې بله لاره نه پېژندله. ددې سره سره يې په عربي جزيره کې ديني زعامت او مشري درلوده.

په داسې شرايطو کې د حکمت غوښتنه دا وه چې بلنه بايد په پټه مخکې ولاړه شي خو د مکې خلک په يو ځلي او ناڅاپي توگه له يو پارونکي کار سره مخامخ نشي، نو لدې امله به پيغمبر (ص) خلک په پټه او سري توگه اسلام ته رابلل.

- زده کوونکي دې پورتي مطالب په انفرادي او يا گروپي شکل د سوال او ځواب په طريقي سره تکرار کړي .

بلنه له کومه ځايه شروع شوه؟

رسول الله ﷺ به لومړی هغه چاته دعوت وړاندې کولو چې له ده سره ډير نژدې او دکورنۍ غړي او دوستان به يې و. رسول الله ﷺ هغه کسان اسلام ته رابلل چې به په نیکو صفاتو پيژندل شوي و، لکه: دحق طرفداران، د خير او اصلاح خاوندان، ريښتوني، او داسې نور.

داسی خلکو به ضرور دپیغمبر ﷺ بلنه منله، او د پیغمبر ﷺ په خبرو به یې باور کاوه، دوی اسلام اود اسلام پیغمبر ته پوره اخلاص درلود، اود ژوند تر اخري سلگۍ پورې به د بې ساري قربانۍ او سرخښدنې سره داسلام په خدمت کې وو.

دوی د اسلام په تاریخ کې د اسلام په لومړیو مخکښانو(السايقون الاولون) وپېژندل شول. ددې ډلې په سر کې د پیغمبر ﷺ بې ام المؤمنین حضرت خدیجه بنت خویلد، ابو بکر صدیق، علي بن ابی طالب او زید بن حارثه وو. دا ډله د دعوت په لومړنۍ ورځ په اسلام مشرفه شوه. بیا حضرت ابو بکر صدیق د دعوت په کار کې فعاله ونډه واخیسته او د خپل قوم په منځ کې یې دعوت پیل کړ، خپل ډیر نږدې او د باور وړ کسان یې اسلام ته راوبلل لکه: عثمان بن عفان، زبیر بن عوام، عبدالرحمن بن عوف، سعد بن ابی وقاص او طلحه بن عبید الله د ابو بکر صدیق په بلنه په اسلام مشرف شول چې دوی هم د اسلام له لومړنیو مخکښانو څخه شمېرل کېږي. له هغه وروسته ابو عبیده عامر بن جراح، ابو سلمه بن عبدالاسد، ام المؤمنین ام سلمه، ارقم بن ابی ارقم، عثمان بن مظعون، عبدالله بن جحش او ډیر نور په اسلام سر لوري شول، او دا ټول د قریشو له قبیلې څخه وو. د قریشو پرته د اسلام په مخکښانو کې دا کسان وو: عبدالله بن مسعود، مسعود بن ربیع، بلال بن رباح حبشي، صهیب بن سنان رومي، عمار بن یاسر او د هغه پلار یاسر، مورېنې سمیه او عامر بن فهیره. له یادو شورو ښځو څخه پرته د اسلام په مخکښو ښځو کې ام ایمن، ام الفضل لبابه بنت حارث، او اسماء بنت ابی بکر صدیق وې.

فعالیت

- زده کوونکي دي پورتني مطالب په انفرادي او یا کرويي شکل د سوال او ځواب په طریقي سره تکرار کړي .

ارزونه

- ۱- رسول الله (ص) پټ دعوت څرنگه پیل کړ او څومره موده یې دوام وکړ؟
- ۲- داسلام له لومړنیو اوسایقینو له جملې څخه د پنځو کسانو نومونه واخلئ؟

کورنۍ دنده

د لوست عمده مطالب په خپل تعبیر سره ولیکئ، او یو مناسب عنوان ورته وټاکئ.

دارالارقم (د وځېړۍ مرکز)

د پټي بلني مرکز: د ارقم کور د پټي بلني مرکز و چې مسلمانان به هلته را ټولېدل. هره نوي وحی به يې د پيغمبر ﷺ څخه اورېدله، رسول الله ﷺ به هغوی ته د قرآن کریم تلاوت کاوه او د الله جل جلاله صفات به يې ورته بيانول. احکام، اخلاق، او د اسلام د مقدس دين آداب يې هغوی ته ښودل، هغوی پوښتنې به يې ځوابولي، او د خپل نظر لاندې يې د اسلامي لارښوونو سره سم تربيه کول. په دارالارقم بن ابي ارقم کې به اصحابو د اسلام د اساسي ارزښتونو لکه: توحيد، تقوی، صبر، زغم، تېرېدنه، تحمل، ثبات، ورور گلوۍ، صدق، وفاء، امانت، ايتار، يو له بل سره مرستې او يووالي په اړه درسونه زده کول.

فعاليت

- زده کوونکي دې پورتنۍ مطالب په انفرادي او يا گروپي شکل د سوال او ځواب په طريقې سره تکرار کړي.

ولې د ارقم کور؟

د مشرتابه د مرکز لپاره د ارقم د کور په غوره کولو کې گڼ لاملونه وه چې ځينې يې دا دي:

۱. د ارقم د مسلمانانو په هکله خلکو معلومات نه درلود. له دې امله د هېچا په خيال او خاطر کې دا خبره نه تيرېده چې محمد ﷺ د خپلو يارانو سره د ارقم په کور کې غونډې جوړوي.
۲. ارقم بن ابي ارقم د مخزوم له قبيلې څخه ؤ، او هغه داسې قبيله وه چې د بني هاشمو په وړاندې يې د جگړې او سيلۍ بڼه پورته کړی و.

۳. ارقام بن ابي الارقم يو شپارس کلن ځوان و ، چي په اسلام مشرف شو، د عربو عادت دا و چي دوی به عموماً خپلي غونډې د مشرانو په کورونو کې کولې له همدې کبله هيڅکله دا تصور او گمان نه کيده چي محمد ﷺ به داسې غونډې د يو ځوان په کور کې وکړي.

پتي بلنې خو ډوا م وکړ؟

دری کاله په همدې توگه تير شول دعوت په پټه چلیده، او دعوت په افرادو پورې منحصر ؤ، د دې مودې په اوږدو کې يوه مؤمنه ډله منځ ته راغله چي يو بل ته يې د ورورۍ لاسونه ورکړل يو د بل ملاتړ او هلې ځلې يې کولې چي د اسلام پيغام خلکو ته ورسوي.

پيغمبر ﷺ خپل دعوت د خلکو په منځ کې په ښکاره ډول اعلان نکړ خو په قريشمو کې مشهور شوی ؤ او د اسلام پاک نوم د مکې مکرمې په گوډ گوډ کې خپور شوی ؤ. خلکو هر ځای د دې دعوت په هکله خبرې کولې ، ځينو خلکو لکه: ابو جهل ؤ او ابو لهب په يو شمير مؤمنانو ظلم کاوه خو سره له دې هم مشرکانو دې کار ته ډيره پاملرنه نکوله ځکه چي پيغمبر ﷺ لاتر دې دمه د اسلام دعوت نه وو ښکاره کړی، تر څو وحې نازله شوه او نبي کریم ﷺ يې د باطلو عقيدو سره د مقابلې او د بتانو په ړنگولو مکلف کړ.

۱. ارقام بن ابي ارقم څوک ؤ؟

۲. اصحابو په دار الارقم کې څه زده کول؟

۳. ولی دارالارقم د غونډو لپاره مرکز وټاکل شو؟

د لوست عمده مطالب په خپل تعبير سره وليکئ، او يو مناسب عنوان ورته وټاکئ.

ایمان او ثبات

عن سفیان بن عبد اللہ رضی اللہ عنہ قال: قلت: يا رسول الله! قل لي في الإسلام قولاً لا أسأل عنه أحداً غيرك. قال: «قل آمنْتُ بالله، ثم استقيم» رواه مسلم.

د راوی پیژندنه:

نوم یی سفیان د پلار نوم یی عبداللہ د طائف اوسیدونکی دی د حضرت عمر رضی اللہ عنہ د خلافت په موده کې د طائف والي ؤ. د کلمو معنا:

۱- لا أسأل: پوښتنه ونه کړم.

۲- قولاً: خبره

۳- قل: ووايه

۴- ثم استقيم: بیا په همدغه مستقیمه لاره ټینگ اوسه.

د حدیث شریف معنا:

له حضرت سفیان بن عبداللہ رضی اللہ عنہ څخه روایت دی چې پیغمبر ﷺ ته می عرض وکړ. ای د الله پیغمبره! د اسلام په باره کې راته یوه ډاسي خبره وکړه چې په دې اړه له تا څخه وروسته له بل چا څخه د پوښتنې ضرورت پاتې نشي. نو یې وفرمایل: ووايه په الله ایمان لرم او بیا پرې ټینگ اوسه.

د حدیث شریف حکمت:

مؤمن د ایمان له برکته هېڅکله نه پرېشانه کېږي، ځکه چې دی پر هغه پروردگار ایمان او عقیده لري چې د ټولو کایناتو مالک او متصرف دی هر څه د هغه په لاس کې دي، او مؤمن په دې هم پوهېږي چې یوازې مادیات د انسان ټول مشکلات نشي حل کولای او د ده اړتیاوې نه پوره کوي په همدې بناء د خپل پروردگار په بندگۍ او اطاعت کلک ولاړ وي.

او په نتیجه کې هغه مؤمن چې د ایمان په خونستو ثابت ولاړ وي د ده د ذهن او فکر څخه هر ډول تشویشونه او غموڼه لرې کوي. صبر، حوصله، برده باري ورته په برخه کوي چې د بریالیتوب راز یوازې په استقامت کې غښتي دي.

فعالیت

- زده کونکي دي په ټولنيز، اقتصادي، او امنيتي اړخونو کې په الله تعالى د ايمان مېشتې اغيزې د غير اسلامي ټولنو سره په مقابله کولو بيان کړئ.
- د **استقامت هدف**: له استقامت څخه هدف يې له کمې او زياتي څخه د اسلام پر سمې لارې تلل او په پوره ډول د الله د ټولو اوامرو پيروي کول او له نواهيو څخه يې ځان ساتل دي.

د استقامت گټه: استقامت د مسلمان سره د الله تعالى په بندگۍ کې کومک کوي، او د شيطاني وسوسو او نفسي خواهشاتو په مقابل کې يې سرلوري کوي د خپلې سعبي او کونښنې د ضايع کېدلو مخه نيسي او د دنيا او اخرت د ښکمرغۍ لامل گرځي.

د حديث شريف گټې:

۱. په الله تعالى باندې د ايمان ارزښت: په الله تعالى ايمان درلودل دومره مهم او ارزښتناک کار دی چې پيغمبر ﷺ د سوال په ځواب کې لوی عنوان و ټاکه.
۲. د استقامت لزوم: انسان د خپل برياليتوب لپاره دوو ارزښتناکو قوې قوړ ته اړتيا لري چې يوه يې باطني او بله يې خارجي ده، باطني قوه يې په الله تعالى باندې کامل ايمان دی او خارجي قوه يې په ايمان باندې استقامت دی.
۳. د دين زده کړه: د دغه صحابي له سوال څخه معلومېږي چې هر مسلمان بايد د دين د زده کړې لپاره د علم او پوهې له خاوندانو څخه پوښتنې وکړي.

ارزونه

۱- له ثبات او استقامت څخه مراد څه دی؟

۲- د استقامت گټې څه دي؟

۳- لاندې کلمې معنا کړئ.

أ- قُلْ أَمْتُ بِاللّهِ: ب- ثُمَّ اسْتَقِم:

کورنۍ دنده

دايمان د اهميت او پرهغه د استقامت د حتميوالی په باره کې يوه مقاله وليکئ.

د حدیث شریف حکمت:

په هره ټولنه کې لکه څرنگه چې پانګوال او سرمایه دار ژوند کوي فقيران، بي وزله او بي کسه یتيمان هم ژوند کوي، د اسلام مقدس دين موږ دې ته هڅوي چې د هغوی سرپرستي وکړو او دوی پرې نږدو چې په دغه حالت کې د يواځې والي احساس وکړي، که چېرې د دوی اړتياوې او ضرورتونه پوره نه کړل شي نو تجربې دا ثابته کړې ده چې دغسې خلک اکثره بي نادرسته لویېږي، زړونه يې سخت وي، کینه او خطرناک فکرونه لري او بيا د اسلام دښمنان ورڅخه خپلو سترو اهدافو ته د رسېدلو لپاره کار اخلي او په وړانګارۍ پيل کوي، د راحت فضا پرته او ژوندون په يو تريخ حقيقت بدلوي نو په همدې بناء د شتمنو او بډايو خلکو دا وظيفه ده چې د دوی تعليم او سالم تربيت په خپله څاره واخلي او خپله ديني وجيبه ترسره کړي او هم د لوی اجر او ثواب خاوندان شي.

فعاليت

- څنگه کولای شو له یتيمانو سره مرسته وکړو؟ په دې اړه خپل نظريات په ډله ییز ډول څرګند کړئ.

د حدیث شریف گټې:

- ۱- د یتیم د پالونکي مقام: پیغمبر ﷺ د یتیم پالونکي ته دا زبړی ورکړی دی چې هغه به د قیامت په ورځ د پیغمبر ﷺ ترڅنګ ولاړ وي.
- ۲- په ښوونه کې د تعلیمي وسائلو څخه استفاده: د دې لپاره چې مطلب د مخاطب په ذهن کې ښه ځای ونیسي پیغمبر ﷺ د خپلو مبارکو ګوتو له اشارو څخه کار واخیست.

ارزونه

- ۱- یتیم چا ته ویل کېږي او د هغې پالنه د چا په څاره ده؟
- ۲- د یتیم د پالونکي مقام څه دی؟ واضح بې کړئ.
- ۳- د پورتنۍ حدیث شریف گټې ذکر کړئ.

کورنۍ دنده

- په دې اړوند چې یتیم دې له کومه حیثه د پاملرنې وړ و ګرځي، یوه لنډه مقاله ولیکئ.

هرسته او کومک

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ، لَا يَظْلِمُهُ، وَلَا يُسْلِمُهُ، وَمَنْ كَانَ فِي حَاجَةِ أَخِيهِ كَانَ اللَّهُ فِي حَاجَتِهِ، وَمَنْ فَرَّحَ عَنْ مُسْلِمٍ كُرْبَةً فَرَّحَ اللَّهُ عَنْهُ بِهَا كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ». رواه البخاري.

دراوی پېژندنه:

نوم يې عبدالله د پلار نوم يې عمر او په قوم قریش دی په مکه مکرمه کې په اسلام مشرف او بيايي مدينې منورې ته هجرت وکړ. په صحابه کرامو کې د فقه پلارو له جملې څخه وه له نبي کریم ﷺ څخه يې زيات شمير احاديث روايت کړي دي او د هجرت په ۷۳ کال وفات شو.

د کلمو معنا:

- ۱- کُرْبَةً : کړاو او ستونزه.
- ۲- فَرَّحَ : ليرې يې کړي.
- ۳- سَتَرَ : عيب يې پټ کړ.

د حديث شريف معنا:

له عبدالله بن عمر څخه روايت دی چې پيغمبر ﷺ وفرمايل: مسلمان د مسلمان ورور دی، نه تيری ورباندې کوي او نه يې تيري کونکو ته سپاري، او هر

خوک چې د خپل ورور اړتیا پوره کړې الله تعالی به د ده اړتیا پوره کړي. او هر خوک چې د یو مسلمان مشکل حل کړي الله تعالی به یې د قیامت په ورځ مشکلات اسانه کړي. او هر چا چې پر یو مسلمان پرده واچوله الله تعالی به یې د قیامت په ورځ پرده وساتي.

فعاليټ

- په پورتنۍ حدیث شریف کې د مرستې او کومک ښې اغېزې په ډله ییز ډول بیان کړی.

د حدیث شریف حکمت:

الله تعالی دوه وروڼه یا خویندې اویا د یوې کورنۍ غړي فطرتاً داسې پېداکړي دي چې ځانگړې مینه او محبت یې تر منځ وي او د تل لپاره یو بل د سعادت او هوساینې په فکر کې وي که اړتیا وړ پېښه شي او یا له کومې ستونزې سره مخامخ شي د حل لپاره یې د خپل توان مطابق هلې ځلې کوي، او هېڅکله هم پر یو بل تیرک نه کوي او نه یو بل غلیم ته سپاري، نو ځکه پیغمبر ﷺ په دې حدیث شریف کې ټول مسلمانان د یوې کورنۍ د غړو او په خپلو کې د خویندو او وروڼو په څیر بللي دي او له داسې اعمالو څخه چې دغه اړیکې پرې کوي او له منځه یې وړي منع کړي دي لکه ظلم، تېری او داسې نور. او دیوې دیني دندې په توگه یې د یو بل د غم خوړلو او ستونزو د حل کولو او د نورو له عیونو څخه سترگو پټولو ته خپل پیروان را دعوت کړي دي.

- زده کونکی دې په خپل ګروپ کې ددې لوست حدیث شریف په صحیحو الفاظو سره ووايي.

د حدیث شریف ګټې:

- ۱- مسلمانان په خپلو کې خوندي او وروڼه دي. باید چې د یوې کورنۍ د غړو په څیر سره ژوند وکړي.
- ۲- مسلمان پر مسلمان ظلم نه کوي او ظلم کول په هیڅا هم روا نه دي.
- ۳- مسلمان خپل مسلمان ورور دینمن ته نه سپاري.
- ۴- مسلمان د خپل مسلمان ورور د اړتیاو د پوره کولو په فکر کې وي.
- ۵- یو مسلمان د بل مسلمان عیب پټوي. بې عیبه انسان نشته رښتینی مسلمان د خلکو ښه صفتونه بیانوي او بدۍ یې پټوي.
- ۶- د دی ټولو کارونو په بدله کې الله تعالی له خپل بنده سره همدغه شان مرسته او کومک کوي.

- ۱- یو مسلمان د بل مسلمان په باره کې باید څرنگه احساس ولري؟
- ۲- د څه لپاره د نورو په عیونو پرده اچوو؟
- ۳- د لاندې کلمو معنا څه ده؟

لَا يَظْلِمُهُ:
وَلَا يُسْلِمُهُ:
فَرَّجَ:
كُرْبَةً:
سَتَرٌ مُسْلِمًا:
سَتَرَهُ اللَّهُ:

څرنگه کولای شو د خپلو ټولگيو الو او گاونډيانو سره مرسته وکړو؟ تر دې
عنوان لاندې يوه لنډه مقاله وليکئ.

د حدیث شریف حکمت:

انسان ته له دوو لوریو ضرر رسېدلای شي یو جسمي او فزیکي او بل معنوی او روحي. بناءً په دې حدیث شریف کې مسلمانان نورو ته د ژبې او لاس له هر ډول ضرر رسولو څخه منع شوي دي تر څو مسلمانان یو بل ته د مقابل احترام په فضا کې د عزت ژوند وکړي او له هر ډول تیري، بهتان، تمسخر، او ازار څخه خوندي وي.

د حدیث شریف گټې:

۱- د ژبې سپېڅلتیا: مسلمان په غور او سوچ سره خبرې کوي او د بدو الفاظو او کنځلو څخه ځان ساتي.

۲- د مسلمان له لاسه هېچا ته ضرر نه رسېږي.

۳- د گناه له مجلسونو څخه لرې والی: مسلمان باید د گناهونو له مجلسونو څخه خپل ځان لیرې وساتي او په پاک چاپیریال کې ژوند وکړي.

- ۱- پدې حدیث شریف کې له مهاجر څخه څوک مراد دی؟
- ۲- ولې یوازې د لاس او ژبې په ساتنه ټینګار شوی دی؟

پورتني حدیث شریف له معنا سره په خپلو کتابچو کې وليکئ.

د اسلام پنځه بناوې

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ، شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ ، وَإِقَامُ الصَّلَاةِ ، وَإِيتَاءُ الزَّكَاةِ وَصَوْمُ رَمَضَانَ ، وَحَجُّ الْبَيْتِ . رواه البخاري .

د راوي پيژندنه:

دا راوي په لسم لوست کې معرفي شوی دی.

د کلمو معنا:

- ۱_ بُنِيَ: بنا شوی دی.
- ۲_ خَمْسٌ: پنځه.
- ۳_ إِقَامُ الصَّلَاةِ: د لمانځه کول.
- ۴_ إِيْتَاءُ الزَّكَاةِ: زکات ورکول.

د حديث شريف معنا:

حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنه وايي: چي پيغمبر ﷺ وفرمايل: اسلام پر پنځو ستون ولاړ دی:

۱_ په دې گواهي ورکول چي پر ته له الله ﷻ څخه بل معبود نشته (هيڅوک د عبادت او بندي کې ورنه نلري) او حضرت محمد ﷺ د الله ﷻ رسول دی.

۲_ د لمانځه اداء کول

۳_ د زکات ورکول

۴_ د حج د فريضې اداء کول ۵_ د رمضان د مبارکې مياشتې روژه نيول.

د حديث شريف حكمت:

اسلام د سلم (صلح) او سلامتي له مادي څخه اخيستل شوی او الله تعالی ته د غاړې اېښودلو په معنا دی چې بنده به د الله تعالی ټول امرونه مني او له نواهيو څخه به يې ځان ژغوري. په دې حديث شريف کې د اسلام د مقدس دين له داسې تعبير سره تشبيه شوی دی چې په پنځو محکمو ستونز ولاړ دی.

دغه پنځه ستنې دادی:

د شهادت د کلمي لوستل: د اسلام بنسټ د الله تعالی په يووالي ايمان لرل دي چې بيا ځې همدغه ذات د کايانو پيدا کوونکي او د عبادت او بندگۍ وړ دی او حضرت محمد ﷺ يې بنده او پيغمبر دی او د هغه پيغامونه يې انسانانو ته رسولي او د ژوند کولو او بندگۍ لارې يې ورته ښودلي دي.

لمونځ: له کلمي وروسته د اسلام مهم رکن لمونځ دی چې د ورځې پنځه وخته په هر نارينه او ښځه فرض دی. لمونځ مؤمن ته قوت ورکوي، لکه څنگه چې په قرآن عظيم الشان کې ويل شوي دي: ترجمه: ((ای مؤمنانو په صبر او لمناځه باندې مرسته وځوابئ)) (۱) د الله تعالی د ياد تر ټولو ستره وسيله لمونځ دی په دې باره کې قرآن عظيم الشان فرمايي: ((زما د ياد لپاره لمونځ وکړه)) (۲) لمونځ د مؤمن ژوند منظومي، له فحشا او منکراتو څخه يې منع کوي او زړه ته ډاډ ورکوي.

لمونځ يو ټولنيز عبادت دی خلکو ته د الله تعالی د احکامو په وړاندې د ټولو انسانانو د برابرۍ پيغام ورکوي.

زکات: زکات بله هغه ستنه ده چې اسلام ورباندې ولاړ او د پاکۍ او ودې په معنی دی. زکات يواځې مالي مرسته نه ده، بلکې د لمناځه، روژې او حج په څېر يو عبادت دی. د زکات په ورکولو مؤمن د خپل رب امر پر ځای کوي او په پای کې يې د ثواب مستحق

(۱) د بقرې سورت، ۱۵۳ آيت

(۲) طه سورت، ۱۴ آيت

گرځي او همدغه ثواب دی چې د انسان اخروي ژوند جوړوي او که په ښه طریقه ورکړل شي د ټولني د ټولو افرادو د ژوند سطحه لوړوي.

روژه: روژه هم د اسلام د بنا په حیث انسانان له ګناه څخه ژغوري او انسان ته د صبر، شکر او نظم درس ورکوي، د فقيرانو له حال څخه يې خبروي او د جسم د آرامۍ لامل ګرځي.

حج: ډېر فردي او ټولنيز حکمتونه لري، د حج په کولو سره د انسان ګناه ښل کېږي او زړه يې پاکېږي، انسان عبادت او بندګۍ ته هڅوي، ايمان قوي کوي، د اسلام تېر برم را يادوي او د اسلام په لار کې د رسول الله ﷺ او يارانو سرښندنې او قهرمانۍ يې را ژوندۍ کوي.

حج په ميليونونو انسانان يې له دې چې د رنگ، ژبې، قوميت، دولت، فرهنگ، مقام او منصب توپير يې په نظر کې ونیول شي د يو ګډ هدف او موخې لپاره په يو ځای راټولوي او دا څرګندوي چې په مسلمانانو کې د ورور ګلوۍ او برابری اړيکې خوره کلکې او غښتلې دي، نو دغه دين يواځينی دين دی چې ټول خلک په يوه محور راټولوي او د دنيا او اخرت د ښکېلتۍ په لور يې بيايي.

د حديث شريف گټې:

۱_ اسلام پر پنځو بناوو ولاړ دی.

۲_ لمونځ فرض دی.

۳_ روژه فرض ده.

۴_ زکات په بډايه او شتمنو مسلمانانو څوک چې د نصاب خاوندان وي فرض دی.

۵_ حج فرض دی.

فعالیت

- زده کړونکي دې په ډله ییز ډول د اسلام د ارکانو په باره کې سره خبرې وکړي.

ارزونه

۱_ اسلام څو بناوي لري؟

۲_ د لمانځه د اهمیت او ارزښت په باره کې مو څه زده دي؟

۳_ د حج ځینې حکمتونه ذکر کړئ.

کورنۍ دنده

د دې لوست حدیث شریف حفظ کړئ او له معنی سره یې ولیکئ.

حیات

عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ عَقِبَةَ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ مِمَّا أَدْرَكَ النَّاسُ مِنْ كَلَامِ النَّبِيِّ الْأَوَّلِيِّ إِذَا لَمْ تَسْتَحْ فَاصْنَعْ مَا شِئْتَ. رواه البخاري

د راوي پېژندنه:

نوم يې عقبه كښه يې ابو مسعود او په كوفه كې زېږېدلى دى، د هجرت په ۴۰ كال د حضرت علي عليه السلام د خلافت په دور كې وفات شوى دى.

د كلمو معنا:

۱- مِمَّا أَدْرَكَ النَّاسُ: هغه څه چې خلكو له مخكښنيو څخه زده كړي دي.

۲- مِنْ كَلَامِ النَّبِيِّ الْأَوَّلِيِّ: هغه څه چې د ټولو انبياؤو عليهم السلام شريعتونو ورباندې اتفاق كړى دى.

۳- إِذَا لَمْ تَسْتَحْ: كله دې چې حيا نه لرله.

۴- فَاصْنَعْ: نو كوه.

د حديث شريف معنا:

ابو مسعود عليه السلام څخه روايت دى چې پيغمبر ﷺ وفرمايل: د تېرو شورو پيغمبرانو له ويناوو څخه چې خلكو زده كړې، يوه دا خبره سره ده چې كله دې حيا نه لرله، نو څه چې دې خوښ وي كوه يې.

فعاليت

- آيا په زده كړه او ښوونه كې حيا كول ښه دي.
- د حديث شريف حكمت: حيا څه ته وايي؟ حيا د هغه انساني كيفيت نوم دى چې سړى له هره يې غير مناسبې خبرې او ناوړه كار څخه كرکجن كوي، انسان بايد د هر چا څخه زيات له الله تعالى څخه حيا ولري. كوم شى چې ټولنه فسادوي

اخلاقي فساد دی او حیا داسې یو نېک صفت دی چې انسان له ټولو بدیو او ناوره کارونو څخه منع کوي، ځکه خو اسلام حیا د ایمان ارزښتناکه څانګه بللې ده او فرمایلي یې دي چې مسلمانان دې دغه خوی په ځان کې پیدا کړي، خپله ټولنه دې له برېښتوب او بې حیايۍ څخه چې د ډول ډول ناروغیو لامل کېږي وساتي او د خلکو د تشویش مخنیوی دې وکړي.

د حیا ثمره:

د حیا پایلې همیشه ګټورې وي، لکه څنګه چې پیغمبر ﷺ فرمایلي دي ((الحیاء لأیاتی الایمان)) حیا پراخې خیر او ښېګڼه زیږوي. په بل حدیث شریف کې فرمایي: ((حیا او ایمان تل ملګري وي هر کله چې یو له دوی دواړو څخه نه وي بل به یې هم نه وي)).

فعالیت

- زده کوونکي دې د حیا په باره کې سره خبرې وکړي.

د حدیث شریف ګټې:

- ۱- حیا د ټولو پیغمبرانو له لارښوونو څخه ده.
- ۲- د حیا اهمیت: حیا انسان له فحشاء، منکراتو او خپل سړیو څخه منع کوي.
- ۳- حیا انسان ته قدر ارزښت او عزت ورپه برخه کوي.

ارزونه

- ۱- حیا تعریف کړئ.
- ۲- د حیا حکمت بیان کړئ.
- ۳- انسان تر ټولو زیات باید له چا څخه حیا ولري؟

کورنۍ دنده

د بې حیايۍ په باره کې یوه لنډه مقاله ولیکئ.

نېشه يي ټوکي

عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: (بَهِتِي رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنْ كُلِّ مُسْكِرٍ وَمُفْتِرٍ). رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ

د راوي پېژندنه:

نوم يې حضرت ام سلمه رضي الله عنها د بنو مغیره قبيلې ته منسوبه ده، له لومړنيو مسلمانانو څخه ده، ام سلمه رضي الله عنها د هغو مهاجرينو له جملې څخه ده چې حبشي او مديني ته يې هجرت کړې دی. هغه د خپل ميره ابو سلمه له وفات څخه وروسته د هجرت په څلورم کال د شوال په مياشت کې د پيغمبر ﷺ په نکاح کې راغله او د اسهات المؤمنين په صف کې داخله شوه له ۳۰۰ څخه زيات احاديث يې له پيغمبر ﷺ څخه روايت کړي دي او بالاخره د هجرت په ديارلسم کال د ۸۴ کالو په عمر وفات شوه.

د کلمو معنا:

- ۱- مُسْكِرٌ: نېشه کورنکي او د عقل له منځه وړونکي.
- ۲- مُفْتِرٌ: سستوونکي.

د حديث شريف معنا:

حضرت ام سلمه رضي الله عنها روايت کړې چې پيغمبر ﷺ د هر هغه څه له استعمال څخه منع کړې ده چې نېشه راوړي او عقل خرابوي او يا عقل کمزوری کوي.

د حديث شريف حکمت:

د اسلام له مهمو هدفونو څخه يو هم د عقل، ځان او مال ساتنه او د الله تعالی له نعمتونو

څه د گټې اخيستلو د ښو لارو ښودنه ده، الله تعالی انسان ته د عقل په واسطه له حېوانانو څخه غوره والی ورکړی دی، څرنګه چې انسان د خپل عقل په وسیله ښه له بدو او ګټه له زیان څخه توپیر کولی شي او د خپل عقل په پراختیا کولای شي، د ترقی او پرمختګ لارې هوارې کړي.

لدى کبله د اسلام مقدس دین د عقل د ساتنې لپاره ټول نېشه یي توکي چې په لومړي سر کې یې شراب ځای لري حرام کړي دي، ځکه چې د دغو توکو استعمال د مختلفو جرمونو، لکه ځان وژنه، غلا، تېري، بد امنۍ د صحت خرابوالي او داسې نورو لامل ګرځي.

د حدیث شریف گټې:

۱- ټول مستي راوستونکي او سستونکي، لکه شراب او د نېشه یي توکو مختلف ډولونه حرام دي.

۲- نېشه کوونکي توکي که لږ وي او که ډیر وي حرام دي.

۳- له نېشه یي توکو څخه هر ډول ګټه اخيستل حرام دي.

۴- د اسلام مقدس دین انسان د ځان او عقل د ساتنې مسئول گڼي.

ارزونه

۱- په اسلام کې د نېشه یي توکو حکم څه دی؟

۲- د شرابو او نېشه یي توکو زیانونه بیان کړئ.

۳- د درس مفهوم په لنډه ډول بیان کړئ.

کورنۍ دنده

د نېشه یي توکو د زیانونو په اړه یوه مقاله ولیکئ.

د جماعت لمونځ

۱. د جماعت د لمانځه حکم:

د جماعت لمونځ موګد سنت دی.

۲. څوک د امامت حق لري؟

په امامت کې د لوریتوب حق په ترتیب سره لاندې کسان لري:

۱- لورې د امامت حقدار هغه څوک دی چې عالم وي، یعنې په شرعي مسایلو او خاصنا د لمانځه په احکامو پوهېږي.

۲- که چېرې داسې څوک نه وي بیا هغه څوک دی چې د قرآن کریم قاري او یا چې قرآن ښه تلاوت کړای شي.

۳- که عالم او قاري هم پیدا نه شي بیا به متقي او پوهېزګار سړی مخکې کېږي.

۴- او که په تقوی کې ټول سره یو شان وي بیا به هغه څوک مخکې کېږي چې په عمر کې تر نورو مشر وي.

۳- د اقتداء احکام:

۱. د فرض کوونکي لمونځ په فرض کوونکي پسي په داسې حالت کې روا دی چې دواړه یو فرض له غاړې څخه ساقطوي، یعنې دواړه د ماسپښن فرض کوي، خو که یو د مازیکر خلور رکعت له اړخه د ماسپښن لمونځ کوي بیا یو بل پسي نیت کول صحیح نه دی.

۲. تیمم کوونکی د اودس کوونکي امام کېدی شي.

۳. پښې ویغونکي د مسحي کوونکي مقتدي کېدی شي.

۴. په ناست پسي ولاړ دریدی شي.

۵. څوک چې رکوع او سجده کوي په اشاره کوونکي پسي یې اقتداء صحیح نه ده.

۶. د نقل کوونکي اقتداء په فرض کوونکي پسي صحیح ده.

۷. د غیر معذور لمونځ په معذور پسي روا نه دی.

۸. په جاهه پټ سړی د لوڅ سړي مقتدي کېدای نه شي.

۴. په جماعت سره د فرض لمونځ موندل:

کله چې یو چا پر سنتو، فرضو یا قضایي لمونځ ځانته پیل وکړ، بیا جماعت ودریده، خپل لمونځ دې په ولاړه باندې په سلام گرځولو پرېږدي او په جماعت کې دې شریک شي.

۵. په یو جومات کې د جماعت د تکرار حکم:

د کلي په جومات کې په یو آذان او اقامت د جماعت تکرار مکروه دی. مخصوصاً چې دغه کار د یوې ډلې له خوا همیشې تکرار شي، ځکه دا د تفرقي لامل ګرځي.

د کلي جومات: هغه مسجد دی چې امام او مقتدیان یې معلوم وي.

۶. په لاندې ځایونو کې د جماعت تکرار رول روا دي:

۱. د لارې په جومات کې.

۲. هغه جومات کې چې ټاکلی امام او مؤذن ونه لري او هر وخت پیل خلک راځي او لمونځ پکې کوي.

ارزونه

۱. لاندې پوښتنو ته ځوابونه وایاست:

أ. د جماعت لمونځ څه حکم لري او په امامت کې د لومړیتوب حق په ترتیب سره بیان کړئ.

ب. د اقتداء څښتني احکام په لنډ ډول بیان کړئ.

ج. په کومو ځایونو کې د جماعت تکرار رول روا دي؟

کورنۍ دنده

لوست په خپلو کتابچو کې وليکئ.

د ځمعي او د اخځرو نو لمونځونه

۱. د ځمعي د لمانځه حکم:

د ځمعي لمونځ فرض عين دی.

۲. د ځمعي لمانځه د وجوب شرطونه:

د ځمعي لمانځه د وجوب شرطونه دادي:

۱. ناريتوب: په ښځو باندې د ځمعي لمونځ فرض نه دی.

۲. مقيم توب: په مسافر باندې د ځمعي لمونځ فرض نه دی.

۳. امنيت: په هغه چا باندې چې امنيت يې تر گواښ لاندې وي د ځمعي لمونځ فرض نه دی.

۴. د سترگو روغوالی: په ځای ناست بړوند باندې د ځمعي لمونځ فرض نه دی.

۳. د ځمعي د لمانځه د صحت شرطونه:

۱. د ځمعي لمونځ په ښار يا په هر هغه ځای کې چې امير او قاضي ولري صحيح دی.

۲. د ځمعي لمانځه امام بايد خپله د سيمي واکمن وي او يا خو د هغه استازی وي.

۳. د ځمعي لمونځ به د ماسپښين په وخت کې اداء کېږي نو له ماسپښين څخه مخکې او وروسته د ځمعي لمونځ نه صحيح کېږي.

۴. جومات ته به هر څوک ننوتلی شي او هېڅوک به ترې نه منع کېږي.

۵. په جماعت کې ادا کېږي او پرته له جماعت څخه يوازې نه کېږي، او د جماعت کومه اندازه درې تنه دی او دوی لپاره خطبي ته حاضرېدل شرط نه دي، ځينې وايي که درې تنه د امام په شمول حاضر شي د ځمعي لمونځ ورسره

- کبري.
۶. خطبه: له عربي- څخه پرته په بله ژبه هم جواز لري.
 ۷. بايد خطبه د لمانځه څخه مخکې وولاي.

فعاليټ

- يو زده کوونکی دې عملاً د جمعې لمونځ د خپلو ملګرو په وړاندې په لنډه توګه تمثيل کړي.

د اخرونو لمونځونه:

۱. د اخرونو د لمانځه حکم:

په ټولو هغو خلکو چې د جمعې لمونځ پرې فرض دی د اختر لمونځ ورباندې واجب دی.

۲. د اخرونو د لمانځه د وجوب شرطونه:

د اخرونو د لمانځه د وجوب شرطونه کټ مست د لمانځه د وجوب شرطونه دي.

۳. د اخرونو د لمانځه د صحت شرطونه:

د اخرونو د لمانځه د صحت شرطونه کټ مست د جمعې د لمانځه د صحت شرطونه دي، خو

د جمعې په خلاف خطبه د اخرونو په لمانځه کې د لمانځه څخه وروسته ويل سنت دي.

۴. د اخرونو د لمانځه لپاره د لمونځ کوونکي سنتونه:

۱. په اخرونو کې غسل کول سنت دي د ټولو مسلمانانو لپاره که لمانځه ته ځي او يا نه ځي.

۲. خوشبويي لګول، غوره او پاکې جامې اغوستل.

۳. له چا سره د مبارکۍ په وخت کې ځان خوشحاله بنودل.

۴. د اخرونو په ورځ زيات خيرات او صدقه کول، همدا راز د سړسايي ورکول پر چا چې واجب وي.

۵. د لارې بدلول، يعنې تک په يوه لار او راتګ په بله لار.

۶. د اخرونو د لمانځه څخه مخکې او وروسته نقل نه کول.

۵. د اخرونو د لمانځه کيفيت:

۱. امام او مقتدي به په شريکه د اختر د لمانځه نيت په ژبه باندې په داسې حال کې کوي چې لومړی به د امامت او دوهم به د اقتداء لفظ ورسره زياتوي.

۲. امام او مقتدي دواړه به ثناء (سبحانک اللهم ...) په پټه وايي.

- د شاګردانو څخه دې یو کس د اختر لمونځ په عملي بڼه تمثیل کړي.

۳. د ثناء څخه وروسته به امام او مقتدي درى تکبیره په داسې حال کې وایي چې لاسونه به تر غوږو پورې پورته کوي او ترمنځ به یې لږ چوپ پاتې کېږي.

۴. بیا به امام (اعوذ بالله او بسم الله) په پټه او ورپسې فاتحه د سورت په ملتیا په جهر وایي.

۵. بیا به رکوع ته د ښکته کېدو تکبیر وایي او رکوع به کوي.

۶. د قوهې او سجده څخه وروسته به دوهم رکعت ته د پورته کېدو لپاره تکبیر وایي.

۷. کله چې دوهم رکعت ته پورته شو (بسم الله الرحمن الرحيم) به په پټه وایي.

۸. د (بسم الله) څخه وروسته به فاتحه د سورت سره یوځای وایي.

۹. د سورت څخه وروسته او د رکوع څخه وړاندې به بیا درى تکبیره په داسې حال کې وایي چې لاسونه به غوږونو ته پورته کوي.

۱۰. بیا به وروسته په خلورم تکبیر رکوع ته ښکته کېږي. رکوع او سجده به کوي.

۱۱. له تشبهه، درود او دعاء څخه وروسته به سلام اړوي.

۱۲. وروسته د سلام څخه به امام پورته کېږي او دوه خطبې به وایي، که چېرې کوچنی اختر وي په لومړۍ خطبه کې به د سړسايي او که لوى اختر وي د قربانۍ او د تشریق د تکبیراتو احکام بیانوي.

۱۳. د دواړو خطبو ترمنځ به لږ ساعت کښېني او بیا به دوهمې خطبې ته پورته کېږي.

۲. د تشریق تکبیرونه:

الله اکبر - الله اکبر لا اله الا الله و الله اکبر الله و الله الحمد.

۷. د تشریق تکبیرونو حکم:

د تشریق تکبیرونه په هر بالغ مسلمان واجب دي.

۸. د تشریق د تکبیرونو وخت:

د عرفې د سهار د لمانځه څخه وروسته پیل او د تشریق د ورځو په اخري مازیګر پای ته رسېږي (د اختر په خلورمه ورځ د مازیګر له لمانځه وروسته د تکبیرونو په ویلو سره پای مومي).

۱- لاندې پوښتنو ته ځوابونه وړاندي:

۱- د تشرېق ورځې څو دي په لنډه ډول بې بيان كړئ؟

ب- د جمعې او اخرونو لمونځونه څه حكم لري؟

ج- د جمعې د لمانځه د صحت او و جوب شرطونه څو او كوم دي؟

د- د اختر د لمانځه له پاره د لمونځ كورنكي ستنونه په لنډه ډول بيان كړئ؟

۲- لاندې صحيح جملو ته (ص) او غلطو جملو ته (غ) نښه كېږدئ:

۱- د تشرېق تكبيرونه په هر بالغ او نابالغ مسلمان واجب دي. ()

ب- د اختر د لمانځه د صحت شرطونه كټ مټ د جمعې د لمانځه د صحت شرطونه دي. ()

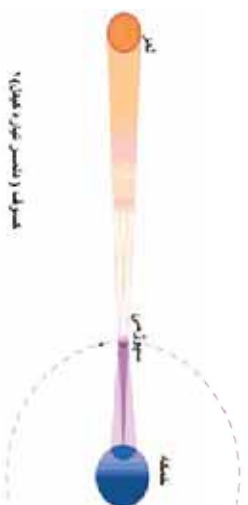
ج- د تشرېق تكبيرونه د عرفې د سهار لمانځه څخه وروسته پيل او په ديارلسم د ذى الحجې پاى مومي. ()

- د اختر د لمانځه طريقه په ترتيب سره په خپلو كتابچو كې وليكئ.

د کسوف او خسوف لمونځ

۱. د کسوف معنا:

کسوف د لمر توروالی او یا یې د روښنایی کموالي ته وايي. کله چې سپوږښی د ځمکې او لمر ترمنځ واقع شي او د لمر د وړانګو مخه ونیسي نو کسوف (یا د لمر تیاره کیدل) منځ ته راځي.

۲. د کسوف لمانځه حکم:

د کسوف لمونځ موګد سنت دی.

۳. د کسوف لمانځه کیفیت:

د کسوف لمونځ دوه رکعته دی، په داسې شکل به کبړي لکه څنګه چې نور لمونځونه کبړي، خطبه، اذان او اقامت نه لري. امام به پکې په پټه قرائت لولي او د هغه چا په امامت به اداکبړي چې کوم د ځمکې امامت کوي، خو که چېرې څوک امامت ته حاضر نه شو بیا به هر سړی په خپل کور کې ځانته دوه یا څلور رکعته لمونځ کوي.

۴. د خسوف لمونځ:

د خسوف معنا: د سپوږښی د سترګې توروالی او یا یې د روښنایی کموالي ته خسوف وايي. کله چې ځمکه د سپوږښی او لمر ترمنځ راشي او دځمکې سپوږښی د سپوږښی پر مخ ولولبړي، او د لمر دهغو وړانګو چې په سپوږښی به لویدلي ممانعت وشي نوخسوف (یا دسپوږښی تیاره کیدل) منځ ته راځي.

۵. د خسوف د لمانځه کیفیت:

د خسوف لمونځ د تل لپاره کور کې کبړي. همدا راز لمونځونه د زلزلو، او د ساري ناروغیو څخه د خلاصون په موخه هم کبړي.

۶. د استسقاء لمونځ: استسقاء باران غوښتلو ته وايي. په استسقاء کې دوه رکعته لمونځ کېږي او بيا امام خطبه وايي او دعا کوي.

• مسایل:

۱. د استسقاء په لمانځه کې لازمه ده چې الله تعالی ته د خشوع، عذر او زاریو اظہار وشي، او حتی خاړوې هم له ځان سره صحرا ته یوړل شي.
۲. د ماشومانو او سپین بېرو ویستل د استسقاء د لمانځه لپاره هم په کار دي، ځکه چې د الله جل جلاله رحمت په داسې ضعیفو رانازلېږي.
۳. د استسقاء په لمانځه کې به امام ډېر استغفار وایي.

فعالیټ

- زده کوونکي دې پورتنی مطالب په انفرادي او یا ګروپي شکل د سوال او ځواب په میتود سره تکرار کړي.

ارزونه

- ۱- لاندې پوښتنو ته ځواب وړایاست:
 - ۱- خسوف او کسوف څه معنا لري؟ تعریف یې کړئ.
 - ب- د خسوف لمونځ په کوم ځای کې کېږي؟ او پرته له خسوفه دا لمونځ په نورو کومو ځایونو کې کېږي روښانه یې کړئ؟
 - ج- استسقاء څه معنا لري لغوي او اصطلاحي تعریف یې وکړئ؟
 - د- د استسقاء د لمانځه حکم وړایاست.
- ۲- لاندې صحیح جملو ته (ص) او غلطو جملو ته (غ) نښه کېږدئ:
 - ۱- د کسوف او استسقاء لمونځونه موګد سنت دي. ()
 - ب- د کسوف د لمانځه امام به د جمعي امام وي. ()

کورنۍ دنده

د پورتنیو سوالونو ځوابونه په خپلو کتابچو کې په ساده ژبه ولیکئ.

د جنازې احکام

۱. د جنازې تعريف:

کله چې مړی ښخولو ته برابره شي او د لمانځه او دفن لپاره وبل کېږي نو دې ته جنازه وايي.

۲. د ځنګدن د وخت آداب او سنتونه:

د ځنګدن حالت کې لاندې شيان سنت دي:

- ✓ د ځنګدن په وخت کې د شهادت کلمه ويل.
- ✓ د ناروغ د څو تنو خپلوانو او يا دوستانو حاضرېدل د ناروغ د ځنګدن په وخت کې مستحب دي، په دې خاطر چې که څه وصيت کوي نو هغوی دې واورې، او د شهادت کلمه ورته ورپاڼه او تلقين کوي. (البته ناروغ باندې بايد امر ونه شي چې کلمه ووايه ځکه کله ناروغ په ځان نه پوهېږي او کېدای شي منفي عکس العمل وښايي)

✓ کله چې روح له بدن څخه جدا شي نو بيا لازمه ده چې د مړي بدن په داسې توګه لکه چې ويده وي په ښکلي هيئت سره برابر شي، سترګې يې پټې، ځنډ يې راټوله، پښې او دواړه لاسونه اوار کړل شي. او که کوم څادر وي نو هغه دې پرې واچول شي.

۳. د ميت حقوق:

هغه معلوم قرضونه چې پر ميت باندې دي د هغو خلاصول او يا يې پر غاړه اخيستل.

- ✓ غسل ورکول.
- ✓ د جنازې لمونځ ورباندې اداء کول.
- ✓ په هديره کې ښخول.

۴. د حقيقي شهيد احکام:

- ✓ خپلې جابې يې کفن دي او بل نوری کفن ورته نه ورکول کېږي.
- ✓ هر هغه شی به ترې لرې کوي چې د کفن څخه زيات وي لکه: چين، ساعت او داسې نور...
- ✓ غسل ورته نه ورکول کېږي.
- ✓ د جنازې لمونځ به ورباندې کوي.

۵. د متوفي ماشوم حق:

- ✓ د نوم ایښودل.
- ✓ غسل ورکول.
- ✓ د جنازي لمونځ ورباندې کول.
- ✓ په هدیره کې څښول.
- ✓ د میت د تکفين او تجهيز مصارف:

د میت د تجهيز، تکفين او ښخولو مصارف به د میت له خپل مال څخه ورکول کېږي. که چېرې کوم میت خپل مال ونه لري بیا به یې هغه خپلوان مصارف ګالي چې په کومو باندې یې نفقه واجبه ده، اویا د ده نه میراث وړي. خوکه څوک داسې خپلوان هم ونه لري بیا به د بیت المال څخه دا مصارف ورکول کېږي البته لازمه ده له هغو اضافي او مسلامانو وګکو مصارفو څخه چې پراخي د تظاهر، ریا او د سیالي لپاره کېږي ډډه وشي، ځکه ډیر کله داسې کېږي چې د متوفی د کورنۍ د دوه چنده اذیت او تکلیف لامل ګرځي. (۱)

- زده کوونکي دې پورتني مطالب په انفرادي او یا ګروپي شکل د سوال او ځواب په میتود سره تکرار کړي.

لاندې پوښتنو ته ځوابونه وړایۍ:

۱. جنازه څه ته وايي؟
 ۲. د ځنګدن آداب او سنتونه کوم دي؟
 ۳. د میت حقونه کوم دي په لنډه ډول یې بیان کړئ؟
 ۴. د حقيقي شهيد احکام په لنډه ډول وليکۍ.
- د میت د تجهيز او تکفين مصارف له کوم ځای څخه ورکول کېږي؟

د پورتنیو سوالونو ځوابونه په خپلو کتابچو کې وليکۍ.

(۱) پورتنی لوست اضافي معلومات دي، او په امتحان کې شامل نه دی.

د ميت لمبول او وړپاندي د جازي لمونځ کول

۱. د مړي لمبول:

۱. په يوه مناسب او مستورځاي کې به جاني تړي نه وکارې او عورت به يې پټه کړي.

۲. د مړي حرمت دې وساتل شي او د عورت ځايړنه دې په داسې شکل پريمنځل شي چې غسل ورکړونکي دې خپلو لاسونو کې څه ونيسي تر څو لاسونه يې د مړي پر بدن ونه لگيږي او نه وليدل شي.

۳. اودس دې ورکړل شي ، خو خوله او پوزه دې ورته نه پريمنځي، بلکه خوله او پوزه به يې په يوه لمدۀ ټوټۀ مسح کړي.

۴. بيا دې سر ورته پريمنځي.

۵. بيا دې په ټول بدن باندې اوبه وړاچوي، که صابون پرې ووهل شي بهتره ده .

۶. بيا دې ښي اړخ ورته پريمنځي او بيا دې چپ اړخ ورته پريمنځي ترڅو چې ټول بدن يې ومنيځل شي .

څوک د ميت د لمبولو لپاره مناسب او غوره دي:

دا بهتره ده چې ميت د ده نږدې خپلوان کوم چې په لمبولو پورهږي ولښوي ، خو که داسې نه وي نو بيا دې داسې پرهيز گاره سړی ورته غسل ورکړي چې په لمبولو پورهږي.

البته مړه ښځه به ښځه لمبوي. خو ښځه کولاي شي خپل مېړه ومنيځي.

۲. ميت ته کفن ورکول:

* د کفن ورکولو حکم: مړي ته کفن ورکول فرض کفائي دي.

* د کفن ډولونه:

کفن په درې پورله دی: بسنونه کفن، کفن کفایت او کفن ضرورت.

۱- مسنونه کفن: په لاندې ډول دی:

قميص: د ورهبر څخه تر قدمونو پورې دسړي ټول ځان ورباندې پټېږي. ازار: د سړي سر او ټول بدن پټوي او د قميص د پاسه وراغوستل کېږي. لفافه: دا هم د سر څخه د قدمونو پورې ده خو د ازار څخه يې اندازه زياته ده او د سر او پښو سره ټول کېږي.

البته د بنځې په کفن کې دوه ټوټې نورې هم اضافه کېږي: (خمار او خرقة) خمار: ټکری د سر او د مخ لپاره

خرقة: يوه ټوټه د صدر (سني) نه تر زنگونونو پورې خمار او خرقة د لفافې نه مخکې وراغوستل کېږي.

۲- کفن الکفایه: عبارت له ازار او لفافې څخه دی، او قميص پکې نشته، خو بنځې لپاره به يو خادر (ټيکری) زياتېږي.

۳- کفن الضرورة: هغه ټوټه چې د کفایت د کفانه څخه کمه وي، او ميت د ضرورت لپاره پکې تکفين شي.^(۱)

۳. په مړي باندې د جنازې لمونځ:

۴ د جنازې د لمونځ حکم: د جنازې لمونځ لکه دسړي تجربهيز، تکفين او خښول په مسلمانانو باندې فرض کفایي دی.

۴ د جنازې د لمونځه ارکان: د جنازې لمونځ دوه رکنه لري:

۱. څلور تکبيره.

۲. ودريدل.

• نيت يعنې قصد او اراده د جنازې د لمونځه لپاره شرط دی.

• او د څلورم تکبير څخه وروسته دواړو لورونه سلام گرځول واجب دی.

(۱) د دې درس پورتنۍ برخه اضافي معلومات دي، او په امتحان کې شامل نه دي

۴- د جنازي د لمانځه سنتونه:

۷ د لومړي تكبير نه وروسته د حمد او ثنا ويل (سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ وَجَلُّ ثَنَاتُكَ وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ).

۸ د دويم تكبير نه وروسته د درود ويل: (اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ وَسَلَّمْتَ وَبَارَكْتَ وَرَحِمْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ).

۷ د دريم تكبير څخه وروسته مړي ته دعا كول او هغه ته مغفرت غوښتل ، په هر عبارت چي وي ، خو بېتره داده چي په ماثوره الفاظو باندې دعا وشي لكه :

• د بالغ مړي لپاره نارينه وي او كه ښځينه : (اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِحَيَاتِنَا وَمَيِّتِنَا وَشَاهِدِنَا وَغَائِبِنَا وَصَغِيرِنَا وَكَبِيرِنَا وَذَكَرْنَا وَأُنْثَانَا، اللَّهُمَّ مَنْ أَحْيَيْتَهُ مِنَّا فَأَحْيِهِ عَلَى الْإِسْلَامِ وَمَنْ تَوَفَّيْتَهُ مِنَّا فَتَوَفَّهُ عَلَى الْإِيمَانِ).

• او كه مړی ماشوم وي نو دا دعا به لولي: (اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لَنَا فَرَطًا وَاجْعَلْهُ لَنَا أَجْرًا وَذَخْرًا وَاجْعَلْهُ لَنَا شَافِعًا وَمُسْتَفْعًا).

• او كه مړی ماشومه وي نو دا دعا به لولي: (اللَّهُمَّ اجْعَلْهَا لَنَا فَرَطًا وَاجْعَلْهَا لَنَا أَجْرًا وَذَخْرًا وَاجْعَلْهَا لَنَا شَافِعَةً وَمُسْتَفْعَةً).

۵- د جنازي د لمانځه كيفيت:

پس له دې چي جنازه د لمانځه لپاره كينودل شوه ، امام د مړي د سيني په مقابل كي ديريكي او دصفونو د ترتيبولو او د ميت د تعيينولو (چي ماشوم دی او لوی) وروسته لومړی تكبير وايي.

د لومړي تكبير سره د جنازي لمونځ كوونكي لاسونه تر غوږو پورته كوي، تكبير وايي او بيا (سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ...) وايي.
بيا امام دويم تكبير وايي او ورپسي (اللَّهُمَّ صَلِّ...) وايي.

بيا دريم تكبير وايي او ورپسي دعا كوي ، څنگه چي مخكې په تفصيل سره بيان

شوي. لکه: (اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنَا وَمَيِّتِنَا...) د دعا څخه وروسته به څلورم تکبیر وايي او ورپسې به سم د لاسه ښي او کيڼ لور ته سلام اړوي.

- یو زده کوونکی دې د خپلو ټولګیمو الو په وړاندې عملاً د لویانو د جنازې لمونځ په جهر سره تمثیل کړي. بل زده کوونکی دې د ماشوم د جنازې لمونځ په جهر سره تمثیل کړي. اوبل زده کوونکی دې د ماشومې د جنازې لمونځ په جهر سره تمثیل کړي.

- لاندې پوښتنو ته ځوابونه وړایاست:
۱. د جنازې د لمانځه دعاګانې وړایئ.
 ۲. کفن په څو ډوله دی؟
 ۳. د نارینه او ښځینه کفن څه توپیر لري؟

زده کوونکي دې د جنازې لمونځ په یادو زده کړي او کیفیت د جنازې دې په خپلو ګناهجو کې ولیکي.

زکات

۱. لومړۍ د زکات تعريف:

زکات په لغت کې: پاکوالي، زياتوالي او برکت ته وايي. په اصطلاح کې: مستحقينو ته د هغه مال ټاکلې برخه ورکول چې نصاب ته رسېدلې وي.

۲. د زکات حکم:

زکات د اسلام د ارکانو څخه يو رکن دی، او ورکول يې په هغه چا فرض دی چې د ورکولو شرطونه په کې وي.

۳. د زکات د فرضيت دلايل:

زکات په قرآن کریم، احاديثو او اجماع باندې ثابت دی.

۱. قرآن کریم: (وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ)

ژباړه: ناسې لمونځونه قايم کړئ ، زکاتونه ورکړئ.

۲. حديث: رسول اکرم صلي الله عليه وسلم فرمايي: اسلام پنځه بناوي لري لومړۍ بنا يې د شهادت کلمه، دويمه بنا يې لمونځ، دريمه بنا يې زکات ورکول، څلورمه بنا يې د روژې نيول او پنځمه بنا يې د حج کول دي.

۳. اجماع: د ټول است علماؤ اجماع کړې چې زکات د اسلام له ارکانو څخه يو رکن دی.

د زکات د فرضيت کال: زکات د هجرت په دويم کال د روژې د فرضيت څخه مخکې فرض شوی دی.

(د البقرې سورت، ۴۳ آيت)

۴. د زکات د وجوب شرطونه:

زکات ځانگړي شرطونه لري چې ځينې په مالک او نور يې په مال پورې اړه لري:

لومړی د مکلف يا مالک شرطونه:

۱. اسلام.

۲. عقل.

۳. بلوغ.

۴. اصیلوالی. يعنې (مړي) نه وي.

۵. د نصاب مالک کيدل، چې د کال په پيل او پای کې د نصاب خاوند وي. د زکات نصاب په تقدير کې يا دوه سوه درهمه سپين زر دي او يا شل مثقاله

سره زر دي. چې په اوسنيو گرامونو باندې د سرو زرو نصاب ۸۵ گرامه او د سپينو زرو نصاب ۵۹۵ گرامه کيږي (۱)

دويم: په مال پورې تړلي شرطونه:

۱. مال بايد د مالک لاس کې وي بڼه په ورک شوي مال باندې زکات نشته.

۲. دمال په خاوند باندې داسې پور نه وي چې ټول مال ورلاندې شي او يا دومره ترې پاتې شي چې نصاب نه کم وي .

۳. نصاب بايد د اصلي حاجتونو څخه اضافه وي ، لکه: کور، دکور اسباب او داسې نور.

۴. نصاب بايد د هغو مالونو څخه پوره شوی وي چې شرعا د زکات قابليت لري .

۵. یو کال باید پرې تیر شوی وي؛ یعني پس له دې چې نصاب ته رسیدلی دی د مالک سره یو کال پرې تیر شوی دی .
(خو د فصلونو او میوو په زکات کې د کال تېرېدل شرط نه دی بلکې د فصل او میوې د راټولېدو سره سم پکې زکات واجېږي).

۵. د زکات د صحت شرطونه:

فقهاء کرامو د زکات د صحت لپاره لاندې شرطونه بنودلي دي:

۱. نیت، ځکه چې زکات ورکول عبادت دی او پرته له نیت څخه عبادت نه صحیح کېږي.
۲. اسلام، ځکه چې د کافر څخه د نیت تصور نه شو کولی.
۳. زکات به مستحق کس ته ورکوي د مستحقینو بیان به یې وروسته راځي.
۴. د مستحق له لوري د زکات قبضول.
۵. زکات به د حلال مال څخه ورکوي.
۶. هغه مالونه چې زکات ورکول پکې واجېږي:

۱. څاروي.
۲. تجارتي توکي.
۳. میوې او فصلونه.
۴. سره او سپین زر.
۵. معدنونه او بنڅ شوي مالونه.

- زده کوونکي دي پورتنی مطالب په انفرادي او یا ګروپي شکل د سوال او ځواب په میتود سره تکرار کړي .

- لاندې پوښتنو ته ځواب وړايست:
- ۱. زکات په لغت او اصطلاح کې تعريف کړئ.
- ۲. د زکات د فرضيت دليل له قرآن کریم څخه وړايست.
- ۳. د زکات د صحت شرطونه په لنډه ډول بيان کړئ.
- ۴. د مال د خاوند شرطونه په لنډه ډول وليکئ.
- لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:
- ۱. هغه مالونه چې زکات پکې واجبيږي عبارت دي له.....

.....

- ۲. د مال پورې تړلي شرطونه عبارت دي له.....
- لاندې صحيح جملو ته (ص) او غلطو جملو ته (غ) نښه کيږدئ:
- أ- د زکات د وجوب شرطونه اسلام، عقل او بلوغ دی. ()
- ب- د فصلونو او سيورو په زکات کې هم د کال تېرېدل شرط دی. ()

زده کوونکي دې د لوست مهم مطالب په خپلو کتابچو کې وليکي.

د څارويو زکات

د څارويو څخه زموږ مطلب هغه اوبښه، اوبښ، غوا، غولايان، مينښي، سنداگان، پسونه، سيري، وز او وزې دي، بناءً په وحشي څارويو کې زکات نشته.

۱. د اوبښانو زکات:

د اوبښانو د زکات ترتيب په لاندې ډول دی:

۴ په پنځو اوبښانو کې يو پسه دی.

۴ په لسو اوبښانو کې دوه پسونه دي.

۴ په پنځلس اوبښانو کې درې پسونه دي.

۴ د شلو اوبښانو څخه تر څلورويشتو پورې پکې څلور پسونه دي.

۴ د ۲۵ اوبښانو څخه تر ۳۵ اوبښانو پورې يوه کلنه جونگي، ده، هغه چې په

دويم کال کې يې قدم ايښی وي.

۴ د ۳۲ څخه تر ۴۵ اوبښانو پورې پکې يوه دوه کلنه جونگي، چې دريم کال

کې يې قدم ايښی وي.

۴ د ۴۲ څخه تر ۶۰ اوبښانو پورې پکې يوه درې کلنه جونگي، چې څلورم

کال کې يې قدم ايښی وي.

۴ د ۶۱ څخه تر ۷۵ اوبښانو پورې پکې څلور کلنه اوبښه ورکول کېږي.

۴ د ۷۶ څخه تر ۹۰ اوبښانو پورې دوه يو کلني جونگي، چې دويم کال کې

يې قدم ايښی وي واجېږي.

۴ د ۹۱ څخه تر ۱۲۰ اوبښانو پورې دوه درې کلني جونگي، چې څلورم کال

کې يې قدم ايښی وي واجېږي.

د اوښانو تعداد	د زکات مقدار	د اوښانو تعداد	د زکات مقدار
۵ اوښانو کې	۱ پسه	۳۶ اوښانو کې	۱ دوه کلنه جوړنگی
۱۰ اوښانو کې	۲ پسونه	۴۶ اوښانو کې	۱ دری کلنه جوړنگی
۱۵ اوښانو کې	۳ پسونه	۶۱ اوښانو کې	۱ څلور کلنه اوښه
۲۰ اوښانو کې	۴ پسونه	۷۶ اوښانو کې	۲ یوه کلنې جوړنگې گانې
۲۵ اوښانو کې	۱ یوه کلنه جوړنگی	۹۱ اوښانو کې	۲ دری کلنې جوړنگې گانې

- زده کوونکي دې پورتنۍ مطالب په انفرادي او یا ګروپي شکل د سوال او ځواب په میتود سره تکرار کړي.

۲. د خواگانو او خوايانو زکات:

د خواگانو او خوايانو نصاب دیرشو ته ورسېږي په هغو کې یوه کلنه د خوايانو او خواگانو د زکات اندازه:

- ۷ کله چې د خواگانو یا خوايانو شمېر دیرشو ته ورسېږي په هغو کې یوه کلنه خوسۍ چې په دویم کال کې یې قدم ایښي وي واجېږي.
- ۷ کله چې یې شمېر څلویښتو ته ورسېږي بیا پکې یوه دوه کلنه خوسۍ چې دریم کال کې یې قدم ایښی وي واجېږي.
- ۷ کله چې د خواگانو او یا خوايانو شمېر شپیتو ته ورسېږي بیا پکې دوه یو کلنې خوسکۍ چې دویم کال کې یې پښه ایښی وي واجېږي.
- ۷ کله چې یې شمېر اویاوو ته ورسېږي بیا په کې یوه یوکلنه او بله دوه کلنه خوسۍ ورکول کېږي.
- ۷ کله چې د خوايانو او خواگانو شمېر اتیاوو ته ورسېږي بیا په کې دوه دوه کلنې خوسکۍ ورکول کېږي.

- د غوآگانو د زکات د اندازې لپاره یو جدول جوړ کړئ لکه څنګه چې اوبنانو ته جوړ شوی دی.

۳. د میرو او وزو زکات:

د میرو او وزو د زکات نصاب: د میرو، پسونو او وزو د زکات نصاب څلوېښت مېړې یا وزې دي بڼه په نهه دیرشو پسونو او وزو کې زکات نشته.

د میرو او وزو د زکات اندازه:

۷ کله چې د میرو یا وزو شمېر څلوېښتو ته ورسېږي یو پسه به په زکات کې ورکوي.

۷ کله چې د میرو یا وزو شمېر ۱۲۱ ته ورسېږي بیا به دوه پسونو په زکات کې ورکوي.

۷ کله چې بې شمېر ۲۰۱ ته ورسېږي درې پسونو به زکات کې ورکوي.

۷ کله چې څلورسو ته ورسېږي څلور پسونو به زکات کې ورکوي کله چې د څلورسوو څخه د میرو او وزو شمېر زیات شي بیا په هرو سلو کې یو پسه یا وزه د زکات لپاره وباسي.

مسئله: د میرو او وزو په زکات کې به یو کلن مال چې دویم کال کې یې قدم ایښی وي ورکوي یعنې د کال نه د لږ عمر مال په زکات کې نه ورکول کېږي.

۴. د څارویو د زکات عام احکام:

۷ په خړو او کچرو کې زکات نشته اگر ګه خریدونکي هم وي.

۷ د ورو مالونو زکات د غټو سره ورکول کېږي اگر ګه یو هم وي.

۷ هر کله چې د کال تیریدونه وروسته پرته د مالګ د نیمګړتیا او تیري څخه نصاب هلاک شي زکات ساقطېږي.

فعالیت

- زده کوونکي دي پورتنې مطالب په انفرادي او يا گروپي شکل د سوال او ځواب په میتود سره تکرار کړي.

ارزونه

- لاندې صحیح جملو ته (۷) او غلطو ته د (x) نښه کېږدئ:
 - ۱. په هرو پنځو اوبنانو کې څلور پسان لازمېږي. ()
 - ۲. کله چې د غواگانو شمېر شپېتو ته ورسېږي دوه یو کلنې خوسۍ به زکات کې ورکوي. ()
 - ۳. د سېرو نصاب څلویښت مېرې دي او له دې څخه په کمو کې زکات نشته. ()

- لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:
 - ۱. د ۳۶ نه نیولې تر ۴۵ اوبنانو پورې پکېلازمېږي.
 - ۲. کله چې د غوايانو شمېر اتياو ته ورسېږي په کې بهورکوي.
 - ۳. څلور سورو مېرو کېدي.
 - ۴. څاروي عبارت دي له
- لاندې پوښتنو ته ځواب وړایست:
 - ۱. د څارویو د زکات عام شړوط کوم دي بیان یې کړئ؟
 - ۲. د څارویو د زکات عام احکام کوم دي؟ په لنډ ډول یې وړایست.

کورنۍ دنده

پورتنيو پوښتنو ته په خپلو کتابچو کې ځوابونه ولیکئ.

د فصلونو او میوو زکات

د میوو او فصلونو زکات ته عشر ویل کېږي.

۱. د میوو او فصلونو د زکات د وجوب دلایل:

د میوو او فصلونو زکات په قرآن کریم، احادیثو او اجماع ثابت دی.

۱- قرآن کریم: الله جل جلاله پخپل مبارک کتاب قرآن کریم کې فرمایي:
(وَأَنزِلْنَا حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ)

ژباړه: تاسې د فصلونو زکات د لو په ورځ ورکړئ.

۲- حدیث: نبي اکرم صلی الله علیه وسلم په یو مبارک حدیث کې د عبدالله بن عمر په روایت فرمایي: ((هر هغه ځمکه چې د باران او سیلاب په اوبو خړوبېږي، لسم من به په زکات کې ورکوي، او هغه چې په تکلیف او مشقت سره خړوبېږي شلم من به ترې په زکات کې اخیستل کېږي)).

۳ اجماع: ټول امت په دې اجماع کې چې په میوو او فصلونو کې عشر واجب دی.

۲- د عشر د وجوب شرطونه:

- ۱- ځمکه به خراجي نه وي، ځکه عشر او خراج په یوه ځمکه باندي یو ځای کېدای نشي.
- ۲- د حاصلاتو اخیستلو څخه به موخه د گټو ترلاسه کول وي، بناءً په لرگیو کې زکات نشته، معنا دا چې په لټونو، درمو او د لرگیو په ډوډونو کې زکات نشته.
- ۳ ځمکه به د باران، ويايي او سیند په اوبو خړوبېږي، خو که چېرې په تکلیف او مشقت سره خړوبده بیا پکې عشر نشته بلکه شلم من زکات دی.

هغه څه چې د هيوو او فصلونو په زکات کې شرط نه دي:

- ۱- د کال تيريدل ورته شرط نه دی.
- ۲- ټاکلې نصاب نه لري څومره ميوه او حاصلات چې ورته او ځمکه وکړي لسمه برخه به پکې ورکوي.
- ۳- عقل او بلوغ ورته شرط نه دی د لېوني او ماشوم په ځمکه کې هم عشر واجب دی.
- ۴- د ځمکې ملکیت هم ورته شرط نه دی په دهقان او اجاره دار باندې هم عشر شته.
- ۵- د قرض (دين) او پور ورکول هم ورته شرط نه دی.
- ۶- پاتې کيدل او نه خرابيدل هم ورته شرط نه دی بلکه په سبزيجاتو او ميوو کې هم واجب دي.

فعاليت

- د خپل چاپريال د هغو فصلونو څخه پنځه پنځه مثاله ورکړئ چې عشر په کې واجبېږي، او دوه هغو ته ورکړئ چې شلم من په کې واجبېږي.

۳- **د نقودو زکات:** (د اصلي روپو چې عبارت له سرو او سپينو څخه دی) په سرو او سپينو زرو کې چې کله د زکات شروط پوره شي زکات واجبېږي، همدا راز هغه روپۍ چې د سرو او سپينو زرو څخه وهل شوې او نوره اوسپنه يا سرپ هم ورسره په لږه اندازه يو ځای شوي وي زکات واجبېږي او کم کړوالي ته هيڅ اعتبار نشته گویا داسې گڼل کېږي لکه چې سوچه خالص سپين يا سره زر دی.

۴- د سرو او سپينو نصاب:

د سرو زرو نصاب شل مقاله دی يعني ۸۵ کرايه او د سپينو زرو نصاب دوه سوه درهمه چې د ۵۹۵ کرامو سره مساوی کېږي.

۵- په سرو او سپينو کې د زکات اندازه:

په سرو او سپينو زرو کې دوه نيم فيصده هغه وخت په زکات کې ورکول کېږي چې کله نصاب ته ورسېږي او کال ورباندې تېر شي، همدا راز څومره چې زياتېږي بيا په هرو څلوېښتو روپو کې يوه روپۍ زکات دی.

۲- د بانک نوټونو زکات:

په اوسنیو مروجو بانک نوټونو کې زکات ورکول هغه وخت واجب دی چې نصاب ته ورسېږي او ددې د ارزښت ټاکل د سپینو او سرو زرو له لارې کېږي؛ معنا دا چې په خومره بانک نوټونو باندې ۵۹۵ ګرامه سپین زر او یا ۸۵ ګرامه سره زر ترلاسه کېږي همدومره اندازه یې نصاب دی او دوه نیم فیصده به په زکات کې ورکوي او بیا که چېرې له دې څخه ډېر پیل په هرو څلویښتو روپو کې به یوه روپۍ ورکوي، ځکه اوسنیو مروجو بانک نوټونو د سرو او سپینو زرو ځای نیولی او همدې بانک نوټونو دا دواړه د چلند څخه غورځولي دي.

۷- چاته به زکات ورکول کېږي؟

هغه افراد چې زکات ورکول کېږي اته ډلې دي، مالک کولای شي چې ټولو ډلو ته د خپل زکات ځنې برخه ورکړي او دا هم واک لري چې ټول زکات یوې ډلې یا یو تن ته ورکړي، دده غاړه خلاصېږي. علماؤ د اتو ډلو څخه چې صحابه کرامو رضوان الله علیهم اجمعینو پرې اجماع کړې وه؛ یوه ډله چې (مؤلفه القلوب) ورته وايي د زکات د ورکړې څخه ویستلې ده، اوس دوی ته زکات ورکول روا نه دي پاتې لاندې اوو ډلو ته زکات ورکول کېږي:

۱- فقیر: هغه چاته ویل کېږي چې لږ مال لري خو نه دده بسیا پرې کېږي او نه نصاب ته رسېږي.

۲- مسکین: هغه څوک چې هیڅ نه لري او یا د فقیر څخه کم مال ولري مسکین دی

۳- هغه مامورین چې د بیت المال له لوري د زکات ټولولو لپاره ټاکل شوي وي.

۴- غلامان: هغه چې مالک ورته ټاکلي مال بنودلی او د ورکولو څخه وروسته آزادېږي.

۵- فی سبیل الله: هغه حقیقي مجاهدین چې د جهاد اراده لري خود جهاد امکانات ونلري.

۶- قرضداران: هغه قرضدار چې د خپل پور خلاصولو توان نلري.

۷- مسافر: هغه چې د خپلې کورنۍ او مال څخه لرې وي. د زکات څخه به ده ته دومره څه ورکول کېږي چې خپل کور ته پرې ورسېږي.

مسأله: د جومات او لارې جوړولو لپاره د زکات ورکول روا نه دي.

- زده کوونکي دي پورتنې مطالب په افرادي او يا گروپي شکل د سوال او ځواب په مټود سره تکرار کړي.

لاندنيو پوښتنو ته ځواب وړايست:

- ۱- د ميوو او فصلونو زکات ته فقهاء کوم نوم اخلي سره د وجود د دلايلو بې بيان کړئ؟
 - ۲- د سرو او سپينو زرو د زکات نصاب څومره دی او څومره زکات پکې واجبېږي؟
 - ۳- څو ډلو ته زکات ورکول کېږي په تفصيل سره بې بيان کړئ؟
- لاندې صحيح جملو ته (✓) او غلطو ته د (x) ذنبه کېږدئ:
- ۱- د سرو زرو نصاب شل درهمه دی او د سپينو زرو نصاب دوه سوه مثقاله دی. ()
 - ۲- هغه څوک چې هيڅ نه لري او يا د فقير څخه کم مال ولري مسکين دی. ()

د پورتنيو پوښتنو ځوابونه په خپلو کتابچو کې وليکئ.

۱- د حج تعريف:

حج په لغت کې قصد ته وايي.
 او په اصطلاح کې د يو خاص ځای زيارت کول په خاص وخت او خاص
 کړنو سره حج بلل کېږي.

۲- د حج حکم:
د اسلام مبارک دین پنځم رکن حج دی، په هغه چا باندې چې استطاعت او قدرت د حج ولري فرض عین دی.

۳- د حج د فرضیت د لامل:

د حج فرضیت په قرآن کریم، احادیثو او دامت په اجماع ثابت دی.

۱- قرآن کریم: الله جل جلاله فرمایي: (ولله على الناس حج البيت من استطاع اليه سبيلا)^۱

د الله جل جلاله د رضا پخاطر په هغو مسلمانانو باندې د حج کول فرض دی چې د لارې توپه ولري.

۲- حدیث: په احادیثو کې د اسلام مبارک دین پنځم رکن حج ښودل شوی.

۳- اجماع: داسلامي امت ټول مجتهدین د حج په فرضیت متفق دی.

۴- د حج د وجوب شرطونه:

فقهاء کرامو رحمهم الله تعالى د حج د وجوب لپاره لاندې شرطونه ښودلي دي:

۱- اسلام: په کافر باندې حج نشته.

۲- عقل او بلوغ: په لېوني او ماشوم حج نشته.

۳- قدرت او استطاعت: قدرت او استطاعت په لاندې شیانو تحقق مومي:
الف: د بدن روغوالی (صحت)، یعنې داسې ناروغیا ونه لري چې د سفر مانع ګرځي.

ب: د لاري د نك راتك او خوراك مصارف بايد ولري.
 ج: د كور نه تر حج پورې لاره به په اسن وي (امنيټ).
 د: كه چيرې كوهي ښځې د حج نيت كړى وي بايد يو مسلمان محرم ورسره وي.
 ه: د حج كولو په وخت كې بايد د حج مصارف په لاس كې ولري كه چيرې د حج له موسم څخه وروسته ورسره پيسي پيدا شوې د دې كال حج ورباندې نشته او په راتلونكي كال كې به حج كوي.

۵- د حج د صحت شرطونه:

۱. اسلام.
۲. تميز او عقل.
۳. احرام.
۴. په مخصوصو ځايونو كې د ښودل شويو عبادتونو ادا كول، يعنې په عرفات د عرفې په ورځ درېدل او د مسجد الحرام نه د زيارت طواف كول، داسې نه چې د يو پر ځاى بل وكړي.
۵. په خپل وخت كې د ښودل شويو عبادتونو كول.

- زده کونکي دې پورتنی مطلب په انفرادي او یا ګروپي شکل د سوال او ځواب په میتود سره تکرار کړي .

لاندي پوڻستنه خواب وواياست:

۱. د حج د وجوب شرطونه څو دي؟ په لنډه ډول يې بيان کړئ.
 ۲. استطاعت په څه شي تحقق مومي؟ په لنډه ډول يې وليکئ.
 ۳. حج څه حکم لري؟ دليل سره يې وواياست.
- لاندي خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:
۱. حج په لغت کې او د فقهاؤ په اصطلاح کې
 ۲. د حج د صحت شرطونه عبارت دي له،،

پورتنيو پوښتنو ته په خپلو کتابچو کې ځوابونه وليکئ.

د حج فرايض او واجبات

د عرفات ميدان

بيت الله الحرام

۱- د حج فرايض دري دي:

- ۱- احرام.
- ۲- د زيارت طواف.
- ۳- په عرفات ودريدل.

۲- د حج واجبات:

- ۱- له ميقات نه د احرام تړل.
- ۲- په عرفات کې د لمر تر پرېوتلو پورې تم کيدل.
- ۳- په مزدلفه کې د لمر د راختلو پورې تم کيدل.
- ۴- د جمراتو ويشتل.
- ۵- ذبح (د قارن او مستمع حاجي لپاره).
- ۶- د سر د وينښتانو حلق او تقصير په خپل وخت کې.
- ۷- د جمراتو د ويشتلو تقديم په حلق باندې.
- ۸- د اختر د ورځو نه د فرضي طواف نه تاخيرول.

۹- په صفا او مروه کې سعي کول.

۱۰- د سعي شروع له صفا نه.

۱۱- طواف وداع کول.

۱۲- د حجر اسود نه د طواف شروع کول.

۱۳- ښي خوا ته طواف کول.

۱۴- په اوداسه طواف کول.

۱۵- د عورت پټول.

۱۶- له ممنوعه کارونو څخه ځان ساتل، لکه : د گڼېدل شویو جامو اغوستل، د سر پټول (دناړینه لپاره) د نوکانو غوڅول او د وینښتانو تراشل او کمول.

۳- په سعي کې باید لاندې کارونه مراعات شي:

۱- سعي (تگ) په له صفا څخه پیلوي.

۲- په صفا او مروه به پورته کېږي.

۳- د هرې سعي په پیل کې به لاسونه پورته کوي مخ به قبلې ته کوي او تکبیر به وايي.

۴- د سعي په منځ کې به دعا گاني، تکبیرات، تسبیحات او تهلیلات وايي.

۵- سعي به له طواف څخه وروسته کوي.

۶- په اوداسه سړه سعي کول سنت دی.

۴- په مزدلفې کې باید لاندې کارونه په پام کې ونیول شي:

۱- د اختر شپه تېرول په مزدلفه کې سنت دی.

۲- د ماښام او ماخوستن لمونځونه یوځای کول په یو آذان او اقامت سره په مزدلفه کې سنت دي.

۳- د مزدلفې څخه د لویا په اندازه کافي او گټي راټولول سنت دي.

۴- زیات تکبیر، تسبیح، تهلیل، استغفار او په ښي اکرم صلی الله علیه وسلم درود ویل.

۵- په آرام سړه د مزدلفې نه مني ته تلل.

- ۵- د جمره ویشتل:**
 ټولې جمرې درې دي:
 ۱- کبرې یا د عقبي جمره.
 ۲- وسطي جمره.
 ۳- صغری جمره.

۶- د عقبي جمره ویشتل:

د عقبي د جمرې موقعیت: د عقبي جمره د مني خڅه مکې لور ته دریمه جمره ده، او جمره الکبری هم بلل کیږي.

د عقبي جمرې د ویشتلو وخت: د عقبي جمرې د ویشتلو وخت د لوی اختر ورځې د سهار راځتلو خڅه پیل او د یوولسمې ورځې د سپیده داغه پورې دوام مومي، که چېرې کوم حاجي له دې وخت خڅه تاخیر وکړم ورباندې لارمېږي.

غوره وخت یې د لمر ختلو نه تر زواله پورې دی.

۲- د درې واړو جمرو ویشتل د ذي الحجه په ۱۱-۱۲ ورځ باندې:

د ویشتلو وخت: په یوولسمه او دولسمه ورځ باندې به یې د لمر له زوال خڅه تر غروبه پورې یې ویشتل سنت دي او د غروب خڅه تر سهار ختلو پورې هم جواز لري مګر د کراهیت سره.

د اختړ په څلورمه ورځ د جمراتو ویشتل اختیاري دي، او وخت یې د سبا د ختلو خڅه تر لمر پر یو تللو پورې خو د زوال نه مخکې یې ویشتل مکروه دي.

مسأله: په هر حاجي لازمه ده چې د اختر په دویمه او دریمه، درې واړه جمرات: (صغری، وسطی او کبرې) وولي.

۷- د جمره ویشتلو د صحت شرطونه:

- ۱- جمره به په هغه شي باندې ولي چې د ځمکې له جنس خڅه وي لکه کانې، لوټه.
- ۲- هره جمره به په بیلو بیلو اوړکانو ولي.
- ۳- کله چې درې واړه جمرې ولي نو باید په ویشتلو کې یې ترتیب مراعت کړي، یعنې لومړی به صغری بیا به وسطی او په پای کې به کبرې جمره ولي.

۸- د جمره ویشتلو سنتونه:

- ۱- هغه کانې چې جمرې ورباندې ویشتل کیږي د نخود د دانې په اندازه به وي.

- ۲- په جمر و باندې به گوزار د گوتو په سرو نو کوي.
- ۳- د جمر و د ویشتلو په وخت کې به (بیک اللهم بیک) نه وايي.
- ۴- اوه واره کافي به د یو بل پسې پر له پسې ولي.
- مسئله: که چیرې کوم حاجي ناروغ وي او جمرې پخپله نشي ویشتلای دا ورته رواده چې دده پرځای بل څوک جمرې وولي، مګر نائب باید لومړی د ځان لپاره او بیا یې د بل لپاره وولي.

- زده کوونکي دې پورتنی مطلب په انفرادي او یا گروهه شکل د سوال او ځواب په میتود سره تکرار کړي .

- ۱- لاندې پوښتنو ته ځواب وړایاست.
- الف: د حج واجبات څو دي؟ په لنډه ډول یې بیان کړئ.
- ب: په سعې کې کوم امور باید مراعات شي؟
- ج: په مزدلفې باندې د دریدلو ستونه بیان کړئ.
- د: د جمر و ویشتل څه وخت پیلېږي؟ او څه وخت پای مومي؟ لنډه اشاره ورته وکړئ.
- ه: د یو پرځای د بل جمرې ویشتل څه حکم لري؟
- ۲- لاندې صحیحو جملو ته (ص) او غلطو ته د (خ) علامه کیردئ.
- الف: حاجي به د صفا او مروه ترمنځ سعې د طواف څخه وړاندې کوي. ()
- ب: ټولې جمرې درې دي. ()

پورتنیو پوښتنو ته په خپلو کتابچو کې ځوابونه ولیکئ.

د حج ډولونه

۱- حج په دری ډوله دی:

- ۱- قرآن.
- ۲- تمتع.
- ۳- افراد.

کم یو پدې کې غوره دی؟

په ترتیب سره د ټولو غوره قرآن ورپسې تمتع او بیا افراد دی.

لومړۍ - قرآن:

د قرآن معنی: قرآن په لغت کې د دوه شیانو نږدې کولو ته وایي.

او په اصطلاح کې (د حج او عمرې یو ځای نیت کول او ادا کولو ته) د قرآن حج وایي.

د حج قرآن طریقه:

کله چې قارن مکې ته ننوت خپله عمره سر ته رسوي ، خو د عمرې څخه ځان نه اوباسي او په احرام کې پاتې کېږي ، کله چې د حج مراسم د ذی الحجې په اتمه شروع شي نو بیا په همدې احرام کې مېنې ته روان شي او د فرضي حج مناسک شروع کړي.

د قارن تکلیف نسبتاً متمتع او مفرد ته زیات وي، ځکه کم تر کمه د کومې ورځې نه چې عمره یې کړې ده تر اختر پورې باید په احرام کې پاتې شي.

په قارن باندې د شکر دم واجب دی، یعنې قارن به د الله جل جلاله د شکر پخاطر یو څاروی حلالوي.

دویم - د تمتع حج:

د حج په سفر کې د حج او عمرې ادا کولو ته (چې په بیلا بیلو احرامونو باندې وي) د تمتع حج وایي.

د قرآن او تمتع حج فرق:

متمتع لومړی احرام صرف د عمرې لپاره تړي، کله یې چې عمره خلاصه کړه نو خپل احرام لرې کوي، او په عادي توګه خپل وخت تیروي، کله چې د حج وخت ورسېږي بیا د دویم

ځل لپاره خپل احرام تړي.

خو قرآن د عمرې او حج لپاره يو ځل احرام تړي، ترڅو يې چې حج خلاص کړي نه وي تر هغه وخته پورې په احرام کې پاتې وي که مکې ته د حج د وخت نه يوه مياشت مخکې هم داخل شوی وي بيا هم د حج تر وخته پورې بايد په احرام کې پاتې شي.

په مستمع باندې هم دم لارښيري.

مفرد حج:

مفرد په لغت کې يواځې شوي ته وايي.

او په اصطلاح کې هغه حج دی چې په هغه کې يواځې دحج کولو احرام وتړل شي او عمره ونه کړي .

په مفرد باندې دم نشته .

فعاليت

- زده کړونکي دې دحج د اقسامو تقاوونه په افرادي او ټاکنويي توگه بيان کړي .

ارزونه

- لاندې پوښتنو ته ځواب وړاياست.
- ۱- حج په څو ډوله دی؟ ويني وړاياست.
- ۲- قرآن څه معنی لري؟ او طریقه يې بيان کړئ.
- ۳- تمتع څه معنا لري؟ طریقه يې بيان کړئ.
- لاند صحيحو جملو ته د (ص) او غلطو ته دا (غ) ښه کيږدئ.
- ۱- دم يواځې په مستمع حاجي واجب دی. ()
- ۲- قرآن د عمرې او حج لپاره يو ځل احرام تړي ()

کورنۍ دنده

پورتنیو سوالونو ته په خپلو کټایجو کې په ساده ژبه ځوابونه وړايست.

دری پنځوسم لوست

د حج مشرقه مسايل

۱- د حلق معنا:

د وينښتانو خړيل يا کولم حلق بلل کيږي. (پيرانځي د نارينه لپاره)

۲- د تقصير او کمولو معنا:

د سر نه د وينښتانو کمول تقصير بلل کيږي.

۳- طواف الوداع:

دا هغه طواف دی چې حاجيان يې د مکې نه د وتلو په وخت کې د وداع (رخصتي) په نيت سره کوي.

دې ته طواف صدر هم وايي، دا طواف په هغه حاجي واجب دی چې له اطرافو څخه راغلی وي او د مکې په اوسيدونکي باندې نشته.

۴- د طواف الوداع سقوط:

طواف الوداع د معذورو بنحو څخه ساقطېږي.

فعاليت

- زده کوونکي دې پورتنۍ مطالب په انفرادي او يا گروپي شکل د سوال او ځواب په ميتود سره تکرار کړي.

لاندې پوښتنو ته ځوابونه وړايئ:

۱. حلق او تقصير څه معنا لري تعريف يې کړئ؟
۲. د طواف الوداع بل نوم څه دی په چا واجب او کله ساقطېږي؟
۳. د حج سنتونه څو دي په لنډه ډول يې بيان کړئ؟
۴. د حج ادبونه څو دي په تفصيل سره يې بيان کړئ؟

پورتنيو پوښتنو ته په خپلو کتابچو کې ځوابونه وليکئ.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library